

Πανεπιστήμιο Κρήτης
Τμήμα Φιλολογίας
Μεταπτυχιακό Γλωσσολογίας

«Το φαινόμενο των ρημάτων Ελέγχου και η γλωσσική τους κατάκτηση»

Όνοματεπώνυμο:

Μαρία Κολοβούρη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

κ^α Βίνα Τσακάλη

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

κ^α Βίνα Τσακάλη, Λέκτορας

κ^α Έλενα Αναγνωστοπούλου, Καθηγήτρια

κ^α Ιωάννα Κάππα, Αναπληρώτρια καθηγήτρια

Ημερομηνία: 24/1/2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή	σελ. 4-5
2. Θεωρητικό πλαίσιο φαινομένου	σελ. 6-10
2.1 Ρήματα Ελέγχου	σελ. 6-7
2.2 Η περίπτωση των Νέων Ελληνικών	σελ. 7-10
3. Συντακτική δομή των ρημάτων Ελέγχου	σελ. 10-27
3.1 Το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης	σελ. 10-16
3.1.1 Η πτώση του Υποκειμένου και η κενή κατηγορία	σελ. 16-19
3.2 Χρόνος, Συμφωνία και Έγκλιση	σελ. 20-23
3.3 Κατηγοριοποίηση των ρημάτων Ελέγχου	σελ. 23-27
4. Γλωσσική κατάκτηση των ρημάτων Ελέγχου	σελ. 27-34
5. Ερευνητικό πεδίο	σελ. 34-60
5.1 Θέμα μελέτης	σελ. 34-35
5.2 Μεθοδολογία	σελ. 36-44
5.2.1 Ερευνητική μέθοδος	σελ. 36
5.2.2 Συμμετέχοντες	σελ. 36-37
5.2.3 Χώρος και χρόνος έρευνας	σελ. 37
5.2.4 Πειραματικό υλικό	σελ. 37-39
5.2.5 Διαδικασία έρευνας	σελ. 39-44
5.3 Υποθέσεις	σελ. 45
5.4 Αποτελέσματα	σελ. 45-54
5.5 Συμπεράσματα	σελ. 54-58
5.6 Συζήτηση	σελ. 58-60
6. Παραρτήματα	σελ. 60-64
7. Βιβλιογραφία	σελ. 64-66
7.1 Ελληνική βιβλιογραφία	σελ. 64
7.2 Ξένη βιβλιογραφία	σελ. 65-66

Ευχαριστίες

Θα ήθελα αρχικά να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους βοήθησαν, ο καθένας με τον δικό του ξεχωριστό τρόπο, για την υλοποίηση της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας.

Καταρχήν, ευχαριστώ ιδιαίτερα την επόπτηρά μου, κυρία Βίνα Τσακάλη, για την ουσιαστική βοήθειά της, καθώς μου πρόσφερε τις απαραίτητες κατευθυντήριες αλλά και την απαιτούμενη γνώση, που οδήγησαν στην ολοκλήρωση αυτού του έργου. Επίσης, ευχαριστώ τον Δήμαρχο και τους δημοτικούς συμβούλους του δήμου Μοσχάτου Αττικής, οι οποίοι ενέκριναν την διεξαγωγή του πειράματος της εργασίας στις εγκαταστάσεις των δημοτικών Παιδικών Σταθμών, αλλά και όλους όσους συμμετείχαν στην συλλογή του ερευνητικού υλικού. Τέλος, δεν θα μπορούσα να μην ευχαριστήσω τους γονείς μου και τους φίλους μου για την υπομονή και υποστήριξή τους όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

1.Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει ως στόχο την μελέτη του φαινομένου των ρημάτων Ελέγχου στα Νέα Ελληνικά, και πιο συγκεκριμένα, την κατάκτηση των δομών στις οποίες εμπεριέχονται. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που προκαλεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς η δομή και τα στοιχεία που το διαμορφώνουν διαφοροποιούνται μεταξύ ορισμένων γλωσσών, γεγονός που οφείλεται στις διαφορετικές ιδιότητές αυτών. Όπως αναφέρεται και στην βιβλιογραφία, στα Ελληνικά, οι δομές αυτές αποτελούνται από το ρήμα Ελέγχου και το Συμπλήρωμά του (δηλαδή την δευτερεύουσα πρόταση που εισάγεται με το μόριο *να*), καθώς και συσχετίζονται με την παράμετρο του κενού Υποκειμένου (*pro-drop*). Τα ρήματα Ελέγχου που επιλέχθηκαν στην εργασία αυτή ανήκουν στην κατηγορία των ρημάτων Προαιρετικού Ελέγχου, στα οποία η επιλογή της συναναφοράς του κενού Υποκειμένου με κάποιο όρισμα της κύριας πρότασης ή με μια εξωπροτασική οντότητα έγκειται στην κρίση του κάθε ομιλητή.

Ελάχιστες είναι οι μελέτες που έχουν γίνει μέχρι στιγμής, σχετικά με την γλωσσική κατάκτηση του προαναφερθέντος φαινομένου, όσον αφορά τα Νέα Ελληνικά. Για αυτό το λόγο αρκετά ήταν τα ερωτήματα που δημιουργήθηκαν και αποτέλεσαν την αφορμή αλλά και τους στόχους της συγκεκριμένης έρευνας. Οι βασικοί στόχοι ήταν να μελετηθεί το εάν τα παιδιά ηλικίας τριών (3) έως πέντε (5) ετών έχουν κατακτήσει και κυρίως κατανοήσει τις δομές των ρημάτων Ελέγχου, καθώς και το ποιά οντότητα επιλέγουν (εξωπροτασική ή εντός κύριας πρότασης) ως συναναφορά του κενού Υποκειμένου. Έτσι χρησιμοποιήθηκαν δύο διαφορετικές συντακτικές δομές, αυτές που συμπεριλάμβαναν την δευτερεύουσα *να*-πρόταση, για παράδειγμα *Ονειρεύεται να αγοράσει ο Γιάννης το τρενάκι* και αυτές όπου μετά το ρήμα Ελέγχου ακολουθούσε δευτερεύουσα πρόταση, η οποία εισαγόταν με τον Συμπληρωματικό Δείκτη *ότι*, όπως *Ονειρεύεται ότι ο Γιάννης θα αγοράσει το τρενάκι*. Η επιλογή αυτή έγινε με σκοπό να διαπιστωθεί κατά πόσο τα παιδιά αντιλαμβάνονται πως οι *ότι*-προτάσεις δέχονται υποχρεωτικά διαφορετικό Υποκείμενο από αυτό της κύριας πρότασης, δηλαδή το εάν δίνουν την δυνατότητα συναναφοράς με μια εξωπροτασική οντότητα, που δεν εμφανίζεται στην επιφανειακή δομή. Κάτι τέτοιο δεν μπορεί να ελεγχθεί από τις *να*-προτάσεις των ρημάτων Προαιρετικού Ελέγχου, στις οποίες η επιλογή του Υποκειμένου είναι θέμα προτίμησης του ατόμου που τις παράγει, γεγονός που αποτελεί και το κύριο αντικείμενο της μελέτης. Υπήρχαν όμως και επιμέρους προβληματισμοί, οι οποίοι έγινε προσπάθεια να απαντηθούν, όπως το κατά πόσο επηρεάζει η θέση του εμφανούς Υποκειμένου μέσα στις δομές των ρημάτων Ελέγχου, το εάν υπάρχει σύγχυση μεταξύ των δύο διαφορετικών δομών και τέλος το εάν οι επιλογές των παιδιών για το Υποκείμενο που παραλείπεται προσομοιάζουν με αυτές των ενηλίκων ή διαφοροποιούνται.

Στο θεωρητικό σκέλος της εργασίας παρουσιάζονται μελέτες και παρατηρήσεις ερευνητών πάνω στο συγκεκριμένο θέμα. Συνοπτικά, αναφέρονται στο δεύτερο κεφάλαιο, οι δομές των ρημάτων Ελέγχου όπως πραγματώνονται στην Αγγλική γλώσσα και οι διαφορές τους με αυτές των Νέων Ελληνικών (όπως για παράδειγμα η έλλειψη απαρεμφατικότητας στην Ελληνική γλώσσα). Στο τρίτο κεφάλαιο, υπάρχει αναφορά του κενού Υποκειμένου (*pro*) των Ελληνικών και της πτώσης του, επίσης, του χρόνου, της συμφωνίας και της έγκλισης των ρημάτων, στις δομές αυτές, καθώς και της κατηγοριοποίησής τους ανάλογα με το είδος Ελέγχου. Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τα στοιχεία και οι πληροφορίες που έχουν συσσωρευτεί όσον αφορά τη

γλωσσική κατάκτηση των ρημάτων Ελέγχου κυρίως σε άλλες γλώσσες. Πιο αναλυτικά, γίνεται αναφορά: 1) στις λεξικές και συντακτικές ιδιότητες των ρημάτων Ελέγχου που πρέπει να έχουν κατακτήσει τα παιδιά ώστε να πραγματώσουν και να κατανοήσουν τις δομές αυτές (κατά τον Heagenman 1994, chap.5), 2) στην Υπόθεση της Μεταβαλλόμενης Δομής όπου το εάν έχουν κατακτήσει τα παιδιά τις δομές-στόχους εξαρτάται από το ποια Γραμματική κατέχουν εκείνη την στιγμή (σύμφωνα με τους McDaniel, Cairns και Hsu,1991), 3) στην προτίμηση των υποκειμένων να επιλέγουν την συναναφορά του κενού Υποκειμένου με ένα όρισμα της κύριας πρότασης, αποφεύγοντας την επιλογή μιας εξωπροτασικής οντότητας (βάσει των Goodluck, Τερζή και Diaz, 2001) και 4) στην Υπόθεση της πιο κοντινής Ονοματικής Φράσης (closest NP) των McDaniel και Cairns (1990), κατά τους οποίους τα παιδιά επιλέγουν να συναναφέρουν το κενό Υποκείμενο με την Ονοματική Φράση που βρίσκεται πιο κοντά σε αυτήν.

Στο πειραματικό πλαίσιο, αναγράφονται με λεπτομέρειες οι συνθήκες, ο χώρος και ο χρόνος διεξαγωγής του πειράματος όπως και η μέθοδος που ακολουθήθηκε. Το πείραμα αφορούσε και είχε ως στόχο τον **έλεγχο της κατανόησης των δομών Ελέγχου** από παιδιά ηλικίας τριών (3) έως πέντε (5) ετών, για αυτό και η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η επιλογή εικόνας (picture selection task). Μετά την ανάλυση της διαδικασίας, τοποθετούνται πίνακες που αποτυπώνουν τις επιλογές των σαράντα τεσσάρων (44) νεαρών υποκειμένων, για κάθε μια πρόταση-στόχο που εκφωνούταν ξεχωριστά. Κατά συνέπεια, καταγράφεται το εάν οι συμμετέχοντες, μέσω των εικόνων, επέλεξαν για το ρήμα της κύριας πρότασης το ίδιο Υποκείμενο ή διαφορετικό από εκείνο που πραγματωνόταν εντός της δευτερεύουσας πρότασης. Στην συνέχεια, ακολουθούν οι ανάλογοι πίνακες και για τους δεκαέξι (16) ενήλικες, που αποτελούσαν την ομάδα Ελέγχου (control group) του πειράματος.

Οι παρατηρήσεις μελετητών που προέκυψαν από την διεξαγωγή ανάλογων πειραμάτων, προϊδεάζουν για το τί συμβαίνει και στην περίπτωση των ελληνόγλωσσων παιδιών. Αν και υπάρχουν λοιπόν διαφορές μεταξύ των γλωσσών, όπως και στο συγκεκριμένο φαινόμενο, τα αποτελέσματα οδηγούν σε κοινούς τύπους με τις προηγούμενες έρευνες που κατά βάση αφορούσαν άλλες γλώσσες (όπως Αγγλικά και Ισπανικά). Οι ομοιότητες έγκεινται στην επιλογή συναναφοράς του κενού Υποκειμένου (pro ή PRO) με κάποιο από τα ορίσματα που εμφανίζονται στην επιφανειακή δομή (για τα Ελληνικά στην δευτερεύουσα πρόταση, ενώ για τις άλλες γλώσσες στην κύρια) και όχι με μια εξωπροτασική οντότητα. Η συναναφορά αυτή αποτελεί και την προτίμηση της πλειοψηφίας των παιδιών που συμμετείχαν σε ανάλογα πειράματα. Επίσης, αναμενόμενο αποτέλεσμα αποτελεί και η σύγχυση των προτάσεων αυτών με τις ότι-προτάσεις, των οποίων τα δομικά σχήματα ομοιάζουν κατά την πραγμάτωσή τους (στην επιφανειακή δομή). Τέλος, εντύπωση αποτελούν οι προτιμήσεις των ενηλίκων συμμετεχόντων, οι οποίοι παρά την πλειοψηφική διάκριση των δομών που κάνουν, αρκετοί είναι εκείνοι που δεν αποκλείουν τις σημασιολογικά αντιγραμματικές ερμηνευτικές εκδοχές, στην περίπτωση των ότι-προτάσεων.

2.Θεωρητικό πλαίσιο φαινομένου

2.1 Ρήματα Ελέγχου

Το φαινόμενο των **ρημάτων ελέγχου** (control verbs) παρόλο που έχει διαγλωσσικά κοινή, δομική βάση διαφέρει ως προς τα στοιχεία που το αποτελούν. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι οι έννοιες-κλειδιά για το φαινόμενο αυτό είναι: η παράμετρος του κενού Υποκειμένου (pro-drop), οι Εγκλίσεις, και πιο συγκεκριμένα, η Υποτακτική, τα χαρακτηριστικά τη Συμφωνίας και του Χρόνου αλλά και το εισαγωγικό μόριο των δευτερευουσών προτάσεων. Σύμφωνα και με την Καπετανγιάννη (2010), οι λεξικο-σημασιολογικές ιδιότητες μαζί με τις συντακτικές ιδιότητες κάθε κατηγορήματος, είναι αυτές που καθορίζουν την ύπαρξη ή απουσία του Ελέγχου. Η ύπαρξή του συνεπάγεται την σχέση ενός ανέκφραστου Υποκειμένου και μιας ανέκφραστης ή εκπεφρασμένης Ονοματικής Φράσης, που λειτουργεί ως σημείο αναφοράς. Το περιβάλλον στο οποίο ικανοποιείται μια τέτοια σχέση και συνυπάρχει με ένα ρήμα Ελέγχου διαφέρει από γλώσσα σε γλώσσα και εξαρτάται από τις λεξικές και συντακτικές ιδιότητες της έκαστης. Η Σουμελίδου (2008:116) συνοψίζει τα στοιχεία και αποτυπώνει το φαινόμενο με μια ουσιαστική και περιεκτική διατύπωση: «Ο έλεγχος σχετίζεται με τις αρχές οικονομίας της γλώσσας».

Τα στοιχεία που συμμετέχουν στις δομές αυτές, διαγλωσσικά, είναι μια κύρια πρόταση που συμπεριλαμβάνει ένα ρήμα ελέγχου, μαζί με ένα Υποκείμενο ή ένα Αντικείμενο ή ακόμα και τη συνύπαρξη και των δύο καθώς και μια δευτερεύουσα πρόταση που έπεται, ως Συμπλήρωμα. Η δευτερεύουσα πρόταση, αποτελείται από μια κενή κατηγορία (PRO, pro), η οποία έχει υποχρεωτική συναναφορά ή με το Υποκείμενο (**subject control**) ή το Αντικείμενο (**Object control**) της κύριας και το ρήμα της. Η διαδικασία αυτή (Σουμελίδου, 2008:116), ονομάζεται **Απαλοιφή ισοδύναμης Ονοματικής Φράσης** (Equi-NP deletion). Αν το Υποκείμενο της δευτερεύουσας έχει την δυνατότητα ελεύθερης αναφοράς (μια εξωπροτασική οντότητα) τότε δεν πρόκειται για περιβάλλον ελέγχου (non-control context), όπως αναφέρει η Ρούσσου (2009). Σε αυτή την περίπτωση η κύρια πρόταση μαζί με την δευτερεύουσα δεν συναποτελούν ένα μεμονωμένο γεγονός (single event), κάτι που φανερώνει την αντίθεση με την περίπτωση των ρημάτων ελέγχου.

Πιο συγκεκριμένα, αρχικά εμφανίζεται/πραγματούνεται η κύρια πρόταση που είναι παρεμφατική και μετέπειτα η δευτερεύουσα απαραιτήτως, που εισάγεται με κάποιο εισαγωγικό μόριο, όπως συμβαίνει στα Αγγλικά,

(1) I forgot to lock the door

(Ρούσσου, 2009, σελ: 23)

Οι δύο αυτές προτάσεις συνδέονται άμεσα συντακτικά και σημασιολογικά μεταξύ τους καθώς η δευτερεύουσα, *to lock the door*, είναι εξαρτημένη από την κύρια, *I forgot*. Ενόψει της **Αρχής Διευρημένης Προβολής** (Extended Projection Principle), σε συντακτικό επίπεδο, πρέπει υποχρεωτικά να παρουσιάζεται ένα Υποκείμενο, έτσι και στην περίπτωση των απαραιτήτων τύπων είναι απαραίτητη η ύπαρξη του "σχεδόν" όρου PRO (Σημειώσεις Αναγνωστοπούλου:15). Έτσι λοιπόν στην δευτερεύουσα πρόταση του παραδείγματος (1), υπάρχει η Κενή Κατηγορία **PRO**, δηλαδή ένα αντωνυμικό (+pronoun) και ταυτόχρονα

αναφορικό (+anaphor) στοιχείο, που δεν έχει κυβερνητική κατηγορία. Εφόσον το στοιχείο αυτό είναι άπτωτο, και λαμβάνοντας υπόψη το Πτωτικό Φίλτρο, κατά το οποίο κάθε Ονομαστική Φράση πρέπει να έχει Πτώση, δεν μπορεί να αντικατασταθεί με καμία Ονομαστική Φράση Υποκειμένου, για αυτό και εμφανίζεται σε θέσεις που δεν δέχονται Πτώση (σημειώσεις Αναγνωστοπούλου:50).

Όπως αναφέρει η Καπετανγιάννη (2010, σελ.12), το Υποκείμενο της κύριας, έχει δύο θεματικούς ρόλους (βλ. παράδειγμα 1), αυτού που ξεχνάει αλλά και αυτού που κλειδώνει, πράγμα που παραβιάζει το **Θεματικό Κριτήριο**, σύμφωνα με το οποίο κάθε όρισμα πρέπει να έχει ένα και μόνο ένα θεματικό ρόλο. Για να ικανοποιηθεί λοιπόν το Θεματικό Κριτήριο, νομιμοποιείται το PRO, ως Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης, ώστε να πάρει τον έναν θεματικό ρόλο. Επομένως, η παραπάνω πρόταση, στην Βαθεία Δομή, παίρνει την εξής μορφή:

(2) I_i forgot [_{TP} PRO_i to lock the door]

όπου αποτυπώνεται η εξάρτηση του PRO από το όρισμα της κύριας πρότασης και η δυνατότητα ύπαρξής του, εφόσον το ρήμα της δευτερεύουσας είναι απαρεμφατικό και πιο συγκεκριμένα έχει μη-παρεμφατική Φράση Χρόνου (non-finite TP). Καθώς όμως το PRO είναι και αναφορικό (+ anaphor) και αντωνυμικό (+pronoun), δηλαδή πρέπει να είναι δεσμευμένο μέσα στην κυβερνητική του κατηγορία (Αρχή Α') και ταυτόχρονα ελεύθερο μέσα στην κυβερνητική του κατηγορία (Αρχή Β'), δημιουργείται μια αντίφαση. Για αυτό έρχεται το **PRO θεώρημα** να δώσει την λύση, προτάσσοντας την μη-κυβέρνησή του, μέσω της έλλειψης της δικής του κυβερνητικής κατηγορίας. Έτσι διαπιστώνεται ότι η θέση Χαρακτηριστή της Φράσης Χρόνου, σε απαρεμφατικούς ρηματικούς τύπους, είναι μη-κυβερνώμενη (ungoverned).

Σε γενικό πλαίσιο, θα πρέπει εξαρχής να γίνει διακριτός ο διαχωρισμός που κάνει ο Landau (2004) αλλά και άλλοι μελετητές, σχετικά με το φαινόμενο του Ελέγχου. Ο διαχωρισμός αυτός αποτελείται από τρία μέλη: 1) τον **Υποχρεωτικό Έλεγχο** (Obligatory Control), κατά τον οποίο υπάρχει υποχρεωτική συναναφορά του κενού Υποκειμένου της δευτερεύουσας πρότασης με ένα από τα ορίσματα της κύριας, 2) τον **Προαιρετικό Έλεγχο** (Partial Control), όπου το κενό Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης έχει την δυνατότητα άλλοτε να συναναφέρεται με κάποιο όρισμα της κύριας και άλλοτε με κάποια εξωπροτασική οντότητα και τέλος, 3) τον **Μη-Έλεγχο** (Non-Control), στον οποίο η συναναφορά του κενού Υποκειμένου της δευτερεύουσας πρότασης με κάποιο από τα ορίσματα της κύριας πρότασης αποκλείεται ως δυνατότητα. Περαιτέρω μορφολογική, συντακτική και σημασιολογική ανάλυση των παραπάνω κατηγοριών θα ακολουθήσει στην συνέχεια, καθώς και η ταξινόμηση ρηματικών κατηγοριών (παραδείγματος χάριν: ρήματα όψεως, ρήματα αισθήσεων κλπ) σε κάθε μια από αυτές.

2.2 Η περίπτωση των Νέων Ελληνικών

Στα **Νέα Ελληνικά** η μορφοποίηση του φαινομένου είναι λίγο διαφορετική, λόγω της ιδιότητας της ελληνικής γλώσσας να έχει ποικιλία μορφημάτων στην κατάληξη των ρημάτων της. Το μορφολογικό, κλιτικό τους σύστημα είναι τόσο πλούσιο ώστε υπάρχει

διάκριση ως προς τον αριθμό, το πρόσωπο, την έγκλιση, τον χρόνο, την όψη, την φωνή και έτσι γίνεται διακριτό το Υποκείμενο του εκάστοτε και πάντοτε παρεμφατικού, ρηματικού τύπου. Για παράδειγμα, έχοντας έναν ρηματικό τύπο όπως *έφυγαν*, γίνεται αντιληπτό από τον ακροατή ότι το Υποκείμενο είναι σε πληθυντικό αριθμό, τρίτο πρόσωπο και υπάρχει αναφορά στο παρελθόν. Οι μόνοι ρηματικοί τύποι που είναι άκλιτοι και μπορούν να θεωρηθούν απαρμφατικοί (Philippaki-Warbuton, 1987), είναι οι μετοχές σε *-ώντας* και *-οντας*, όπου δεν μαρκάρονται ούτε ως προς τον Χρόνο ούτε ως προς τα χαρακτηριστικά Συμφωνίας (Karpetangianni, 2010). Αν και σε άλλες γλώσσες, όπως τα Αγγλικά, το ρήμα της δευτερεύουσας (που ακολουθεί κάποιο ρήμα ελέγχου) έχει απαρμφατική μορφή, στα Νέα Ελληνικά έχει παρεμφατική (finite verb), αν και κάποιοι μελετητές διαφωνούν με την παρεμφατικότητα αυτή. Επομένως, δεν εμφανίζονται προτασικά συμπληρώματα που το ρήμα τους να μην έχει Χρόνο αλλά ούτε να μην δηλώνει Συμφωνία με το Υποκείμενό του (δηλαδή infinite forms), αντιθέτως μέσα από την κλίση δηλώνεται και ο Χρόνος (+/- past) και η Συμφωνία (+agreement) και η Όψη (+/- perfective) του ρήματος. Παρόλα αυτά, το ρήμα της δευτερεύουσας έχει συγκεκριμένη Έγκλιση, την **Υποτακτική** (Subjunctive), η οποία δεν μαρκάρεται μορφολογικά και δεν διαφέρει από την Οριστική (Indicative), ως προς την μορφολογία, για αυτό και συνοδεύεται από το εισαγωγικό, χαρακτηριστικό μόριο της Έγκλισης αυτής, το «να». Μεταξύ των δύο Εγκλίσεων υπάρχουν όμως διαφορές, καθώς η Οριστική εισάγεται είτε με το μόριο *που* είτε με το μόριο *ότι*, δέχεται ως Άρνηση το μόριο *δεν* και τοποθετείται στην θέση Συμπληρωματικού Δείκτη (CP). Από την άλλη, η Υποτακτική εισάγεται με το μόριο *να*, έχει μόριο Άρνησης το *μη(ν)* και τοποθετείται στην θέση Χαρακτηριστή της Φράσης Έγκλισης (MoodP). Επίσης, η Υποτακτική αυτή είναι παρεμφατική, αφού μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε άλλα περιβάλλοντα που δεν υπάρχει ταυτοπροσωπία, όπως σε κύριες προτάσεις, επιρρηματικές ή συμπληρωματικές, δηλαδή δομές στις οποίες δεν υφίσταται ένα απαρμφατο (Φιλιππάκη-Warbuton, 2004). Μέσω αυτής της Έγκλισης παρουσιάζεται ένα γεγονός ή μια ενέργεια, η οποία αναμένεται να συμβεί, κάτι που το Υποκείμενο της κύριας πρότασης θέλει, προσδοκεί να συμβεί, όπως συμβαίνει με τα ρήματα *θέλω*, *ελπίζω*, ή δηλώνει την ικανότητα να κάνει κάτι, *μπορώ*. Οι προτάσεις που σχηματίζονται με αυτήν την Έγκλιση ονομάζονται, με βάση την σχολική Γραμματική, «βουλητικές». Χαρακτηριστική είναι η παρατήρηση του Mirambel (1978:130), όπως αναφέρουν οι Βελούδης και Φιλιππάκη-Warbuton (1984): «Από όσα αναφέραμε βγαίνει ότι η ρηματική “Έγκλιση” στα Νέα Ελληνικά είναι συχνότερα μια δυνατότητα λειτουργίας παρά ένας τύπος με ακριβώς καθορισμένη αξία μέσα σε ένα περιορισμένο πεδίο» ... «Πάντως, μορφολογικά, τα όρια δεν παρουσιάζονται καθαρά ανάμεσα στην Οριστική και στην Υποτακτική (...), και συχνά ο ίδιος τύπος μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει πολλές εγκλίσεις. Τότε ο ρόλος της Σύνταξης γίνεται ουσιαστικός και ο ρηματικός τύπος παίρνει την εγκλιτική του αξία μέσα στην φράση». Και οι ίδιοι, όμως, συμφωνούν και καταλήγουν στο ότι όταν μιλάμε για Έγκλιση, εννοούμε το συνονθύλευμα συντακτικών, μορφολογικών και σημασιολογικών χαρακτηριστικών.

Τέλος, όσον αφορά την Υποτακτική, οι Τερζή (1992), Βαρλοκώστα (1993, 1994) Ιατρίδου (1993) και Landau (2004), διακρίνουν τα συμπληρώματα των ρημάτων ελέγχου σε δύο κατηγορίες. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτήν όπου ο Έλεγχος είναι **μη-Υποχρεωτικός** (Non-Obligatory Control) και κατά τον Landau (2004), το PRO είναι συντακτικά μονό (syntactic plural) ενώ σημασιολογικά πολλαπλό (semantic plural) (π.χ. committee, όπου αποτελείται από πολλά άτομα) και σε αυτήν που ο Έλεγχος είναι **Υποχρεωτικός** (Obligatory Control). Στις ελεύθερες Υποτακτικές (Free Subjunctives) το Υποκείμενο της δευτερεύουσας μπορεί να αναφερθεί και σε μια εξωπροτασική οντότητα, ούσα γραμματική η πρόταση, ενώ στις Υποτακτικές ελέγχου (Control Subjunctives), η συναναφορά του Υποκειμένου πρέπει να είναι υποχρεωτική με ένα όρισμα της κύριας πρότασης, καθώς και η επίταξη (c-command) του από αυτό. Η Βαρλοκώστα (1993,1994) ακόμη, επισημαίνει ότι όταν δεν υπάρχει Έλεγχος, το γεγονός που παρίσταται μέσω του ρήματος της κύριας πρότασης είναι

ανεξάρτητο από αυτό του ρήματος της δευτερεύουσας και ως προς το είδος αλλά και ως προς την χρονική τους αναφορά

(3) (τώρα) ελπίζω να έρθει ο Γιάννης (αύριο)

(Καπετανγιάννη, 2010: 47)

Σε αντίθεση με τις περιπτώσεις Ελέγχου, όπου το γεγονός είναι ένα και οι δύο προτάσεις ταυτίζονται, εφόσον η δευτερεύουσα εξαρτάται άμεσα από την κύρια πρόταση. Η Καπετανγιάννη (2010), έχει διαφορετική γνώμη ως προς την εξάρτηση των προτάσεων στις δομές Ελέγχου, πράγμα που επιβεβαιώνεται με το εξής παράδειγμα

(4) Ο Γιάννης ενθαρρύνει την Μαρία να έρθει

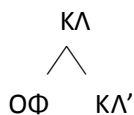
(Καπετανγιάννη, 2010: 57)

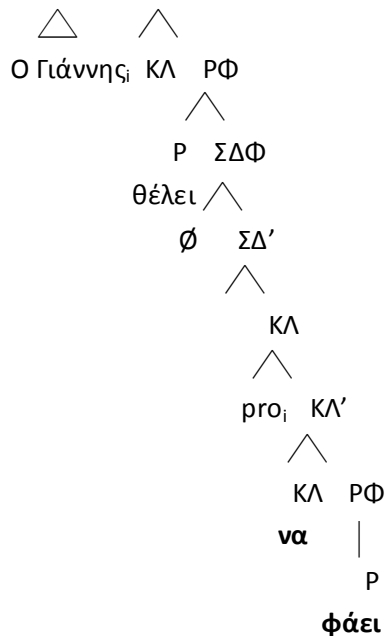
Φαίνεται πως στην πρόταση 4 διαδραματίζονται δύο διαφορετικά γεγονότα, το ένα είναι η ενθάρρυνση από τον Γιάννη και το άλλο ο ερχομός της Μαρίας. Παρόλα αυτά, ταυτόχρονα υπάρχει και Έλεγχος, αφού το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης συναναφέρεται με ένα από τα ορίσματα της κύριας πρότασης, και συγκεκριμένα με το Αντικείμενό της. Επομένως, καταρρίπτεται η θεώρηση της Βαρλοκώστα ότι αν και μόνο αν δεν έχουμε δομή Ελέγχου τότε υπάρχει ανεξαρτησία μεταξύ των δύο προτάσεων.

Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψη της τα παραπάνω, η Καπετανγιάννη (2010) κάνει έναν εύλογο διαχωρισμό ρηματικών κατηγοριών: 1) αυτών που δέχονται Υποτακτική με Υποχρεωτικό έλεγχο και σε αυτήν την ομάδα ανήκουν: τα ρήματα γνώσης, όψης, τα τροπικά, τα επιτρεπτικά, αισθητικά, πνευματικής αντίληψης και ψυχικού πάθους και 2) αυτών που δέχονται μη-Υποχρεωτικό Έλεγχο, δηλαδή: τα ρήματα επιθυμίας και τα επιστημικά, κάτι που είχε γίνει και πριν έναν χρόνο από την Ρούσσου (2009), πιο αναλυτικά (βλ. σσ. 12-13).

Εστιάζοντας στο υποτακτικό και σημασιολογικά κενό μόριο «να», η Ρούσσου (2009, 2015), αναφέρει ότι δηλώνει την τροπικότητα (εννοώντας ότι «δηλώνει την έκφραση νοημάτων όπως πιθανότητα, δυνατότητα, υποχρέωση, αναγκαιότητα κ.τ.λ»), ότι είναι ένα ονοματικό στοιχείο που ικανοποιεί την Αρχή της Διευρυμένης Προβολής μέσω του D χαρακτηριστικού που συσχετίζεται με την Κλίση, και ότι έχει μια τοπική ιδιότητα (property of being "locative"). Η Αρχή ικανοποιείται μέσω αυτού, εφόσον το Υποκείμενο δεν έχει την δυνατότητα να μεσολαβήσει μεταξύ του μορίου και του ρήματος, και έτσι αποτελεί δεσμό Συμφωνίας μεταξύ της κύριας και της δευτερεύουσας πρότασης. Όταν πρόκειται για Υποχρεωτικό Έλεγχο, υπάρχει ρηματική συμφωνία μεταξύ του ρήματος της κύριας με το ρήμα της δευτερεύουσας. Το «να» είναι το στοιχείο που διαμεσολαβεί ώστε να γίνει εφικτή αυτή η Συμφωνία, καθώς είναι η κεφαλή του δεσμού αυτού (Ρούσσου 2009: 19) και πρέπει να δεσμεύεται από κάποιο όρισμα της κύριας πρότασης (DP ή ένα κλιτικό στοιχείο). Με αυτό τον τρόπο, οι δύο προτάσεις αποτελούν, από κοινού, ένα μεμονωμένο συμβάν, εφόσον το όρισμα της δευτερεύουσας εξαρτάται από αυτό της κύριας, και ως προς την ερμηνεία. Το γεγονός ότι αποτελεί μορφολογικό δείκτη της Υποτακτικής αιτιολογεί την αδιάσπαστη σχέση του με τον ρηματικό τύπο της ίδιας πρότασης, όπως φαίνεται και στο παρακάτω δενδροδιάγραμμα,

Δενδροδιάγραμμα 1:

Δύο είναι τα μόνα στοιχεία που επιτρέπεται να διασπάσουν αυτόν τον δεσμό, πρώτον η άρνηση της συγκεκριμένης έγκλισης «μην» και δεύτερον κάποιο κλιτικό Αντικείμενο. Η ύπαρξή τους μπορεί να είναι είτε σε συνδυασμό

(5) Ο Κώστας είπε στον Νίκο να μην του ξαναμιλήσει

είτε του κάθε ενός ξεχωριστά

(6) Ο Κώστας είπε στον Νίκο να μην ξαναέρθει

(7) Ο Κώστας θέλει να της πάρει ένα δώρο

3.Συντακτική δομή ρημάτων Ελέγχου

3.1 Το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης

Η συντακτική δομή των ρημάτων αυτών αναφέρθηκε σε γενικά πλαίσια και στα προηγούμενα κεφάλαια. Οι διαφορές που διαπιστώνονται μεταξύ των γλωσσών είναι αισθητές, για αυτόν το λόγο σε αυτό το κεφάλαιο η βαρύτητα θα πέσει στα Νέα Ελληνικά αλλά και στην σύγκρισή τους, ως ένα βαθμό, με τα Αγγλικά.

Ξεκινώντας από το **Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης**, σε κάποιες γλώσσες όπως και στην Ελληνική είναι αποδεκτή η παράλειψη του Υποκειμένου (γλώσσες pro-drop), κατά τις οποίες το Υποκείμενο δεν είναι εμφανές (overt) αλλά κενό (null) χωρίς να πραγματώνεται. Αυτό οφείλεται στο ασθενές χαρακτηριστικό (weak feature) της Ονοματικότητας που έχει η Κλίση των γλωσσών αυτών, κάτι που δεν καθιστά αναγκαία την ύπαρξη Ονοματικής Φράσης. Κατά συνέπεια, στην θέση Χαρακτηριστή της Κλίσης υπάρχει

ένα PRO ή ένα pro, το οποίο ελέγχεται από κάποιο όρισμα της κύριας πρότασης και φέρει όλες τις αναφορικές ιδιότητες του ρήματος (referential properties).

Στα Νέα Ελληνικά, το κενό Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης, που ακολουθεί τα ρήματα ελέγχου, δηλώνεται με **pro** (Φιλιππάκη-Warburton & Κατσιμαλή: 1999). Δεν υπάρχει απαρεμφατικός ρηματικός τύπος που να επιβάλλει PRO, αλλά παρεμφατικός που δηλώνει την Συμφωνία ως προς το πρόσωπο και τον αριθμό, δηλαδή συμφωνεί με τα φ-χαρακτηριστικά της Κλίσης

(8) Θέλω (*pro*) να φύγει

Αυτό συνεπάγεται ότι ο Έλεγχος στα Ελληνικά, για τις Φιλιππάκη-Warburton & Κατσιμαλή (1999) αλλά και για την πλειοψηφία των μελετητών όπως θα φανεί και μετέπειτα, δεν είναι αποκλειστικά συντακτικό θέμα αλλά κυρίως σημασιολογικό, λόγω του ότι σχετίζεται με τις λεξικές ιδιότητες του ρήματος της κύριας πρότασης και όχι με την μορφολογική- συντακτική χροιά αυτού (όπως συμβαίνει με το Απαρέμφατο των Αγγλικών).

Το pro αυτό μπορεί να αντικατασταθεί με κάποιο εμφανές Υποκείμενο, μόνο όταν αυτό βρίσκεται σε Ονομαστική πτώση

(9) Θέλω ο Γιάννης να φύγει

Αυτό σημαίνει ότι και το ίδιο το pro έχει **Ονομαστική Πτώση**, κάτι που επιβεβαιώνει και η μελέτη των Φιλιππάκη-Warburton και Κατσιμαλή (1999). Συγκεκριμένα, παρουσιάζουν παραδείγματα, όπου μέσα στην δευτερεύουσα πρόταση υπάρχει κάποια Επιθετική Φράση, Κατηγορημα, κάποιος τροποποιητής (π.χ. *μόνος*) ή κάποιο εμφατικό-αντωνυμικό στοιχείο (π.χ. *αυτός ο ίδιος*), το οποίο αναφέρεται στο κενό Υποκείμενο

(10) Έπεισε τον Γιάννη να μείνει *τελευταίος*
(*τελευταίος= Ο Γιάννης*)

Τα στοιχεία αυτά έχουν ακριβώς τα ίδια ονομαστικά χαρακτηριστικά με το pro, ίδιο γένος, ίδιον αριθμό και ίδια πτώση. Επομένως, είτε η κενή κατηγορία pro συναναφέρεται με το Υποκείμενο της κύριας (Ονομαστική) είτε με το Αντικείμενο (Αιτιατική), αυτή εμφανίζεται σε Ονομαστική πτώση.

Ένα από τα πιο σημαντικά θέματα που απασχόλησε τους ερευνητές, είναι το εάν οι **δομές Ελέγχου με PRO**

(11) John_i expects [PRO_i to win]

διαφοροποιούνται από τα **περιβάλλοντα ανύψωσης**

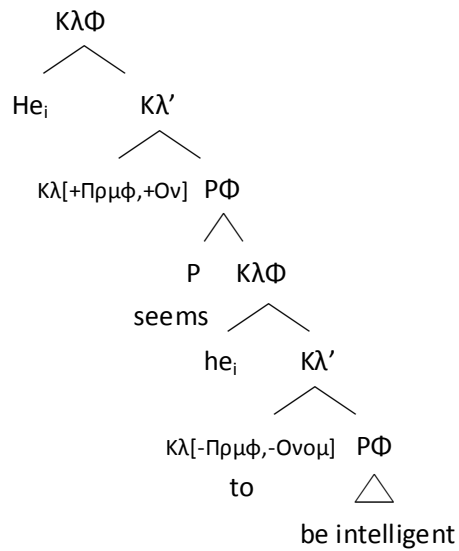
(12) John_i seemed [_i to win]

Ο Hornstein (1999) αναφέρει ότι με βάση την Θεωρία Κυβέρνησης και Δέσμευσης (Government and Binding Theory) οι δομές με Ανύψωση διαφέρουν, εφόσον τα ίχνη πρέπει να κυβερνώνται, ενώ το PRO των ρημάτων Ελέγχου όχι. Τα PROs γεννώνται μόνα τους, σε αντίθεση με τα ίχνη που προκύπτουν ως απόρροια της μετακίνησης. Παρόλα αυτά, ομοιάζουν στο ότι δεν έχουν Πτώση και είναι φωνητικά κενά. Ανάλογη διατύπωση έχει γίνει και από την Αναγνωστοπούλου (σημειώσεις ΓΛΩΦ236), η οποία αναφερόμενη στα Αγγλικά

διαχωρίζει τις δομές Ανύψωσης, όπου το Υποκείμενο μετακινείται από την θέση Υποκειμένου του απαρεμφατικού ρήματος (δευτερεύουσα πρόταση) στην θέση Υποκειμένου του παρεμφατικού ρήματος (κύρια πρόταση) και έχει μόνο έναν θεματικό ρόλο, αυτόν από την απαρεμφατική φράση,

Δενδροδιάγραμμα 2:

- Δομή Ανύψωσης:

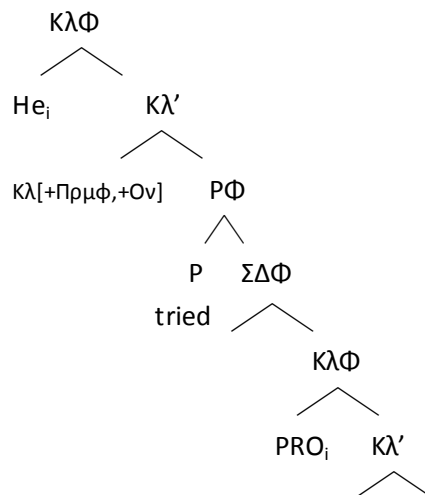

(Σημειώσεις Αναγνωστοπούλου: 29)

από τις δομές Ελέγχου, όπου το μη εκπεφρασμένο Υποκείμενο του απαρεμφάτου (δευτερεύουσα πρόταση), συναναφέρεται με το Υποκείμενο ή Αντικείμενο του παρεμφατικού ρήματος (κύρια πρόταση) και έχει έναν θεματικό ρόλο από το ρήμα της κύριας και έναν από το ρήματα της δευτερεύουσας πρότασης

Δενδροδιάγραμμα 3:

- Δομές Ελέγχου:

κλ[-Πρμφ,-Ονομ] ΡΦ
 to \triangle
 be intelligent

(Σημειώσεις Αναγνωστοπούλου: 29)

Επιπρόσθετα, οι Beys, Καπετανγιάννη (2010) και Αλεξιάδου & Αναγνωστοπούλου (1998) ισχυρίζονται ότι στα ρήματα Υποχρεωτικού Ελέγχου των Ελληνικών, για παράδειγμα, *αρχίζω*, υπάρχει **Ανύψωση** (raising) του Υποκειμένου αν και το ρήμα της κύριας πρότασης δεν είναι απαρεμφατικός τύπος. Υιοθετώντας, λοιπόν την **Θεωρία Μετακίνησης Ελέγχου** (Movement Theory of Control), το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης γεννάται μέσα σε αυτήν, αλλά επειδή, όπως ειπώθηκε προηγουμένως, το ρήμα αυτό μειονεκτεί ως προς την ποικιλία των χρόνων (non-finite), δεν μπορεί να δώσει Πτώση. Για αυτό ανυψώνεται στην θέση Αντικειμένου της κύριας πρότασης ή Χαρακτηριστή Κλίσης του κυρίου ρήματος: 1) παίρνοντας, στην πρώτη περίπτωση, τον θεματικό ρόλο του θέματος (Theme) και την Αιτιατική πτώση ή στην δεύτερη περίπτωση, Ονομαστική πτώση από το παρεμφατικό ρήμα της κύριας πρότασης, αλλά και 2) ελέγχοντας την κενή κατηγορία που εμφανίζεται ως Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης (Spec TP). Στην συνέχεια ακολουθεί και η ανύψωση του ρήματος από την θέση της ρηματικής φράσης (vP) στην θέση της Φράσης Κλίσης (IP), έτσι ώστε να ελέγχει το Υποκείμενο της πρότασής του, που ικανοποιεί την Αρχή της Διευρημένης Προβολής (EPP).

Η προτασιακή απεικόνιση της Ανύψωσης στις δομές υποχρεωτικού Ελέγχου είναι η εξής:

(13) $[_{κλφ} \text{Ο Γιάννης ξέρει } [_{ΡΦ} \text{ξέρει } [_{ΤΡΟΠ} \text{να } [_{κλφ} \text{χορεύει } [_{ΡΦ} \text{Ο Γιάννης χορεύει}]]]]]$
 (Καπετανγιάννη, 2010: 88)

Η διατύπωση αυτή έρχεται να αναιρέσει την θεώρηση της Βαρλοκώστα (1993), κατά την οποία το ρήμα μετακινείται από την θέση της Φράσης Χρόνου σε αυτή της κεφαλής του Συμπληρωματικού Δείκτη (**V-to-C**), έτσι ώστε να είναι κοντά στο ρήμα της κύριας και να κυβερνάται από αυτό

(14) $\text{Ο Γιάννης ελπίζει } [_{CP} [_{C} \text{να φύγει}_v] [_{TP} \text{PRO/ΟΦ } [_{T} \text{t}_v] [_{VP} \text{t}_v]]]$
 (Καπετανγιάννη, 2010: 52)

Θωρεί, λοιπόν, ότι με αυτόν τον τρόπο το ρήμα δίνει και την Ονομαστική Πτώση στο Υποκείμενό του, ότι η Υποτακτική είναι ανεξάρτητη και ότι δεν υπάρχει Υποχρεωτικός Έλεγχος (pro). Αντιθέτως, όταν υφίσταται Έλεγχος το ρήμα δεν μετακινείται, αφήνοντας ακυβέρνητη την θέση Χαρακτηριστή της Ρηματικής Φράσης, στην οποία νομιμοποιείται το PRO

(15) $\text{Ο Γιάννης ξέρει } [_{CP} [_{C} [_{TP} \text{PRO}_{i/*j}] [_{T} \text{να κολυμπάει } [_{VP} \text{t}_v]]]]]$
 (Καπετανγιάννη, 2010: 52)

Συνοψίζοντας, μέσω της **παραγωγής** (derivation) **των δομών Υποχρεωτικού Ελέγχου** αποδεικνύεται ότι πρόκειται για μετακίνηση, εφόσον το Υποκείμενο από την εσωτερική θέση της ρηματικής φράσης της δευτερεύουσας πρότασης, μέσα στην οποία

(18) [The DA proved the defendants, [t_i to be guilty] [*during each other_i's trial*]]

(Beys, σελ. 108)

Επιπλέον, ο Hornstein (1999), θεωρεί ότι ο λόγος για τον οποίο τα περισσότερα μεταβατικά ρήματα παρουσιάζουν Έλεγχο Αντικειμένου, είναι η **Αρχή της Ελάχιστης Απόστασης** (Minimal Distance Principle). Δηλαδή η Ονοματική Φράση που είναι πιο κοντά στο ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης, είναι το σημείο αναφοράς του Υποκειμένου της και κατά συνέπεια το στοιχείο που επιτάσσει την Κενή Κατηγορία. Αντιλαμβάνεται την Αρχή αυτή ως μια κατάσταση μαρκαρίσματος. Σύμφωνα με αυτήν, μεταβατικά ρήματα όπως το *persuade* είναι αμαρκάριστα, παρουσιάζοντας Έλεγχο Αντικειμένου

(19) Nick persuaded Anna to eat

ενώ ρήματα όπως το *promise*, χαρακτηρίζονται ως υψηλά μαρκαρισμένα, εφόσον παρουσιάζουν Έλεγχο Υποκειμένου παρά την μεταβατικότητά τους

(20) Nick promised Anna not to go to the party

Ο Landau (2004), αναφέρεται στην παρατήρηση του Rosenbaum, ο οποίος αντιτίθεται στην παραπάνω θεώρηση, ισχυρίζοντας ότι στα μεταβατικά ρήματα όταν παραλείπεται το Αντικείμενό τους στην Επιφανειακή Δομή (εμφανής σύνταξη), από ρήματα Ελέγχου Αντικειμένου μετατρέπονται σε ρήματα Ελέγχου Υποκειμένου. Ακόμη όμως και αυτή η διατύπωση υστερεί, καθώς υπάρχουν κατηγορίες ρημάτων π.χ. τα επικοινωνιακά ρήματα στα Αγγλικά, τα οποία ακόμα και όταν δεν συνοδεύονται από το Αντικείμενό τους εμφανώς, διατηρούν τον Έλεγχο Αντικειμένου

(21) Mary said to John to leave

(22) Mary said to leave

(Landau, 2004: 2)

Υποθέτει, λοιπόν, ο Landau ότι το **είδος του Ελέγχου** κάθε ρήματος (Αντικειμένου ή Υποκειμένου) εξαρτάται από την **λεξική τους δομή** και τα συμφραζόμενα και όχι από την παραπάνω Αρχή αλλά ούτε και από την υπόθεση του Hornstein (1999), κατά την οποία στα μεταβατικά ρήματα που έχουν απουσία Αντικειμένου μεσολαβεί ένα *pro* (ως Αντικείμενο) για τον Έλεγχο. Η μη ύπαρξη του *pro*, ενισχύει και την Ανύψωση στις δομές Ελέγχου.

Αντίστοιχες δομές Ελέγχου Αντικειμένου, παρατηρούνται και στα Νέα Ελληνικά, με κάποιες όμως διαφορές, όπως αυτή της παρεμφατικότητας και του υποτακτικού μορίου «να»,

(23) Έπεισα τον Γιάννη να φύγει

(Beys, σελ. 109)

Άλλη μια συντακτική ομοιότητα μεταξύ Αγγλικών κ Ελληνικών, είναι αυτή της ύπαρξης αλλά και διάκρισης μεταξύ των Δομών με Πτώση κατ' εξαίρεση (Exceptional Case Marking: **ECM**) και των ρημάτων Ελέγχου Αντικειμένου. Τα χαρακτηριστικά των ρημάτων ECM, είναι η αδυναμία τους να δώσουν θεματικό ρόλο στα Αντικείμενά τους, για αυτό και η

Ονοματική Φράση που βρίσκεται στην θέση Αντικειμένου του, παίρνει τον θεματικό ρόλο του δράστη από το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης, σε αντίθεση με τα ρήματα Ελέγχου Αντικειμένου, όπου δίνουν τα ίδια θεματικό ρόλο. Επίσης, όταν το συμπλήρωμα του ρήματος Ελέγχου παθητικοποιείται διατηρεί ακριβώς την ίδια ερμηνεία,

(24) Βλέπω τον Γιάννη να τρώει παγωτό

(25) Βλέπω το παγωτό να τρώγεται από τον Γιάννη

(Beys, σελ. 112)

ενώ, στα ρήματα Ελέγχου Αντικειμένου, η ερμηνεία διαφοροποιείται,

(26) Ο Γιώργος έπεισε τον γιατρό να εξετάσει την Μαρία

(Beys, σελ. 106)

(27) Ο Γιώργος έπεισε την Μαρία να εξεταστεί από τον γιατρό

(Beys, σελ. 106)

Έτσι, λοιπόν, ο Beys καταλήγει στο ότι στα Νέα Ελληνικά δεν υφίστανται μόνο οι δομές Ελέγχου Αντικειμένου αλλά και αυτές των ECM ρημάτων, για λίγες όμως κατηγορίες ρημάτων.

3.1.1 Η Πτώση του Υποκειμένου και η κενή κατηγορία

Για το αν υπάρχει μόνο η κενή κατηγορία pro ή και το PRO στα Νέα Ελληνικά, οι γνώμες διαφέρουν. Σε αντίθεση με τις Φιλιππάκη- Warburton και Κατσιμάλη (1999), η Τερζή (1997) και η Ιατρίδου (1993), ισχυρίζονται ότι όταν υπάρχει υποχρεωτική συναναφορά τότε πρόκειται για το ακυβέρνητο (ungoverned) **PRO** που δεν δέχεται πτώση (uncased) και νομιμοποιείται μέσω της απαρεμφατικότητας του ρήματος, στο οποίο αναφέρεται. Συγκεκριμένα, η Ιατρίδου (1993) θεωρεί ότι η Κενή Πτώση του PRO νομιμοποιεί μέσα από την έλλειψη μορφολογικού Χρόνου και υποστηρίζει την ύπαρξη των δύο κενών κατηγοριών PRO/pro και μεμονωμένα αλλά και συνυπάρχοντας,

(28) pro μπορεί [PRO να φύγει]

(Ιατρίδου, 1993, σελ. 191)

κατά το οποίο το Υποκείμενο της κύριας μπορεί να είναι οποιαδήποτε οντότητα, εφόσον έχει ελεύθερη αναφορά (pro), ενώ το Υποκείμενο της δευτερεύουσας δεσμεύεται, στην συναναφορά, με αυτό της κύριας (PRO). Από την άλλη, Τερζή (1997) θεωρεί ότι το PRO νομιμοποιείται μέσω του μορίου «να» στην κεφαλή της Έγκλισης, αφού το Υποκείμενο έχει ανυψωθεί από την εσωτερική του θέση μέσα στην VP στον χαρακτηριστή της Συμφωνίας (Spec of Agr) και έτσι βρίσκεται μακριά από το στοιχείο που το κυβερνούσε (governor). Επίσης, και η Βαρλοκώστα (1993) συμφωνεί με την παραπάνω θεώρηση, συγκεκριμένα στο ότι όταν έχουμε Έλεγχο (control) μιλάμε για PRO αλλά διαφοροποιείται στο πως αυτό

κυβερνάται (governed) αλλά και ως προς τις περιπτώσεις μη-ελέγχου (non-control) κατά τις οποίες το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης έχει ελεύθερη αναφορά. Δύο επιπλέον μελετητές, ο Landau (2004) και ο Hornstein (1999), τάσσονται υπέρ της παρουσίας του PRO σε περιβάλλοντα Υποχρεωτικού Ελέγχου, ακόμη και στις γλώσσες που δεν έχουν απαρέμφατα, όπως τα Ελληνικά, και σχηματίζουν τις δομές αυτές μέσω της Υποτακτικής Έγκλισης στον ρηματικό τύπο της δευτερεύουσας πρότασης.

Όπως ειπώθηκε και προηγουμένως (Ιατρίδου, 1993), το Υποκείμενο μπορεί να ταυτοποιείται είτε με το Υποκείμενο της κύριας πρότασης, που στα Ελληνικά πραγματώνεται με Ονομαστική πτώση και η οποία δίνεται από την Παρεμφατική Κλίση,

(29) Ελπίζω ο Κώστας να τηγανίζει ψάρια

(Ιατρίδου, 1993, σελ. 176)

είτε με το Αντικείμενό της, που είναι ή σε Αιτιατική ή σε Γενική πτώση και που δίνεται από το μεταβατικό ρήμα,

(30) Βλέπω τον Κώστα να τηγανίζει ψάρια

(Ιατρίδου, 1993, σελ. 176)

Όταν ταυτοποιείται με το **Αντικείμενο** (Αιτιατική/ Γενική πτώση) του ρήματος ελέγχου, το οποίο είναι μεταβατικό, τότε το ρήμα της δευτερεύουσας δεν μπορεί να έχει ποικιλία ως προς τον Χρόνο [-T], δηλαδή δεν εμφανίζεται με παρελθοντικούς χρόνους, όπως έχει παρατηρηθεί και από την Ιατρίδου (1993: 177)

(31) *Είπε του Νίκου να έφυγε

(32) * Βλέπω τον Νίκο να χόρευε

(33) Θυμάμαι την πόρτα να κλείνει

(34) Βάζω την Μαρία να μαγειρέψει

Στα Αγγλικά, υπάρχει ακόμη μια περίπτωση κατά την οποία το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης είναι σε πτώση Αιτιατική. Εφόσον ο ρηματικός παρεμφατικός τύπος δεν μπορεί να δώσει πτώση στο Υποκείμενό του, εμφανίζεται η πρόθεση *for* (η οποία δίνει Αιτιατική πτώση στην Ονομαστική Φράση που την ακολουθεί) για ικανοποιήσει το Πτωτικό Φίλτρο, καθιστώντας αναγκαία την υποχρεωτική ετεροπροσωπία

(35) John arranged [for Mary/her to leave]

(Ρούσσου, 2015, σελ. 13)

Αυτό που αναφέρεται από την Ρούσσου (2015) είναι ότι όταν υπάρχει το *for* μπαίνει στην θέση Συμπληρωματικού Δείκτη, άρα η συμπληρωματική πρόταση ξεκινάει με την Φράση Συμπληρωματικού Δείκτη, ενώ όταν το Υποκείμενο- Ονομαστική Φράση είναι μόνη της σε Αιτιατική, η δευτερεύουσα πρόταση ξεκινάει με την Φράση Κλίσης.

Αντιθέτως, όταν το **Υποκείμενο** της δευτερεύουσας πρότασης είναι εμφανές και σε πτώση **Ονομαστική**, ο χρονικός περιορισμός δεν υφίσταται [+T] (Ιατρίδου, 1993)

(36) Ελπίζω ο Νίκος να έφαγε το φαγητό του

Το ίδιο βέβαια συμβαίνει και όταν το Υποκείμενο της δευτερεύουσας παραλείπεται,

(37) Ελπίζω να είχατε καλό ταξίδι

κάτι που έχει επιβεβαιωθεί και από τις Φιλιππάκη- Warburton και Κατσιμάλη (1999), εφόσον όταν υπάρχει κάποιο κατηγορήμα η Επιθετική Φράση, που να αναφέρεται στο Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης, αυτό είναι επίσης σε Ονομαστική Πτώση (βλ. σελ.4).

Ο Beys, έχει μια διαφορετική άποψη σχετικά με την πτώση του Υποκειμένου της δευτερεύουσας πρότασης, όταν πρόκειται για Έλεγχο Αντικειμένου, και επιχειρηματολογεί υπέρ της ουδετερότητάς της (default case), εφόσον δεν μπορεί να καθοριστεί η Ονομαστική από το χρονικά περιορισμένο ρήμα της. Όπως οι Φιλιππάκη- Warburton έτσι και η Κατσιμάλη (1999), χρησιμοποιεί ένα κατηγορήμα, που αναφέρεται στο Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης και το οποίο είναι σε Ονομαστική πτώση. Από μόνο του αυτό, δηλώνει ότι και το ίδιο το Υποκείμενο είναι στην ίδια πτώση, η οποία όμως δεν έχει δοθεί από τον Χρόνο του ρήματος της δευτερεύουσας, για αυτό και την θεωρεί **ουδέτερη**. Οι παραπάνω ισχυρισμοί έρχονται να αναιρέσουν αυτούς των Τερζή (1997), Ιατρίδου (1993) και άλλων, σύμφωνα με τους οποίους, τα Νέα Ελληνικά, στις δομές Ελέγχου έχουν την κενή κατηγορία PRO, που δεν έχει πτώση, όπως επιβεβαιώνεται και από το θεώρημα του PRO (PRO is uncased).

Οι Chomsky και Lasnik (1993), όπως αναφέρει η Καπετανγιάννη (2010, σελ.32), εκφράζουν μια άποψη (**μινιμαλιστική**) σχετικά με την Πτώση, μιλούν για **Κενή Πτώση** (Null Case) του PRO (η οποία προειπώθηκε), το οποίο πρέπει να νομιμοποιείται μόνο σε περιβάλλοντα μη-παρεμφατικά και που ελέγχεται από την κεφαλή του Χρόνου (T^0) (μη-παρεμφατικών ρημάτων) προτάσεων Ελέγχου. Επομένως, αντιτίθενται στην Θεωρία Κυβέρνησης και Δέσμευσης, κατά το οποίο το PRO, είναι άπτωτο και κυβερνούμενο.

Το 2004 έρχεται ο Landau να αναιρέσει και την προσέγγιση της Κυβέρνησης και Δέσμευσης (GB), κατά την οποία το PRO είναι άπτωτο, αλλά και την Μινιμαλιστική προσέγγιση, όπου το PRO έχει Κενή Πτώση, υποστηρίζοντας ότι το PRO μπορεί να έχει **οποιαδήποτε Πτώση** μπορεί να δεχτεί μια Ονομαστική Φράση. Χρησιμοποιώντας και αυτός κάποιο κατηγορήμα ή αντωνυμία, σε πτώση Ονομαστική, που συναναφέρεται με το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης και κατά συνέπεια έχει επίσης την ίδια Πτώση, ενισχύει το επιχειρήμα του.

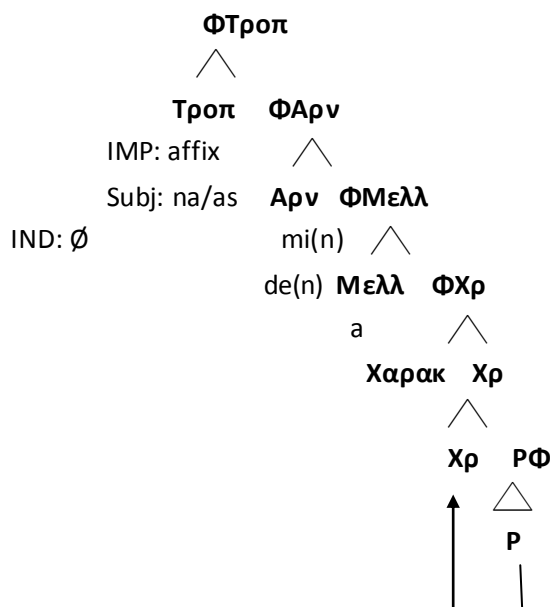
Σε οποιαδήποτε από τις παραπάνω περιπτώσεις, το όρισμα της κύριας πρότασης, (δηλαδή το σημείο αναφοράς (antecedent/controller)), που ελέγχει το Υποκείμενο της δευτερεύουσας (δηλαδή το αντικείμενο αναφοράς (controlled null-subject)), πρέπει να το επιτάσσει (να του κάνει c-command). Αλλά και το στοιχείο που λειτουργεί ως Υποκείμενο πρέπει να επιτάσσει ολόκληρη την φράση του κατηγορήματος (Spyropoulos & Philippaki-Warburton, 2001). Λαμβάνοντας υπόψη τον αδιάσπαστο χωρισμό του μορίου «να» με το ρήμα αλλά και την επίταξη του Υποκειμένου της δευτερεύουσας πρότασης, η θέση αυτού (του εμφανούς Υποκειμένου δευτερεύουσας πρότασης) μπορεί να είναι είτε πριν το μόριο «να», επομένως και του ρήματος, είτε μετά το ρήμα. Είναι κοινά αποδεκτό από τους μελετητές, ότι η αρχική θέση του εμφανούς Υποκειμένου είναι μετά το ρήμα και συγκεκριμένα εμφανίζεται μέσα στην ρηματική φράση (VP), έτσι ώστε το ρήμα να το επιτάσσει και να του δώσει θεματικό ρόλο. Οι Σπυρόπουλος & Φιλιππάκη-Warburton

(2001), ισχυρίζονται ότι η Ονοματική φράση- Υποκείμενο (DP-subject) δεν μπορεί να εμφανίζεται στην θέση Χαρακτηριστή της φράσης Χρόνου (Spec TP), γιατί έτσι διακόπτει την συνέχεια των μορίων της τροπικότητας και της άρνησης με το ρήμα.

- (38) *Θέλω να η Μαρία φύγει
 (39) *Θέλω να μην η Μαρία φύγει

Επίσης, όταν το λεξικό Υποκείμενο βρίσκεται έξω από την ρηματική φράση, δηλαδή πριν από το ρήμα (βλ. παράδειγμα 25), δεν επιτάσσεται από αυτό και δεν μπορεί να του δώσει θεματικό ρόλο, κάτι που το καθιστά αντιγραμματική μια τέτοια πρόταση.

Δενδροδιάγραμμα 4:

(Σπυρόπουλος & Φιλιππάκη- Warburton)

Το ίδιο συμβαίνει και με την κενή κατηγορία *pro*, η οποία καταλαμβάνει τη θέση που καταλαμβάνει και η Ονοματική φράση- Υποκείμενο (VP-internal theta position).

Σε αυτό που καταλήγουν λοιπόν οι Σπυρόπουλος & Φιλιππάκη-Warburton (2001), είναι ότι στα Νέα Ελληνικά, το Υποκείμενο αποτελείται από δύο μέλη. Το πρώτο είναι η θέση Spec TP, η οποία έχει κληρονομήσει και φέρει ονοματικά στοιχεία (nominal features), το πρόσωπο, τον αριθμό, το γένος και την πτώση, που συνδέονται και συμφωνούν με το δεύτερο μέλος, δηλαδή το *pro* ή την ονοματική φράση στην εσωτερική θέση ρηματικής φράσης.

Επίσης, στα Νέα Ελληνικά υπάρχουν τα πλεοναστικά κενά υποκείμενα (expletives), τα οποία συνυπάρχουν με απαραιτητικές δομές ρημάτων που δηλώνουν καιρικές ή υπαρκτικές συνθήκες, παραδείγματος χάριν *φαίνεται*, *βρέχει*, *υπάρχει*. Λόγω όμως της διαφορετικής δομής και σημασιολογικής τους χροιάς δεν θα επεξηγηθούν περεταίρω.

3.2 Χρόνος, Συμφωνία και Έγκλιση

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες του φαινομένου είναι η **-/+ Παρεμφατικότητα** των ρηματικών τύπων που το απαρτίζουν και τα χαρακτηριστικά της, δηλαδή ο Χρόνος και η Συμφωνία. Είναι το στοιχείο που όπως αποδεικνύεται στην συνέχεια παίζει ρόλο στον καθορισμό της Πτώσης του Υποκειμένου της δευτερεύουσας πρότασης. Σύμφωνα με την Σουμελίδου (2008), η Παρεμφατικότητα είναι χαρακτηριστικό που κυβερνάται από την κεφαλή του Συμπληρωματικού Δείκτη (C) της συμπληρωματικής πρότασης, την οποία κεφαλή οι προτάσεις αυτές υστερούνται. Αν και σε γλώσσες όπως τα Αγγλικά, οι ρηματικοί τύποι των δομών Ελέγχου είναι απαρεμφατικοί, στα Ελληνικά και γενικά στις γλώσσες των Βαλκανικών χωρών είναι παρεμφατικοί, χρησιμοποιώντας την Υποτακτική έγκλιση.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, στα Ελληνικά, το **ρήμα** της **δευτερεύουσας πρότασης**, που έπεται των ρημάτων ελέγχου, και πιο συγκεκριμένα η Κλίση αυτού (Inflection) έχει τα χαρακτηριστικά άλλοτε +A, -T και άλλοτε +A, +T. Η Ιατρίδου (1993), παρατηρεί ότι στην πρώτη περίπτωση (+A, -T) το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης είναι σε πτώση Αιτιατική,

(40) Φαντάζομαι τον Κώστα να *τηγανίζει* ψάρια

(Ιατρίδου, 1993, σελ.176)

και το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης δεν μπορεί να πάρει παρελθοντικό χρόνο

(41) *Φαντάζομαι τον Κώστα να *τηγάνιζε* ψάρια

Ενώ στην δεύτερη (+A, +T), το Υποκείμενο είναι σε πτώση Ονομαστική (Ιατρίδου, 1993)

(42) Ελπίζω ο Κώστας να *τηγανίζει/τηγάνισε* ψάρια

(Ιατρίδου, 1993, σελ.176)

επιτρέποντας στο ρήμα να είναι είτε σε παροντικό είτε σε παρελθοντικό Χρόνο.

Με το χαρακτηριστικό [-T] εννοείται ότι ο **Χρόνος** του ρήματος της δευτερεύουσας είναι περιορισμένος ως προς την μορφολογική ποικιλία, αλλά και άμεσα εξαρτώμενος (dependent) από τον χρόνο του ρήματος της κύριας πρότασης. Όταν όμως μπορούν να πραγματωθούν μορφολογικά και παρελθοντικοί Χρόνοι, τότε νομιμοποιείται η Ονομαστική Πτώση στο εμφανές Υποκείμενο ή η Κενή Κατηγορία pro. Από τα παραπάνω συνεπάγεται ότι το στοιχείο που καθορίζει την απόδοση της Ονομαστικής πτώσης στο Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης ή όχι, είναι ο Χρόνος [-/+T]. Επομένως, είναι το χαρακτηριστικό που καθορίζει την Πτώση του Υποκειμένου της δευτερεύουσας.

Πίνακας 1. Συσχέτιση Χρόνου-Πτώσης

-T	+A	Αιτιατική
+T	+A	Ονομαστική, pro

Η Βαρλοκώστα (1993,1994), σύμφωνα με την Καπετανγιάννη (2010), αντιτίθεται στην παραπάνω θεώρηση, καθώς διαπιστώνει ότι μπορούν να υπάρξουν και κατηγορήματα, τα οποία δεν παρουσιάζουν Έλεγχο (non-Control) και παρόλα αυτά δεν παίρνουν παρελθοντικό χρόνο. Ένα από αυτά είναι το ρήμα *θέλω*

(43) Ο Γιάννης θέλει να φύγει/ *έφυγε η Μαρία

(Καπετανγιάννη, 2010, σελ. 44)

Με βάση αυτά, καταλήγει στο ότι ο καθορισμός της Ονομαστικής πτώσης του Υποκειμένου της δευτερεύουσας πρότασης δεν έχει να κάνει με την ύπαρξη ή μη παρελθοντικού, μορφολογικού χρόνου αλλά με αυτήν του σημασιολογικού χρόνου. Πιο συγκεκριμένα, αφορά το αν το γεγονός ερμηνεύεται στο παρελθόν, στο παρόν ή στο μέλλον και όχι το μορφολογικά χρονικό μαρκάρισμα. Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι παρόλο που στα ρήματα Ελέγχου υπάρχει μορφολογικά, χρονικός περιορισμός, στα κατηγορήματα μη-Ελέγχου δεν είναι απαραίτητο πάντοτε να επιτρέπεται χρονική ποικιλία και συγκεκριμένα παρελθοντικός χρόνος.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά την χρονική χροιά του ρήματος, η Καπετανγιάννη (2010, σελ.53) αναφέρεται στην χρονική σχέση που έχει το ρήμα της κύριας πρότασης με αυτό της δευτερεύουσας και στο πως έχει να κάνει αυτό με τον Έλεγχο. Όταν υπάρχει ελεγχόμενη (controlled) Κενή Κατηγορία τα δύο ρήματα έχουν χρονική ταύτιση του γεγονότος, ενώ όταν δεν είναι ελεγχόμενη (non-controlled) ο χρόνος του ρήματος της δευτερεύουσας πρότασης είναι ανεξάρτητος από αυτόν του ρήματος της κύριας. Ομοίως, και η Τερζή (1997) αναφέρει ότι σε περιβάλλοντα Ελέγχου ο χρόνος των ρημάτων της δευτερεύουσας πρότασης, στα Νέα Ελληνικά, είναι ελλειπτικός (defective) και πιο συγκεκριμένα αδύναμος (weak), πράγμα που νομιμοποιεί την κενή πτώση του, κατά την γνώμη της, PRO.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του ρήματος της δευτερεύουσας πρότασης είναι αυτό της **Συμφωνίας**, το οποίο έχει πάντοτε θετική τιμή [+Agr] για τα Ελληνικά (Ιατρίδου 1993: 183), κάτι που αποδεικνύει ότι η Συμφωνία και η Πτώση δεν συσχετίζονται μεταξύ τους. Αντιθέτως, οι απαρεμφατικοί ρηματικοί τύποι των Αγγλικών, σε περιβάλλοντα Ελέγχου με PRO, έχουν πάντοτε αρνητική τιμή [-Agr], λόγω της έλλειψης του στοιχείου της Παρεμφατικότητας (finiteness). Επομένως, η Κλίση αυτών υστερεί και ως προς το χαρακτηριστικό της Συμφωνίας αλλά και του Χρόνου και έτσι δεν μπορεί να δώσει Ονομαστική πτώση στο Υποκείμενό της. Το μόνο κοινό αποδεκτό Υποκείμενο για τις δομές αυτές, στα Αγγλικά, είναι το άπτωτο PRO, με την υποχρεωτική του συναναφορά.

Επιπρόσθετα, το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης, όπως ειπώθηκε, έχει Υποτακτική έγκλιση, παρόλα αυτά μπορεί να γίνει διάκριση των διαφορετικών Υποτακτικών ανάλογα με τις χρονικές ιδιότητες κάθε μιας. Σε μια τέτοια διάκριση αναφέρθηκε ο Beys, η οποία έγινε από τους Landau (2004) και Σπυρόπουλος (2007). Η πρώτη κατηγορία είναι η **ανεξάρτητη Υποτακτική** (independent subjunctive), όπου το ρήμα της δευτερεύουσας μπορεί να εμφανιστεί είτε με μη-παρελθοντικό χρόνο είτε με παρελθοντικό [+T], όπως συμβαίνει με τα ρήματα *ελπίζω*, *περιμένω* κλπ. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν υπάρχει Έλεγχος (no-control). Η δεύτερη κατηγορία είναι αυτή της **εξαρτημένης Υποτακτικής** (dependent subjunctive), κατά την οποία το ρήμα της δευτερεύουσας είτε είναι μελλοντικά προσανατολισμένο ως προς τον χρόνο, είτε συγχρονίζεται χρονικά με το ρήμα της κύριας πρότασης, όπως με τα ρήματα *θέλω*, *πείθω*, *ζητώ*. Σε αυτές τις προτάσεις ο χρόνος είναι

περιορισμένος αφού δεν μπορεί να δεχθεί παρελθοντική αναφορά [-T] και με βάση τα χαρακτηριστικά αυτά, ο Έλεγχος είναι προαιρετικός (partial control). Τέλος, η κατηγορία της **αναφορικής Υποτακτικής** (anaphoric subjunctive), όπως τα ρήματα *ξέρω, μαθαίνω, αρχίζω, βλέπω*, όπου η χρονική στιγμή του γεγονότος της δευτερεύουσας πρότασης είναι ταυτόχρονη και άμεσα αλληλένδετη με αυτή της κύριας. Οι δύο τελευταίες Υποτακτικές (εξαρτημένη και αναφορική), έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό [-T], όπου αδυνατεί να δώσει Ονομαστική πτώση στο Υποκείμενό τους, για αυτό και ανυψώνεται στην θέση Αντικειμένου της κύριας πρότασης. Τα παρακάτω παραδείγματα αποδεικνύουν τις διαπιστώσεις αυτές

(44)	Ελπίζω να μαζέψει το δωμάτιό του	(ανεξάρτητη Υποτακτική)
(45)	Ελπίζω να μάζεψε το δωμάτιό του	(ανεξάρτητη Υποτακτική)
(46)	Τον έπεισα να έρθει στο πάρτυ	(εξαρτημένη Υποτακτική)
(47)	*Τον έπεισα να ερχόταν/ ήρθε στο πάρτυ	(εξαρτημένη Υποτακτική)
(48)	Μαθαίνει να κολυμπάει μόνος του	(αναφορική Υποτακτική)
(49)	*Μαθαίνει να κολυμπούσε/ να είχε κολυμπήσει μόνος του	(αναφορική Υποτακτική)

Ακόμη, η Καπετανγιάννη (2010) αποτυπώνει, στον πίνακα που έπεται, την γενική θεώρηση του Landau (2010), για τις προτάσεις-συμπληρώματα των ρημάτων Ελέγχου, που είναι καθοριστική για την εικόνα του φαινομένου

Πίνακας 2. Τιμές Χρόνου και Συμφωνίας στα συμπληρώματα των ρημάτων Ελέγχου

Κεφαλές προτάσεων	Υποχρεωτικός Έλεγχος (Απαρέμφατα)	Προαιρετικός Έλεγχος (Απαρέμφατα)	Υποτακτικές Ελέγχου	Ελεύθερες Υποτακτικές	Οριστικές
Κλ ⁰	[-T, -Agr]	[+T, -Agr]	[-T, +Agr]	[+T, +Agr]	[+T, +Agr]
Σ ⁰	[-T]	[+T, +Agr]	[-T]	[+T, +Agr]	∅

(Καπετανγιάννη, 2010, σελ.64)

Με βάση αυτά, αναφέρει ότι οι ανεξάρτητες Υποτακτικές, δηλαδή η απουσία Ελέγχου (non-control), όπως η πρόταση:

- (50) Ο Γιάννης ελπίζει να φύγει η Μαρία

(Καπετανγιάννη, 2010, σελ.84)

έχουν σημασιολογικό χρόνο (semantic tense) και η Κλίση έχει το χαρακτηριστικό [+T], το οποίο νομιμοποιεί είτε την Ονομαστική πτώση μιας Ονοματικής Φράσης, είτε το pro. Οι αναφορικές Υποτακτικές, εννοώντας την ύπαρξη Υποχρεωτικού Ελέγχου (Obligatory Control),

(51) Ο Γιάννης ξέρει να χορεύει

(Καπετανγιάννη, 2010, σελ.84)

δεν έχουν σημασιολογικό Χρόνο, η Κλίση τους έχει αρνητικό πρόσημο ως προς τον χρόνο [-T] και συναναφέρονται χρονικά με τον ρήμα της κύριας πρότασης. Το ίδιο ισχύει και για την κεφαλή του Συμπληρωματικού Δείκτη, όπου κατά τις Καπετανγιάννη (2010) και Βαρλοκώστα (1993), όχι απλώς έχει το χαρακτηριστικό [-T] αλλά δεν υπάρχει γενικά η Φράση Συμπληρωματικού Δείκτη (CP), κάτι που επιβεβαιώνεται και από το εξής παράδειγμα

(52) *Ο Γιάννης ξέρει αν να κολυμπάει

(Καπετανγιάννη, 2010, σελ.85)

Η τρίτη κατηγορία είναι αυτή των εξαρτημένων Υποτακτικών, οι οποίες φαίνεται να έχουν σημασιολογικό χρόνο αλλά δεν είναι εντελώς, χρονικά ανεξάρτητες από το ρήμα της κύριας πρότασης και παίρνουν μελλοντική ερμηνεία. Παρόλα αυτά, όπως και οι ανεξάρτητες Υποτακτικές, σχηματίζουν δομές μη-Ελέγχου

(53) Ο Γιάννης θέλει να φύγει η Μαρία/pro

Καθώς και σε αυτές τις Υποτακτικές η Κλίση και ο Συμπληρωματικός Δείκτης έχουν το χαρακτηριστικό [+T], νομιμοποιείται είτε κάποια Ονοματική Φράση είτε το pro.

Τέλος, η Καπετανγιάννη (2010) συνοψίζει όλες τις παραπάνω διαπιστώσεις και αναφέρει τις τρεις **διαφορετικές προσεγγίσεις** που προκύπτουν, σχετικά με την **Παρεμφατικότητα** ή μη του ρήματος της δευτερεύουσας πρότασης και τον Έλεγχο, από τις μινιμαλιστικές αναλύσεις:

1) Οι Ιατρίδου (1993), Βαρλοκώστα (1993,1994) και Τερζή (1992,1997) θεωρούν ότι ο Υποχρεωτικός Έλεγχος συνοδεύεται με ρήμα (αυτό της δευτερεύουσας πρότασης) μη-παρεμφατικό, εφόσον πρόκειται για έναν ρηματικό τύπο που ενώ μορφολογικά είναι παρεμφατικός, χρονικά ελλιπής.

2) Οι Φιλιππάκη-Warburton (1987), Φιλιππάκη-Warburton & Κατσιμαλή (1999), Σπυρόπουλος & Φιλιππάκη-Warburton (2001) και Σπυρόπουλος (2007) ισχυρίζονται ότι το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης, που μορφολογικά είναι ίδιο και στην Υποτακτική και στην Οριστική, είναι παρεμφατικό. Το απαρέμφατο έχει αντικατασταθεί με την Υποτακτική, που διακρίνεται μέσω του εισαγωγικού της μορίου «να». Επομένως, δεν μπορεί να σταθεί το PRO ως Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης, αφού κυβερνάται από την κατηγορία της Συμφωνίας (Agr) και για αυτό παίρνει την θέση του η Κενή Κατηγορία pro.

3) Ο Landau (2004), από την άλλη, έχει την άποψη ότι στον Έλεγχο υπάρχει PRO και αυτό συνυπάρχει με το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης, που είναι σε Υποτακτική Έγκλιση. Η Υποτακτική αυτή είναι παρεμφατική.

3.3 Κατηγοριοποίηση των ρημάτων Ελέγχου

Οι γνώμες για το ποιά είναι η συντακτική φύση των κενών Υποκειμένων των να-προτάσεων δίστανται από τους μελετητές, εφόσον άλλοι θεωρούν ότι πρόκειται για PRO,

άλλοι για pro και άλλοι για ίχνος (A-trace). Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, θα ήταν εύλογο να ακολουθήσει μια αναφορά στην κατηγοριοποίησή των ρημάτων Ελέγχου από άλλους μελετητές, όπως για παράδειγμα αυτή της Ρούσσου (2009, σελ.5). Η Ρούσου διαχωρίζει: 1) τα ρήματα που υποχρεωτικά χρειάζονται μια να-πρόταση ως συμπλήρωμα, όπως είναι τα τροπικά (**modals**), τα ρήματα όψης (**aspectuals**) και κάποια ρήματα θέλησης (**volitionals** ή **αλλιώς future-referring**) 2) από τα ρήματα που μπορούν να πραγματωθούν με μια μόνο κύρια πρόταση ή προαιρετικά να συνοδευτούν από να-πρόταση. Οι κατηγορίες που ανήκουν στην δεύτερη ομάδα είναι τα ρήματα αντίληψης (**perception verbs**), πνευματικής αντίληψης (**verbs of mental perception**), ψυχικού πάθους (**psych verbs**), τα επιστημικά κατηγορήματα (**epistemic predicates**), τα λεκτικά ρήματα (**verbs of saying**) και τα ρήματα γνώσης (**verbs of knowing**). Αναφέροντας τα τροπικά, π.χ. *μπορεί*, δεν εννοείται το τρίτο ενικό πρόσωπο με την επιστημική του ερμηνεία, όπου το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης που ακολουθεί μπορεί να εμφανίζεται με ποικιλία χρόνων και όψεων. Σε αυτές τις περιπτώσεις δηλώνεται η πιθανότητα και συντακτικά πραγματώνεται μια απρόσωπη δομή, μη έχοντας απαραίτητα Συμφωνία με το ρήμα της πρότασης, στην οποία ανήκει

(54) Μπορεί να μην έρθει

(55) Μπορεί να μην ήρθε

Αντιθέτως, η αναφορά που γίνεται αφορά τις δομές κατά τις οποίες ένα όρισμα της κύριας πρότασης συμφωνεί με ένα άλλο της δευτερεύουσας και το Υποκείμενο αυτής μπορεί να είναι οποιουδήποτε προσώπου και αριθμού (κατ' επέκταση και η Κλίση του ρήματος), δηλώνοντας την ικανότητα/ δυνατότητα, για παράδειγμα,

(56) Δεν μπορούν να κολυπήσουν

Επομένως, οι αυθαίρετες αναφορές δομών Ελέγχου (arbitrary control), για παράδειγμα,

(57) Είναι εύκολο [να φύγεις/ φύγει κανείς]

(Ρούσσου, 2009, σελ.22)

αφορούν ένα άλλο μεγάλο κομμάτι, καθώς διαφέρουν τα χαρακτηριστικά τους από τις δομές Υποχρεωτικού Ελέγχου, με λεξικά Υποκείμενα και παρεμφατικούς ρηματικούς τύπους, που πραγματώνονται έχοντας περιορισμούς ως προς το χαρακτηριστικό του Χρόνου.

Στην περίπτωση των ρημάτων όψης και γνώσης, το Υποκείμενο των δευτερευουσών προτάσεων συναναφέρεται υποχρεωτικά με κάποιο από τα ορίσματα της κύριας. Αυτό δεν συμβαίνει με τα ρήματα θελήσεως, όπου το Υποκείμενο της δευτερεύουσας μπορεί είτε να συναναφέρεται με κάποιο όρισμα της κύριας είτε να αναφέρεται σε κάποια εξωπροτασική οντότητα (pro). Μία τρίτη κατηγορία είναι αυτή των ρημάτων πνευματικής αντίληψης, τα οποία δεν λειτουργούν πάντα ως ρήματα Ελέγχου, όπως όταν έχουν επιστημική ερμηνεία, καθώς αυτά τα δύο χαρακτηριστικά δεν είναι συμβατά

(58) Δεν θυμάμαι να κλείδωσα/ κλείδωσε την πόρτα

(Ρούσσου, 2009, σελ.10)

Επίσης, από το παραπάνω παράδειγμα διαπιστώνεται ότι η ύπαρξη την άρνησης μπορεί να αλλάξει την τροπικότητα της πρότασης και να δημιουργήσει δομές μη-ελέγχου (non-control structure), ενώ αν απουσίαζε θα αποτελούσε δομή Ελέγχου.

Όταν, λοιπόν, πρόκειται για ρήματα Ελέγχου το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης είναι πάντα περιορισμένο ως προς τον Χρόνο (-past) και η συναναφορά του Υποκειμένου της δευτερεύουσας με ένα όρισμα της κύριας είναι υποχρεωτική, είτε το Υποκείμενο αυτό είναι εμφανές, είτε κενό (όπως στην περίπτωση των pro-drop γλωσσών).

Προσπαθώντας λοιπόν η Ρούσσου (2009: 22) να συγκεντρώσει τα παραπάνω στοιχεία, δημιουργεί μια συνέχεια (continuum) ρηματικών κατηγοριών, η οποία στο αριστερό άκρο έχει ορισμένα ρήματα ελέγχου, στο δεξί άκρο ρήματα μη-ελέγχου (non control verbs) και στον ενδιάμεσο ρήματα τα οποία μπορούν να πραγματωθούν και με τους δύο τρόπους. Το κοινό χαρακτηριστικό των ρημάτων που βρίσκονται στο μέσο της συνέχειας αυτής, είναι το ότι θα καταταχθούν σε μια από τις δύο αντίθετες ιδιότητες σύμφωνα με την έκαστη προτίμηση του ομιλητή που τα πραγματώνει.

Σχήμα 1. Κλίμακα προτίμησης Ελέγχου

(Ρούσσου, 2009, σελ.22)

Από την κλίμακα αυτή, διαπιστώνεται ότι ο Έλεγχος δεν περιορίζεται σε συντακτικό επίπεδο αλλά σχετίζεται και με τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά του ρήματος, καθώς και με την χρονική αναφορά που έχει η δευτερεύουσα-συμπληρωματική πρόταση (Ρούσσου, 2015:23). Στις περιπτώσεις Ελέγχου, η χρονική αναφορά έχει πάντοτε άμεση εξάρτηση με αυτήν της κύριας πρότασης.

Έχοντας ως πρότυπο το σχήμα της Ρούσσου, έγινε προσπάθεια μιας συνοπτικής κλίμακας, η οποία είχε ως στόχο την συνύπαρξη σημασιολογικών και πραγματολογικών παραγόντων, με τις συντακτικές ιδιότητες των ρημάτων Ελέγχου. Ακριβώς από κάτω παρουσιάζεται ένας πίνακας πιο εμπλουτισμένος, ως προς την ποικιλία των ρημάτων που τον αποτελούν. Πέρα από την διάκριση των ρηματικών κατηγοριών, έχει γίνει επίσης διαχωρισμός με βάση το είδος του Ελέγχου (υποχρεωτικού, προαιρετικού και μη-ελέγχου).

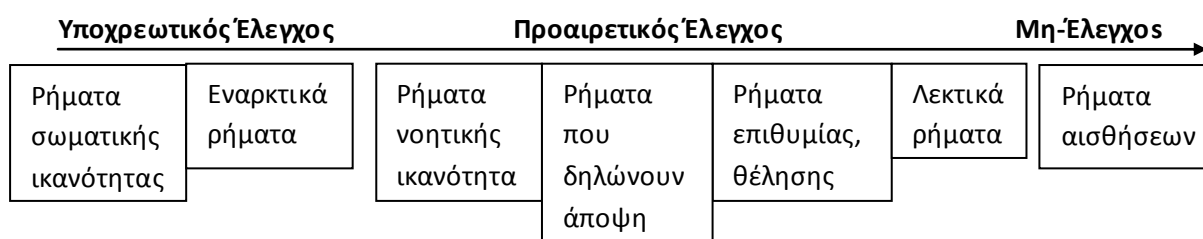
Πίνακας 3. Κατηγοριοποίηση των ρημάτων Ελέγχου

<u>Κατηγορίες Ρημάτων</u>	<u>Υποχρεωτικός Έλεγχος</u>	<u>Προαιρετικός Έλεγχος</u>	<u>Μη- έλεγχος</u>
Τροπικά ρήματα	Πρέπει Μπορεί		
Ρήματα όψης	Αρχίζω Σταματάω Συνεχίζω Ξεκινάω Τελειώνω Εξακολουθώ		

	Παύω		
Ρήματα θέλησης		Προσπαθώ ! Καταφέρνω ! Επιδιώκω Θέλω Επιθυμώ Εύχομαι Σχεδιάζω Αιτώ Αποφασίζω	
Ρήματα ψυχικού πάθους		Χαίρομαι Λυπάμαι Φοβάμαι Μισώ Αγαπώ Λατρεύω	
Ρήματα γνώσης		Ξέρω Μαθαίνω	
Ρήματα νοητικής αντίληψης		Θυμάμαι Ξεχνώ Ονειρεύομαι Σκέφτομαι	
Επιστημικά ρήματα		Πιστεύω Νομίζω Ελπίζω	
Λεκτικά ρήματα		Λέω	
Ρήματα αισθήσεων			Βλέπω Ακούω Μυρίζω

Στην συνέχεια, διατηρώντας τα δύο άκρα της κλίμακας που διαμορφώθηκε από την Ρούσσου (υποχρεωτικός έλεγχος – μη-έλεγχος), θα περιοριστεί το μεσαίο κομμάτι, το οποίο πλέον αποτελείται από τον Προαιρετικό Έλεγχο και όχι από την προσωπική προτίμηση των ομιλητών. Επομένως, μια τέτοια κλίμακα, όπως αυτή που ακολουθεί, μπορεί να ισχύσει για όλους τους ομιλητές της Ελληνικής γλώσσας, εφόσον δεν διαφοροποιείται ανάλογα με την προσωπική τους επιλογή. Στο άκρο του Υποχρεωτικού Ελέγχου ενσωματώθηκαν τα ρήματα σωματικής ικανότητας και τα εναρκτικά ρήματα, στον προαιρετικό έλεγχο τα ρήματα νοητικής ικανότητας, απόψεων, θελήσεως/ επιθυμίας και τα λεκτικά και στο άλλο άκρο του μη-ελέγχου τα ρήματα αισθήσεως.

Σχήμα 2. Κλίμακα Ελέγχου ανά κατηγορία ρημάτων

Αυτή ήταν μια μικρή σύνοψη του φαινομένου των ρημάτων ελέγχου, που συμπεριλάμβανε την δομή αλλά και την κατηγοριοποίησή τους. Τι συμβαίνει όμως κατά την κατάκτηση του φαινομένου από τα παιδιά; Σε ποιά ηλικία μπορούν να πραγματώσουν αλλά και να κατανοήσουν την δομή των ρημάτων αυτών, όπως οι ενήλικες της μητρικής τους γλώσσας; Τι λάθη κάνουν κατά την περίοδο κατάκτησής τους και πώς αυτά αιτιολογούνται;

4. Γλωσσική κατάκτηση των ρημάτων Ελέγχου

Παρόλο που το συγκεκριμένο φαινόμενο δεν έχει μελετηθεί εκτενώς όσον αφορά την κατάκτησή του στην Ελληνική γλώσσα, αρκετοί μελετητές έχουν διεξάγει πειράματα για την μελέτη άλλων γλωσσών και κυρίως για την Αγγλική, εστιάζοντας ο καθένας σε διαφορετικά σημεία.

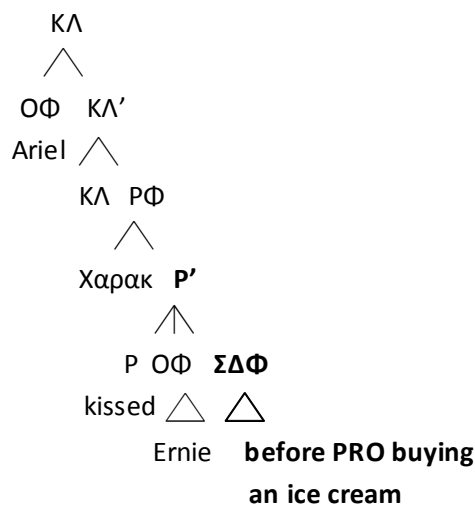
Η Guasti (2004) αναφέρεται στην κατάκτηση των δομών Ελέγχου και την ερμηνεία που δίνουν τα παιδιά στο Υποκείμενο (PRO) των συμπληρωματικών-απαρεμφατικών προτάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις διαφόρων μελετητών. Οι περισσότεροι από τους οποίους συμφωνούν στο ότι τα παιδιά δυσκολεύονται στις δομές Ελέγχου αλλά και στην ερμηνεία που παίρνει το PRO σε αυτές, έως και την ηλικία των 5 ετών. Παρόλα αυτά, διαφωνούν στην αιτιολογία των παιδικών λαθών. Πρέπει να επισημανθεί ξανά ότι όλα τα παρακάτω βασίζονται σε πειράματα και μελέτες που έχουν γίνει κυρίως για την Αγγλική γλώσσα.

Για να κατακτήσει ένα παιδί τις συγκεκριμένες δομές πρέπει να είναι γνώστης δύο πραγμάτων (Haegenman, 1994, chap.5): 1) των **λεξικών ιδιοτήτων των ρημάτων ελέγχου**, δηλαδή την δομή του ορίσματος, τις ιδιότητες των ρημάτων αυτών και την σχέση του κενού Υποκειμένου (PRO για τα Αγγλικά) με ένα όρισμα της κύριας πρότασης καθώς και 2) των **συντακτικών ιδιοτήτων**, δηλαδή τη δομική σχέση της επίταξης (c-command), την έννοια της παρεμφατικότητας, τη διάκριση του PRO από τα αντωνυμικά και γενικά τα δομικά περιβάλλοντα μέσα στα οποία νομιμοποιείται το PRO. Ο Pinker (στο βιβλίο *Language Learnability and Language Development*: 219), αναφέρει τρία πράγματα που πρέπει να ξέρει το παιδί σχετικά με το παραλειπόμενο Υποκείμενο: 1) ποιό είναι συγκεκριμένα το όρισμα- Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης, 2) ποιά είναι η δομική θέση του και 3) το γεγονός ότι το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης συναναφέρεται με κάποιο από τα ορίσματα της κύριας.

Οι McDaniel, Cairns και Hsu (1991), προσπάθησαν να αιτιολογήσουν την διαφορά που εμφανίζεται μεταξύ της ερμηνεία του PRO από τα παιδιά (επομένως δεν μιλάμε για τα Νέα Ελληνικά) με αυτή των ενηλίκων. Θεωρούν ότι τα παιδιά κάνουν λάθη στην ερμηνεία του όχι επειδή δεν γνωρίζουν τις αρχές που εμπλέκονται στο PRO, αλλά επειδή πραγματώνουν λάθος τις προτάσεις που εμπεριέχουν συμπληρωματικές προτάσεις. Η επεξήγησή τους βασίστηκε στην Υπόθεση Μεταβαλλόμενης Δομής (**Structure- Changing Hypothesis**), κατά την οποία η ποικιλία στις ανταποκρίσεις των παιδιών οφείλεται στην διαφορετική αναπτυξιακή Γραμματική που έχει το έκαστο παιδί. Έτσι, λοιπόν, παρουσιάζουν τέσσερις **Γραμματικές** από τις οποίες τα παιδιά περνούν για να κατακτήσουν τις δομές Ελέγχου και την σωστή ερμηνεία του PRO, χωρίς αυτό να σημαίνει πως ορισμένα παιδιά είναι αδύνατον να προσπεράσουν κάποια από αυτές. Κατά την πρώτη

Γραμματική, η ερμηνεία του PRO είναι ελεύθερη και το παιδί μπορεί να επιλέξει είτε το Υποκείμενο, είτε το Αντικείμενο, είτε μια εξωπροτασική οντότητα ως συναναφορά, ανάλογα τα συμφραζόμενα, εφόσον δεν έχει κατακτήσει ακόμα τον αναδρομικό κανόνα. Η επιλογή αυτή μπορεί να διαφέρει από των ενηλίκων, άρα το αποτέλεσμα να είναι αντιγραμματικό. Στην δεύτερη Γραμματική, η ελεύθερη ερμηνεία παραμένει μόνο στα προσαρτήματα (adjuncts), ενώ στα συμπληρώματα (complements) επιλέγεται η σωστή ερμηνεία, καθώς πλέον γίνεται αντιληπτό από τα παιδιά ότι αποτελούν κομμάτι του ρήματος Ελέγχου. Στην τρίτη Γραμματική, τα παιδιά αναγνωρίζουν το Αντικείμενο της κύριας πρότασης ως συναναφορά με το PRO, επειδή τοποθετούν τα προσαρτήματα στην θέση των συμπληρωμάτων σαν να πρόκειται για δεύτερο μέλος μιας όμοιας δομής, δηλαδή μέσα στον κόμβο P' και έτσι το Αντικείμενο το επιτάσσει (του κάνει c-command).

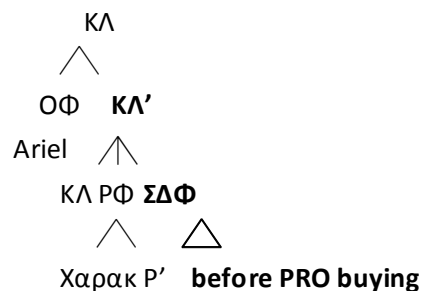
Δενδροδιάγραμμα 5:

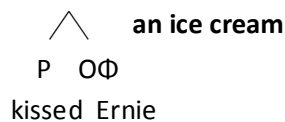

(Guasti, σελ.354)

Τέλος, στην τέταρτη Γραμματική, τα παιδιά είναι σε θέση να επιλέξουν που θα τοποθετήσουν το προσάρτημα, ώστε το PRO να πάρει την κατάλληλη ερμηνεία. Επομένως, όταν συναναφέρουν το PRO με το Αντικείμενο της κύριας πρότασης, δημιουργείται η δενδρική αναπαράσταση του δενδροδιαγράμματος 5, όταν όμως το συναναφέρουν με το Υποκείμενο, έχει την ακόλουθη:

Δενδροδιάγραμμα 6:

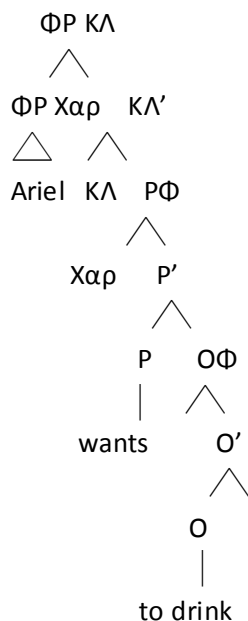

(Guasti, σελ.354)

Οι Wexler και Broihier (1995), ερμηνεύουν τα λάθη των παιδιών, μέσω της Υπόθεσης της Ωρίμανσης (**Maturation Hypothesis**), και αντιτίθενται στην άποψη McDaniel, Cairns και Hsu (1991), στο ότι δεν υπάρχει στάδιο, κατά το οποίο τα παιδιά επιλέγουν το Αντικείμενο της κύριας πρότασης ως αντικείμενο συναναφοράς με το PRO. Σύμφωνα με την Υπόθεση αυτή, υπάρχουν δύο στάδια για τα παιδιά. Στο πρώτο στάδιο, δεν έχουν πρόσβαση στο PRO, καθώς αναλύουν την δευτερεύουσα πρόταση σαν μια Ονοματική φράση, δίνοντάς του μια ελεύθερη ερμηνεία.

Δενδροδιάγραμμα 7:

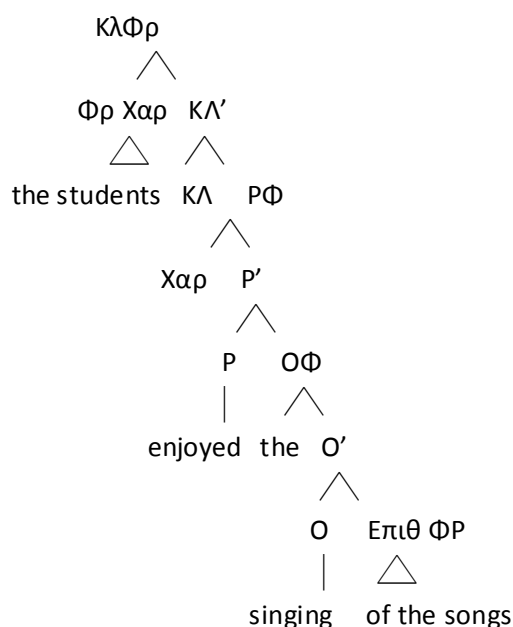
(Guasti, σελ.358)

Αντί λοιπόν μια δευτερεύουσα πρόταση, όπως *to drink*, να τοποθετηθεί στην VP της δευτερεύουσας πρότασης, τοποθετείται στην NP μετά από αυτήν. Για να εξηγήσουν την ελεύθερη ερμηνεία που δίνεται από τα παιδιά στο PRO, συγκρίνουν την δομή της πρότασης που αναπαρίσταται στο δενδροδιάγραμμα 7 με την ακόλουθη πρόταση,

(59) The students enjoyed the singing of the songs.

η οποία μετά το ρήμα έχει Ονοματική Φράση και κατά συνέπεια δεν εμπεριέχει PRO, επομένως μπορεί να θεωρηθεί οποιαδήποτε οντότητα εμπλέκεται στο γεγονός, ως Υποκείμενο του ρήματος enjoyed.

Δενδροδιάγραμμα 8:

(Guasti, σελ.360)

Αναλόγως, λοιπόν, δρουν τα παιδιά και στις προτάσεις που αποτελούν δομές Ελέγχου. Στο δεύτερο στάδιο, τα παιδιά έχουν κατακτήσει το PRO και την θέση του ως Υποκείμενο των απαρεμφατικών προτάσεων, πραγματώνοντας σωστά τα Συμπληρώματα που έπονται των ρημάτων Ελέγχου. Παρόλα αυτά, για τα προσαρτήματα παραμένει η ελεύθερη ερμηνεία του PRO, εφόσον στην δομή τους συμπεριλαμβάνουν κενούς χρονικούς λειτουργούς (empty temporal operator), που συνδέουν την χρονική ερμηνεία της δευτερεύουσας πρότασης με τον χρόνο του κύριου ρήματος και τους οποίους τα παιδιά δεν έχουν κατακτήσει ακόμα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα προσαρτήματα να διατηρούν την Ονοματική ανάλυση που αναφέρθηκε προηγουμένως.

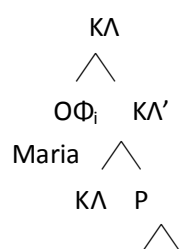
Από την άλλη, οι Cohen Sherman και Lust (1995), δεν συμφωνούν με τους προηγούμενους στο ότι δίνεται στο PRO ελεύθερη ερμηνεία αλλά ισχυρίζονται πως τα παιδιά γνωρίζουν τα στοιχεία που εμπλέκονται στις δομές Ελέγχου και έτσι καταλήγουν στην Υπόθεση Λεξικής-Συντακτικής Ενσωμάτωσης (**lexical- syntactic integration hypothesis**). Με βάση τα πειράματα που έχουν υλοποιήσει, παρατήρησαν ότι τα παιδιά γνωρίζουν την διαφορά των λεξικών αντωνυμιών (μαζί με παρεμφατικά ρήματα) με το PRO (μαζί με απαρεμφατικούς τύπους), τις λεξικές ιδιότητες των ρημάτων Ελέγχου (subject control, object control) και ότι η ερμηνεία του PRO δεν επηρεάζεται από πραγματολογικούς παράγοντες. Η καθυστέρηση της κατάκτησης των δομών Ελέγχου, κατά την γνώμη τους, έγκειται στην δυσκολία των παιδιών να ενσωματώσουν τα ανεξάρτητα στοιχεία, που εμπλέκονται στο φαινόμενο. Σε πείραμα που διεξήγαγαν παρατήρησαν ότι τα παιδιά μπορούσαν να πραγματώσουν και προτάσεις παρεμφατικές με εμφανές Υποκείμενο και απαρεμφατικές με PRO. Ακόμα και στις περιπτώσεις που τα παιδιά άλλαζαν το παρεμφατικό συμπλήρωμα με το απαρεμφατικό, άλλαζαν αναλόγως και την χρήση του PRO με το λεξικό όνομα, γεγονός που δηλώνει πως τα παιδιά γνωρίζουν την συσχέτιση των

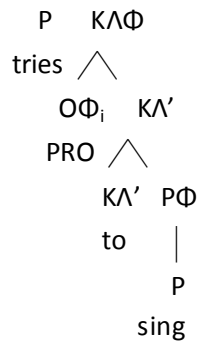
απαρεμφατικών δομών με το PRO και των παρεμφατικών με την ύπαρξη ονοματικού στοιχείου. Τα παιδιά είναι ευαισθητοποιημένα όσον αφορά την διάκριση του PRO με τα λεξικά ονόματα, και ως προς την παραγωγή και ως προς την κατανόηση (αν και η κατανόηση καθυστερεί λίγο περισσότερο) σύμφωνα τους Cohen Sherman και Lust (1995), όμως δεν επιτυγχάνεται πάντα μέχρι τα πέντε τους χρόνια. Επίσης, στο σημείο αυτό παρατήρησαν πως τα παιδιά επιτρέπουν τον έλεγχο του PRO και από το Υποκείμενο και από το Αντικείμενο της κύριας πρότασης ανεξαρτήτως του τύπου του ρήματος, για παράδειγμα, στα ρήματα *promise* και *tell*. Αν και πραγματώνουν λάθη, μετά την ηλικία των τριών χρόνων, παρουσιάζουν ευαισθησία στις λεξικές ιδιότητες των ρημάτων Ελέγχου, αφού πιο συχνά επιλέγουν το σωστό όρισμα για την συναναφορά του PRO. Τέλος, αναφέρουν ότι η ερμηνεία του PRO δεν επηρεάζεται από πραγματολογικούς παράγοντες. Η διαπίστωση αυτή προήλθε από την χρήση των δύο ακόλουθων προτάσεων: 1) “*This is a story about Peter*” (subject) και 2) “*This is a story about Ernie*” (object), με σκοπό να ελέγξουν προτάσεις όπως, “*Peter promised Ernie PRO to scratch Cookie Monster*” και “*Peter told Ernie that he should scratch Cookie Monster*”. Όσοι φορές υπήρχε λεξική αντωνυμία, φαινόταν να επηρέασε η πραγματολογική επιρροή των εισαγωγικών προτάσεων, αντιθέτως όταν υπήρχε PRO η ερμηνεία αυτού δεν επηρεαζόταν. Συνοψίζουν, λοιπόν, παραδεχόμενοι πως τα παιδιά έχουν δυσκολίες μέχρι να κατακτήσουν τις δομές αυτές και πως η διαδικασία της ενσωμάτωσης των λεξικών και συντακτικών ιδιοτήτων διαφοροποιείται ανάλογα με την γλώσσα, εφόσον μπορεί να διαφέρουν τα στοιχεία που τις αποτελούν.

Είναι κοινά αποδεκτό (από τους προαναφερθέντες μελετητές), όπως αναφέρει η Guasti (2004), ότι τα παιδιά καθυστερούν να κατακτήσουν πλήρως τις δομές Ελέγχου και στις περισσότερες περιπτώσεις αποδίδουν ελεύθερη ερμηνεία στο PRO. Κατακτούν νωρίτερα την σωστή δομή των συμπληρωμάτων που ακολουθούν τα ρήματα Ελέγχου και μετέπειτα των προσαρτημάτων. Οι λόγοι για τους οποίους τα παιδιά πραγματώνουν λάθη στις δομές αυτές είναι πολλοί και ποικίλουν ως προς τις διαφορετικές συντακτικές, λεξικές, μορφολογικές ιδιότητες και τα στοιχεία της κάθε γλώσσας.

Σύμφωνα με τους Goodluck, Terzi και Diaz (2001), ένα χαρακτηριστικό των δομών Ελέγχου που πραγματώνουν τα παιδιά, είναι η δυσκολία τους να ερμηνεύσουν το κενό Υποκείμενο με μια εξωπροτασιακή οντότητα (**external reference**). Τα δεδομένα των πειραμάτων που διεξήγαγαν δείχνουν ότι τα παιδιά έχουν πρόσβαση στην κενή κατηγορία PRO περίπου από τεσσάρων χρόνων και πως τα λάθη που πραγματώνουν οφείλονται στην λανθασμένη γλωσσική πλήρωση. Οι γλώσσες στις οποίες μελέτησαν την κατάκτηση των δομών Ελέγχου ήταν η Αγγλική, ή Ισπανική και η Ελληνική. Όσον αφορά τα Αγγλικά, αναφέρουν και παράλληλα βασίζονται στα πειράματα των Eisenberg & Cairns (1994), οι οποίοι μελέτησαν τα ρήματα *try*, με την ακόλουθη δενδρική αναπαράσταση,

Δενδροδιάγραμμα 9:

(Goodluck, Terzi, Diaz, σελ. 154)

και want, που έχουν υποχρεωτικό έλεγχο Υποκειμένου καθώς και το ρήμα say, όπου το Υποκείμενό του είναι υποχρεωτικά διαφορετικό από αυτό της δευτερεύουσας πρότασης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στον ελεύθερο προφορικό λόγο το 90% των παραγωγών συνανέφεραν το Υποκείμενο των ρημάτων want και try με το ρήμα της κύριας πρότασης, ενώ στο ρήμα say μόνο το 35%. Επίσης, στα πειράματα που χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος act-out, το 35% των παιδιών επέτρεψαν να συναναφερθούν τα Υποκείμενα των δευτερευουσών προτάσεων, με τα ρήματα want και try, με κάποια εξωπροτασική οντότητα. Σε αντίθεση με τις δευτερεύουσες προτάσεις, που είχαν ως ρήμα το say και το ποσοστό έφτασε το 77%. Έτσι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά έχουν κατακτήσει το PRO και τις δομές Ελέγχου των συμπληρωματικών προτάσεων από τα πέντε τους χρόνια, ίσως και λίγο νωρίτερα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν γίνονται λάθη. Στα Ελληνικά, παρατηρήθηκε ότι τα παιδιά επιλέγουν να συναναφέρουν το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης με ένα όρισμα της κύριας (Υποκείμενο/ Αντικείμενο) παρά με μια εξωπροτασική οντότητα. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, στο ρήμα θέλω, όπου το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης μπορεί είτε να συναναφέρεται με το όρισμα της κύριας είτε με κάποια εξωπροτασική οντότητα (Internal reference/ external reference), ανάλογα την προσωπική προτίμηση του κάθε ομιλητή, αλλά και στα ρήματα, όπως το προσπαθώ, όπου η συναναφορά είναι υποχρεωτική. Επομένως, υπάρχει αποτυχία στο να διαχωρίσουν τις διαφορετικές ιδιότητες των δύο αυτών ρημάτων και κατά συνέπεια άλλων ομοίων, δηλαδή παρουσιάζουν ευαισθησία ως προς την λεξική σημασιολογία, όπως αναφέρουν και οι Goodluck, Terzi και Diaz. Στο πείραμα που υλοποίησαν, μελετήθηκαν τα ακόλουθα ρήματα και δομές, διατάζω + Αντικείμενο, διατάζω - Αντικείμενο, θέλω και προσπαθώ. Μερικά παραδείγματα προτάσεων είναι: “Η μαμά διατάζει τον μπαμπά να κάνει μια τούμπα”, “Ο μπαμπάς θέλει να φάει μπανάνα”. Τα εκφωνήματα που παραγματούθηκαν είχαν τα εξής αποτελέσματα,

- διατάζω + Αντικείμενο = 100% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
0% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα
- διατάζω - Αντικείμενο = 30 % συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
70% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα
- θέλω = 70% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
30 % συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα

- *προσπαθώ* = 98% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
2% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα

Είναι φανερό ότι παρόλο το ρήμα *διατάζω* μαζί με Αντικείμενο και το *προσπαθώ* έχουν υποχρεωτική συναναφορά, σε αντίθεση με το ρήμα *διατάζω* χωρίς Αντικείμενο και το *θέλω* έχουν την δυνατότητα να συναναφερθούν με μια εξωπροτασική οντότητα, τα παιδιά προτιμούν να ταυτίζουν το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης με ένα από τα εμφανή όρισμα της κύριας πρότασης, που προηγείται.

Τέλος, όσον αφορά τα Ισπανικά, σύμφωνα με τους Goodluck, Terzi και Diaz (2001), τα παιδιά παρουσιάζουν ευαισθησία ως προς τις δομικές ιδιότητες των προτάσεων αυτών. Σύμφωνα με την γραμματική των Ισπανών ενηλίκων τα συμπληρώματα σχηματίζονται είτε με Υποτακτική είτε με απαρέμφατα, παρόλα αυτά, τα παιδιά προτιμούσαν την συναναφορά του Υποκειμένου της δευτερεύουσας με το Υποκείμενο της κύριας. Γεγονός που για τις περιπτώσεις των απαρεμφατικών δομών είναι σωστό, ενώ για τις Υποτακτικές λάθος. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από τα αποτελέσματα του πειράματος που διεξήγαγαν και είχαν ως προτάσεις-στόχους τις παρακάτω τέσσερις δομές και συμπεριλάμβαναν τα ρήματα *θέλω* και *προσπαθώ*. Τα αποτελέσματα των παιδιών ηλικίας τεσσάρων (4) με πέντε (5) ετών έδειξαν :

- *θέλω* + Υποτακτική = 89% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
9% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα
- *θέλω* + Απαρέμφατο = 100% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
0% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα
- *προσπαθώ* + Υποτακτική = 96% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
4% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα
- *προσπαθώ* + Απαρέμφατο = 100% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
0% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα

Και τα αποτελέσματα παιδιών ηλικίας από έξι χρονών έως εφτά:

- *θέλω* + Υποτακτική = 46% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
54% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα
- *θέλω* + Απαρέμφατο = 98% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
2% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα
- *προσπαθώ* + Υποτακτική = 56% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
44% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα
- *προσπαθώ* + Απαρέμφατο = 100% συναναφορά με όρισμα της κύριας πρότασης
0% συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα

Παρόλα αυτά, και στις τρεις γλώσσες τα παιδιά έχουν κατακτήσει τις κατηγορίες *pro* και *PRO* από μικρή ηλικία, εφόσον πραγματώνουν εκφωνήματα όπου ταυτίζουν το Υποκείμενο που παραλείπεται είτε με ένα όρισμα της κύριας πρότασης, είτε με μια εξωπροτασική οντότητα. Δεν παύουν όμως να πραγματώνονται και λάθη ερμηνείας, τα οποία οφείλονται σε διαφορετικούς λόγους για κάθε γλώσσα.

Μια ακόμη μελέτη που έχει γίνει σχετικά με την κατάκτηση των δομών Ελέγχου είναι αυτή των McDaniel και Cairns (1990, «Language processing and Language

Acquisition»), οι οποίοι κατέληξαν στο ότι στην Καθολική Γραμματική (Universal Grammar) υπάρχει ένας κανόνας που υποδεικνύει ότι το PRO επιτάσσεται από την κοντινότερη Ονομαστική Φράση (**closest NP**) που μπορεί να το επιτάξει (c-command). Η Ονομαστική αυτή Φράση είναι το Αντικείμενο του κύριου, μεταβατικού ρήματος και έτσι μιλάμε για Έλεγχο Αντικειμένου (object control).

(60) Cookie Monster touches **Grover** to jump over the fence

(McDaniel, Cairns, σελ. 313)

Στα πειράματά τους, εξέτασαν και τα συμπληρώματα αλλά και τα προσαρτήματα που μπορούν να ακολουθήσουν ένα ρήμα Ελέγχου. Μια από τις διαπιστώσεις που έκαναν ήταν ότι η πλειοψηφία των παιδιών, κυρίως αρκετά μικρής ηλικίας, είχαν έλλειψη του Ελέγχου σε τέτοιου είδους προτάσεις, αφού στο παράδειγμα 46, απέδιδαν ως Υποκείμενο του *jump* είτε το *Cookie Monster* είτε το *Grover*. Επομένως, κατέληξαν στο ότι υπάρχει ένα στάδιο κατά το οποίο δεν έχει κατακτηθεί ακόμα ο Έλεγχος (control) και το PRO έχει ελεύθερη αναφορά. Το γεγονός ότι δεν εμφανίζουν επιτασσόμενο PRO, τους οδηγεί, επίσης, στην θεώρηση ότι τα παιδιά δεν αναγνωρίζουν την δευτερεύουσα πρόταση (συμπλήρωμα) ως υποτασσόμενη στην κύρια (subordinated) αλλά ως μια επιπρόσθετη κύρια (coordinated) με ένα αυθαίρετο PRO (PRO arbitrary). Αυτό μπορεί να αιτιολογηθεί με δύο τρόπους: 1) είτε επειδή είναι πιο δύσκολη η διαδικασία της υπόταξης (subordination) από την διαδικασία των συντεταγμένων, καθώς η πρώτη πρόταση (κύρια) είναι ανοιχτή ώστε να ενσωματωθεί η δεύτερη (δευτερεύουσα) 2) είτε επειδή δεν έχουν δημιουργηθεί ακόμα οι λεξικές και σημασιολογικές συνθήκες των δομών με υπόταξη. Σε κάθε περίπτωση όμως οι δομές με συμπληρώματα κατακτούνται πιο γρήγορα από αυτές με προσαρτήματα, καθώς η σημασιολογική σχέση του ρήματος με το συμπλήρωμά του είναι πιο ομαλή ώστε να κατακτηθεί, λόγω της σύναψής του στην Ρηματική Φράση, παρά την σχέση του προσαρτήματος με την κύρια του πρόταση.

5. Ερευνητικό πεδίο

5.1 Θέμα μελέτης

Η παρούσα έρευνα είχε ως στόχο τον έλεγχο της **κατανόησης** των ρημάτων Ελέγχου και των δομών που τα εμπεριέχουν, και κατά συνέπεια, την κατάκτηση των στοιχείων που συναποτελούν τις δομές αυτές και τις προτιμήσεις παιδιών ηλικίας 3;0 έως 5;0, ως προς την επιλογή της οντότητας που συναναφέρεται με το κενό Υποκείμενο. Για το συγκεκριμένο φαινόμενο έχουν γίνει αρκετές μελέτες, παρόλα αυτά λίγες είναι αυτές που έχουν εστιάσει στην κατάκτησή του και ελάχιστες αυτές που έχουν γίνει για τα Ελληνικά. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι τα δεδομένα και το αντικείμενο προς μελέτη διαφέρουν από αυτά των υπολοίπων μελετητών, καθώς τώρα υπάρχει η παρουσία του pro και όχι του PRO και οι ρηματικοί τύποι δεν είναι απαρεμφατικοί αλλά παρεμφατικοί. Μια επίσης διαφορά σε σχέση με όσα έχουν παρατηρηθεί σε προηγούμενες μελέτες είναι ότι στις προτάσεις-στόχους της έρευνας αυτής το παραλείπον Υποκείμενο βρίσκεται στην κύρια πρόταση ενώ το εμφανές στην δευτερεύουσα, και όχι το αντίστροφο. Έτσι, λοιπόν, χρησιμοποιήθηκαν

κύριες προτάσεις, με το Υποκείμενό τους να παραλείπεται, και στην συνέχεια να έπονται ή δευτερεύουσες προτάσεις με το Συμπληρωματικό Δείκτη *ότι*, ή συμπληρωματικές, υποτακτικές προτάσεις με το μόριο *να*. Το κενό Υποκείμενο, άλλοτε συναναφερόταν με το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης και άλλοτε με μια εξωπροτασική οντότητα.

Πιο συγκεκριμένα, στις προτάσεις με το *ότι*, δημιουργείται υποχρεωτικά ετεροπροσωπία καθώς εισάγεται μια νέα πρόταση με οριστική έγκλιση, η οποία της επιτρέπει να έχει το δικό της εμφανές Υποκείμενο. Από την άλλη, οι προτάσεις με το *να* αποτελούν συμπλήρωμα των ρημάτων προαιρετικού ελέγχου, δίνοντας έτσι την δυνατότητα στο κενό Υποκείμενο είτε να συναναφέρεται με το εμφανές Υποκείμενο που εμφανίζεται στην δευτερεύουσα πρόταση, είτε με την εξωπροτασική οντότητα, η οποία απεικονιζόταν στην εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα. Στο σύνολό τους, οι προτάσεις είχαν την ίδια δομή, με μόνες διαφορές τη θέση του Υποκειμένου της δευτερεύουσας πρότασης και τη χρήση άλλοτε του Συμπληρωματικού Δείκτη και άλλοτε του υποτακτικού μορίου, όπως τα παρακάτω παραδείγματα:

(61) Ονειρεύεται **να** αγοράσει ο Γιάννης το τρενάκι.

(62) Ελπίζει **ότι** ο Γιάννης θα αγοράσει το ποδήλατο.

Το γεγονός του ότι το Υποκείμενο στις *να*-προτάσεις βρίσκεται μετά το ρήμα οφείλεται στο ότι κανένα στοιχείο δεν μπορεί να μεσολαβήσει μεταξύ του υποτακτικού δείκτη, που ανήκει στην έγκλιση, και του ρήματος. Επίσης, το τρίτο ενικό πρόσωπο των ρημάτων έδινε στους συμμετέχοντες την δυνατότητα επιλογής Υποκειμένου βάσει της προσωπικής τους κρίσης, αφού δεν τα μάκκαρε σημασιολογικά.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, τα παιδιά θα πρέπει να έχουν κατακτήσει ένα συνονθύλευμα συντακτικών και λεξικών ιδιοτήτων, οι οποίες εμπλέκονται στο συγκεκριμένο φαινόμενο. Τα ερωτήματα, επομένως, που προκύπτουν, και για τα οποία έχει γίνει προσπάθεια ώστε να απαντηθούν είναι τα εξής:

- Κατανοούν τα παιδιά την ερμηνεία των ρημάτων Ελέγχου που έχουν χρησιμοποιηθεί;
- Κατανοούν τα περιβάλλοντα στα οποία αυτά τα ρήματα πραγματώνονται;
- Αντιλαμβάνονται τις διαφορές των προτάσεων που εισάγονται με το *να* και αυτών που εισάγονται με το *ότι*;
- Επηρεάζονται από την πραγμάτωση του Υποκειμένου στο εσωτερικό της δευτερεύουσας πρότασης;
- Κατά πόσο οι επιλογές των παιδιών ταυτίζονται με αυτές των ενηλίκων;
- Υπάρχει κάποια τάση ως προς την επιλογή της οντότητας που ταυτίζεται με το κενό Υποκείμενο των *να*-προτάσεων;
- Υπάρχουν διαφορές στις απαντήσεις παιδιών μικρής ηλικίας με αυτές των μεγαλύτερων;

5.2 Μεθοδολογία

5.2.1 Ερευνητική μέθοδος

Για την επιλογή της ερευνητικής μεθόδου λήφθηκαν υπόψη δύο σημαντικοί παράγοντες: ο ένας ήταν το γεγονός ότι η έρευνα αφορούσε την κατανόηση συγκεκριμένων ρημάτων Ελέγχου από τα παιδιά και το δεύτερο η νεαρή ηλικία των υποκειμένων, καθώς στο πείραμα συμμετείχαν παιδιά από τριών (3) έως πέντε (5) ετών. Για τους παραπάνω λόγους η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν η επιλογή εικόνας (**picture selection task**), κατά την οποία το παιδί έχει τον χρόνο να σκεφτεί και να επιλέξει ποια εικόνα ταιριάζει με την ερμηνεία του εκφωνήματος που ακούει, βάσει της γλωσσικής του γνώσης και των μεταγλωσσικών του ικανοτήτων (Μαρίνης, 2010). Πολύ βασικό στοιχείο είναι ότι μέσω αυτής μπορούν να εξεταστούν, ως προς την κατανόηση, και τα παιδιά τα οποία δεν έχουν αναπτύξει επαρκώς τις λεκτικές τους ικανότητες ή έχουν γενικά γλωσσικά προβλήματα. Είναι μια από τις πιο εύκολες μεθόδους άντλησης δεδομένων και όσον αφορά την κατανόηση αλλά και την εκτέλεση από τα παιδιά, στοιχεία που είναι σημαντικά για την ομαλή διεξαγωγή του πειράματος. Ένα από τα πιο σημαντικά σημεία της μεθόδου αυτής είναι η όσο το δυνατόν καλύτερη αποτύπωση των δομών που βρίσκονται υπό εξέταση, έτσι ώστε οι εικόνες να είναι απολύτως κατανοητές και οικείες οπτικά στα παιδιά (όπως είναι οι ζωγραφιές).

Παρόλα αυτά υπάρχουν και κάποια μειονεκτήματα, όπως για παράδειγμα, το ότι είναι δύσκολο να διαπιστωθεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, αν το παιδί επιλέγει τυχαία τις εικόνες ή κατανοεί έστω έως ένα βαθμό την πρόταση-στόχο που έχει πραγματωθεί επιλέγοντας ανάλογα την σωστή κατά την γνώμη του εικόνα. Ένα άλλο εξίσου σημαντικό μειονέκτημα της μεθόδου είναι ότι οι προτάσεις που εξετάζονται, πραγματώνονται με πιο αργό ρυθμό και όχι όπως θα εκφωνούνταν σε έναν φυσικό διάλογο έτσι ώστε να βγουν πιο ολοκληρωμένα συμπεράσματα.

Η μέθοδος επιλογής εικόνας δεν παύει πάραυτα να αποτελεί μια ευχάριστη διαδικασία για τα παιδιά, δίνοντας μια εικόνα για το επίπεδο κατάκτησης του φαινομένου που μελετάται.

5.2.2 Συμμετέχοντες

Τα παιδιά που συμμετείχαν στο πείραμα ήταν μέλη τριών δημοτικών Παιδικών/Βρεφονηπιακών Σταθμών του Δήμου Μοσχάτου. Για την συμμετοχή των υποκειμένων στην έρευνα ήταν απαραίτητη η έντυπη συγκατάθεση των γονέων τους, εφόσον επρόκειτο για ανήλικα άτομα. Τα έντυπα¹ αυτά ανέφεραν αναλυτικά τον σκοπό της έρευνας, τη διαδικασία συλλογής δεδομένων και πληροφορίες σχετικά με το όφελος, την άρνηση ή απόσυρση και το απόρρητο των εθελοντών.

Ο συνολικός αριθμός των εντύπων συγκατάθεσης που δόθηκαν ήταν περίπου 70, καθώς όμως δεν συμφώνησαν όλοι οι γονείς, ο αριθμός των συμπληρωμένων εντύπων μειώθηκε στα 54. Αν και το σύνολο των παιδιών τα οποία μπορούσαν να συμμετάσχουν στο πείραμα ήταν 54, λόγω του ότι κάποια απουσίαζαν από τους Παιδικούς Σταθμούς τις μέρες

διεξαγωγής του, ο τελικός αριθμός των συμμετεχόντων ήταν 47. Πιο συγκεκριμένα, τα κορίτσια ήταν 27 και τα αγόρια 20, εκ των οποίων ένα κορίτσι και ένα αγόρι δεν κατάφεραν να υλοποιήσουν την διαδικασία και δεν έδωσαν καμία απάντηση ενώ ένα ακόμη αγόρι από την όγδοη εικόνα και μετά κουράστηκε και σταμάτησε να συμμετέχει. Έτσι λοιπόν οι απαντήσεις των τριών αυτών παιδιών εξαιρέθηκαν και τα δεδομένα που λήφθηκαν υπόψη είναι αυτά των υπόλοιπων **44** παιδιών. Οι ηλικίες των υποκειμένων κυμαίνονταν από 2;7 έως 5;2 ετών.

Όσον αφορά της γλώσσα που μιλούσαν, ήταν όλα μονόγλωσσα, ελληνόγλωσσα εκτός από τρία παιδιά που ήταν δίγλωσσα, τα οποία όμως μιλούσαν εξίσου πολύ καλά Ελληνικά. Σύμφωνα με τις πληροφορίες των διευθυντριών των Παιδικών Σταθμών, τρία αγόρια από τα 44 παιδιά έχουν διαγνωστεί με αναπτυξιακές διαταραχές λόγου, για αυτό και κάνουν λογοθεραπεία.

5.2.3 Χώρος και χρόνος έρευνας

Οι **χώροι διεξαγωγής** της έρευνας ήταν ένα από τα δωμάτια των Παιδικών/Βρεφικών Σταθμών, με σκοπό την άνεση και οικειότητα των παιδιών σε αυτούς. Η επιλογή των δωματίων έγινε σε συνεννόηση με την Υπεύθυνη του έκαστου Σταθμού, έχοντας υπόψη ότι θα πρέπει να εξασφαλίζουν όσο γίνεται περισσότερη μόνωση, ως προς τον ήχο, αλλά και αποτροπή πρόσβασης άλλων ατόμων. Έτσι τα δωμάτια που παραχωρήθηκαν ήταν: το γραφείο της Υπεύθυνης (στον έναν Σταθμό), η τραπεζαρία (στον δεύτερο Σταθμό) και ένα δωμάτιο πολλαπλών χρήσεων (στον τρίτο Σταθμό).

Όσον αφορά τον **χρόνο** που χρειάστηκε για την συνεδρία με το κάθε παιδί ξεχωριστά ποίκιλε, καθώς άλλα παιδιά, κυρίως μεγαλύτερης ηλικίας, απαντούσαν συντομότερα ενώ άλλα ήθελαν τον χρόνο τους για να επεξεργαστούν τις εικόνες πριν επιλέξουν μια από τις δύο, που τους παρουσιάζονταν την κάθε φορά. Έτσι λοιπόν ο χρόνος κυμαινόταν από δέκα λεπτά έως είκοσι εκτός από τις περιπτώσεις δύο παιδιών, που δεν έδωσαν καμία απάντηση και ενός που από την μέση και μετά σταμάτησε να απαντάει γιατί κουράστηκε.

5.2.4 Πειραματικό υλικό

Για να μελετηθεί το ποιό πρόσωπο αντιλαμβάνονται τα παιδιά, ως Υποκείμενο του ρήματος Ελέγχου, χρησιμοποιήθηκαν δώδεκα προτάσεις που περιείχαν τα εξής έξι εξεταζόμενα ρήματα : *ονειρεύομαι, ελπίζω, αποφασίζω, θυμάμαι, σκέφτομαι και φοβάμαι.*

Πιο συγκεκριμένα, οι προτάσεις που είχαν προκαθοριστεί να εξεταστούν ήταν χωρισμένες σε δύο διαφορετικές δομές και συνθήκες. Τα κοινά στοιχεία και των δύο ήταν το τρίτο ενικό πρόσωπο των ρημάτων, ώστε να υπάρχει αμφισημία (σημασιολογικά αμαρκάριστα) και η επιλογή του προσώπου που δρα στο κάθε ρήμα Ελέγχου να είναι στην κρίση του εξεταζόμενου. Επίσης, το παραλειπόμενο Υποκείμενο ήταν πάντοτε αυτό του ρήματος της κύριας (ρήμα Ελέγχου) και το Υποκείμενο της δευτερεύουσας ο *Γιάννης*, το οποίο όμως στην μια περίπτωση βρισκόταν μετά το ρήμα και στην δεύτερη πριν.

Όσον αφορά τις διαφορές των δομών, κατά την πρώτη οι προτάσεις αποτελούνταν από το ρήμα Ελέγχου, μετά το υποτακτικό μόριο να, το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης και τέλος το Υποκείμενο και το Αντικείμενο της,

(63) Αποφάσισε να σκαρφαλώσει ο Γιάννης στο δέντρο

Στη δεύτερη, οι προτάσεις ξεκινούσαν πάλι με το ρήμα Ελέγχου, τον Συμπληρωματικό σύνδεσμο ότι, το Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης και στην συνέχεια το ρήμα και το Αντικείμενο αυτής,

(64) Αποφάσισε ότι ο Γιάννης θα σκαρφαλώσει στο δέντρο

Όπως φαίνεται και στην Επιφανειακή δομή, το Υποκείμενο των προτάσεων με να, πραγματώνεται στη θέση την οποία γεννάται, δηλαδή μέσα στην δευτερεύουσα πρόταση. Εφόσον, τα ρήματα που έχουν χρησιμοποιηθεί είναι προαιρετικού ελέγχου, είναι στην ευχέρεια του κάθε ομιλητή να θεωρήσει είτε ότι το Υποκείμενο του κύριου ρήματος είναι ίδιο με αυτό που πραγματώνεται στην δευτερεύουσα πρόταση είτε διαφορετικό. Παίρνοντας δηλαδή ως παράδειγμα την πρόταση 63, αυτός που αποφασίζει μπορεί να θεωρηθεί από κάποιον ο ίδιος ο Γιάννης και από κάποιον άλλο ένα άλλο πρόσωπο, το οποίο αποφασίζει για τον Γιάννη.

Στην άλλη δομή όμως, με τον Συμπληρωματικό Δείκτη ότι, το Υποκείμενο της κύριας πρότασης διαφοροποιείται, πάντοτε, από αυτό της δευτερεύουσας. Στο παράδειγμα 64, αυτός που αποφασίζει δεν μπορεί να είναι με το ίδιο άτομο το οποίο σκαρφαλώνει το δέντρο καθώς από τον Συμπληρωματικό δείκτη ότι και μετά ξεκινάει μια νέα πρόταση, δευτερεύουσα, που λειτουργεί ως Αντικείμενο της κύριας. Η υποχρεωτική ετεροπροσωπία οφείλεται στην απαγόρευση ανύψωσης του Υποκειμένου, εφόσον υπάρχει ο φραγμός του Συμπληρωματικού Δείκτη.

Για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι παραπάνω διαφορές γίνονται αντιληπτές από τα παιδιά αλλά και ποιες είναι οι προσωπικές τους προτιμήσεις ως προς το Υποκείμενο του ρήματος Ελέγχου, χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω προτάσεις με την ίδια ακριβώς σειρά που παρουσιάζονται και στον πίνακα 4, η κάθε μια από τις οποίες συνοδευόταν από δύο εικόνες

Πίνακας 4. Προτάσεις έρευνας

1. Ονειρεύεται να αγοράσει ο Γιάννης το τρενάκι.
2. Ελπίζει ότι ο Γιάννης θα αγοράσει το ποδήλατο. Τι προτιμάς; Παγωτό ή γλυκό;
3. Σκέφτεται ότι ο Γιάννης τρώει πίτσα.
4. Θυμάται να χορεύει ο Γιάννης τσάμικο. Ποιο ανθρωπάκι είναι χαρούμενο;
5. Φοβάται ότι ο Γιάννης θα ανέβει στην τσουλήθρα.
6. Αποφάσισε να σκαρφαλώσει ο Γιάννης στο δέντρο. Ποιο σχήμα είναι το τρίγωνο;
7. Σκέφτεται να φάει ο Γιάννης πίτσα.
8. Ονειρεύεται ότι ο Γιάννης θα αγοράσει το τρενάκι. Ποιο ζώο ζει στην θάλασσα;

9. Αποφάσισε ότι ο Γιάννης θα σκαρφαλώσει στο δέντρο.
10. Φοβάται να ανέβει ο Γιάννης στην τσουλήθρα. Ποιο σπίτι είναι το μεγαλύτερο;
11. Θυμάται ότι ο Γιάννης χορεύει τσάμικο.
12. Ελπίζει να αγοράσει ο Γιάννης το ποδήλατο.

Ανά δύο προτάσεις-στόχους υπήρχαν και fillers², συνοδευόμενα από δύο εικόνες, των οποίων οι ερωτήσεις που εκφωνούνταν δεν σχετιζόταν με τα στοιχεία της έρευνας. Ως σκοπό είχαν την πιο ενεργή συμμετοχή των παιδιών, την συζήτηση καθώς και όχι μόνο την επιλογή της εικόνας αλλά και την απόσπαση από τις εικόνες-στόχο που είχαν συγκεκριμένη μορφή. Με αυτόν τον τρόπο οι πιθανότητες τυχαίας επιλογής των εικόνων μειώνονταν και τα παιδιά έκαναν μικρά διαλείμματα εφόσον δεν χρειαζόταν να σκεφτούν για την απάντηση που θα δώσουν.

5.2.5 Διαδικασία έρευνας

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε, διευκόλυνε σε μεγάλο βαθμό την διεξαγωγή του πειράματος καθώς δεν απαιτούσε την χρήση κάποιου εργαλείου ή εξειδικευμένου χώρου. Επιπρόσθετα, τα συμμετέχοντα παιδιά είχαν καθημερινή επαφή με εικόνες και ζωγραφιές, επομένως το πειραματικό υλικό είχε οικεία μορφή για αυτά.

Εστιάζοντας στην διαδικασία της έρευνας, κάθε φορά παρουσιάζονταν στα υποκείμενα δύο εικόνες που σχετιζόνταν με κάποιο από τα εξεταζόμενα ρήματα. Η μια εικόνα απεικόνιζε τον Γιάννη να πραγματώνει την ενέργεια του κύριου ρήματος, όπως για παράδειγμα στην πρόταση *Σκέφτεται να φάει ο Γιάννης πίτσα (ο Γιάννης σκέφτεται)*, και κατά συνέπεια να είναι αυτός το Υποκείμενο που παραλείπεται, ενώ στην δεύτερη απεικονιζόταν η Μαίρη, ως το άτομο που πραγματοποιούσε την ενέργεια. Έχοντας, λοιπόν, μπροστά τους τις δύο εικόνες, επέλεξαν εκείνη που θεωρούσαν ότι ταίριαζε με την συγκεκριμένη πρόταση-στόχο, που άκουγαν να εκφωνείται από τον εξεταστή.

Η λεκτική αλληλεπίδραση μεταξύ του εκάστοτε παιδιού και του εξεταστή είχε ως πυρήνα έναν προκαθορισμένο και ίδιο, για όλα τα υποκείμενα, διάλογο έτσι ώστε οι συνθήκες και τα δεδομένα να είναι κοινά. Αναφέρθηκε εξ αρχής στα παιδιά ότι αυτό που έπεται ήταν ένα είδος παιχνιδιού και τους εξηγήθηκε η διαδικασία, ως εξής «Θα σου δείχνω δύο εικόνες και μετά θα σου λέω κάτι, αυτό που θα κάνεις εσύ είναι να μου δείχνεις για ποια εικόνα σου μιλάω. Κάθε φορά που θα μου δείχνεις μια από τις δύο εικόνες θα κερδίζεις και ένα αυτοκόλλητο.»

Για να διαπιστωθεί εάν έγινε κατανοητή η διαδικασία χρησιμοποιήθηκε στην αρχή ένα παράδειγμα εικόνων, το οποίο είχε την μορφή που είχαν και οι εικόνες των προτάσεων-στόχων, αλλά δεν συμπεριελάμβανε ούτε κάποιο από τα ρήματα της έρευνας αλλά ούτε τις δομές αυτών. Συγκεκριμενοποιώντας, οι πρώτες δύο ζωγραφιές που παρουσιάστηκαν στο παιδί ήταν οι εξής:

(εικόνα 1)

(εικόνα 2)

Βλέποντας τις, του έγινε σύσταση των ηρώων «Αυτή είναι η Μαίρη και αυτός ο Γιάννης», δείχνοντας παράλληλα που είναι ο καθένας. Μετά του ζητήθηκε να δείξει και αυτό με την σειρά του «Πού είναι ο Γιάννης; Πού είναι η Μαίρη;», για να βεβαιωθεί ότι κατανοούν τις απεικονίσεις και τους ήρωες. Τέλος, για να οδηγηθεί το παιδί στην επιλογή μιας από τις δύο εικόνες, άκουγε το εξής: «Τώρα θα σου πω κάτι και θέλω να μου δείξεις για ποια εικόνα σου μιλάω. Ο Γιάννης κοιτάει το ουράνιο τόξο.» Σε εκείνο το σημείο επειδή το παιδί δυσκολευόταν να καταλάβει ότι ήταν η σειρά του να ενεργήσει και να επιλέξει την εικόνα που θεωρούσε σωστή με βάση το άκουσμα, ακολουθούσε η ερώτηση «Σε ποια από τις δύο εικόνες γίνεται/ φαίνεται αυτό;»

Οι προτάσεις που εξετάστηκαν στην συνέχεια ήταν αυτές του πίνακα 4. Μέχρι την πρόταση 6, έχουν εμφανιστεί όλα τα ρήματα μια φορά και από την πρόταση 7 και μετά επαναλαμβάνονται άλλη μια φορά, αλλά με τις συνθήκες της άλλης δομής. Οι δύο εικόνες που συνοδεύουν το κάθε ρήμα, και στις δύο τους εμφανίσεις, είναι οι ίδιες και η αριστερή αποτυπώνει την απάντηση Α ενώ η δεξιά την απάντηση Β.

Σε κάθε ζεύγος εικόνων γινόταν σύσταση των ηρώων και μετέπειτα ακολουθούσε η πραγμάτωση της πρότασης-στόχου και η επίδειξη της σωστής εικόνας σύμφωνα με την κρίση των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα, η συνέχεια του πειράματος είχε ως εξής:

Το παιδί έβλεπε τις δύο παρακάτω εικόνες:

Ζεύγος εικόνων 1

Και μετά άκουγε «Εδώ είναι η Μαίρη και εδώ ο Γιάννης. Πού είναι η Μαίρη; Πού είναι ο Γιάννης;» Τα περισσότερα παιδιά έβρισκαν τους ήρωες και στις δύο εικόνες. «Τώρα θα σου πω κάτι και εσύ θέλω να μου δείξεις για ποια εικόνα σου μιλάω.»

Πρόταση-στόχος: «Ονειρεύεται να αγοράσει ο Γιάννης το τρενάκι»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: Α ή Β

Όταν κάποιο αυτό τα παιδιά δίσταζε να απαντήσει (δείχνοντας), η πρόταση επαναλαμβανόταν για άλλη μια φορά και όταν, ακόμη και τότε, δεν υπήρχε ανταπόκριση ακολουθούσε η ερώτηση «Σε ποια από τις δύο εικόνες γίνεται/ φαίνεται αυτό;». Μετά από αυτό όλα τα παιδιά έδιναν την απάντησή τους.

Στις επόμενες εικόνες ο διάλογος ήταν ο ίδιος με μόνη διαφορά τις εξεταζόμενες προτάσεις. Ορισμένες φορές τα παιδιά παρατηρώντας αυτά που έβλεπαν σχολίαζαν τον χώρο όπου βρίσκονταν οι ήρωες, όπως στις προτάσεις 2 και 12, αλλά και την πράξη που εξελισσόταν, όπως στις προτάσεις 5 και 10, στις οποίες αναφερόταν ο φόβος του Γιάννη να ανέβει στην τσουλήθρα.

Η ακολουθία των επόμενων εικόνων ήταν:

Ζεύγος εικόνων 2:

Πρόταση-στόχος: «Ελπίζει ότι ο Γιάννης θα αγοράσει το ποδήλατο»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: Α (διαφορετικό Υποκείμενο κύριας και δευτερεύουσας πρότασης)

Ζεύγος εικόνων 3:

Πρόταση-στόχος: «Σκέφτεται ότι ο Γιάννης τρώει πίτσα»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: B (διαφορετικό Υποκείμενο κύριας και δευτερεύουσας πρότασης)

Ζεύγος εικόνων 4

Πρόταση-στόχος: «Θυμάται να χορεύει ο Γιάννης τσάμικο»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: A ή B

Ζεύγος εικόνων 5

«Εδώ είναι ο Γιάννης και εδώ η μαμά του και βρίσκονται σε μια παιδική χαρά. Πού είναι ο Γιάννης; Πού είναι η μαμά του;»

Πρόταση-στόχος: «Φοβάται ότι ο Γιάννης θα ανέβει στην τσουλήθρα»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: B (διαφορετικό Υποκείμενο κύριας και δευτερεύουσας πρότασης)

Ζεύγος εικόνων 6

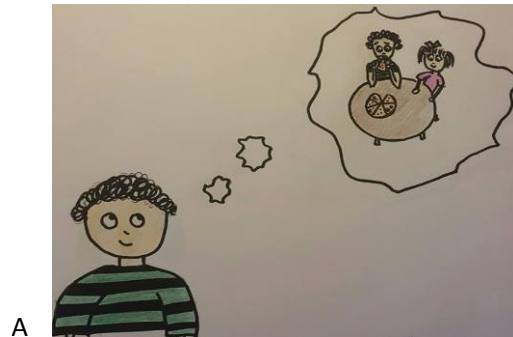

«Εδώ είναι ο Γιάννης και εδώ η δασκάλα του σχολείου. Που είναι ο Γιάννης; Και η δασκάλα του σχολείου;»

Πρόταση-στόχος: «Αποφάσισε να σκαρφαλώσει ο Γιάννης στο δέντρο»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: Α ή Β

Ζεύγος εικόνων 7

Πρόταση-στόχος: «Σκέφτεται να φάει ο Γιάννης πίτσα»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: Α ή Β

Ζεύγος εικόνων 8

Πρόταση-στόχος: «Ονειρεύεται ότι ο Γιάννης θα αγοράσει το τρενάκι»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: Α (διαφορετικό Υποκείμενο κύριας και δευτερεύουσας πρότασης)

Ζεύγος εικόνων 9

Πρόταση-στόχος: «Αποφάσισε ότι ο Γιάννης θα σκαρφαλώσει στο δέντρο»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: B (διαφορετικό Υποκείμενο κύριας και δευτερεύουσας πρότασης)

Ζεύγος εικόνων 10

Πρόταση-στόχος: «Φοβάται να ανέβει ο Γιάννης στη τσουλήθρα»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: A ή B

Ζεύγος εικόνων 11

Πρόταση-στόχος: «Θυμάται ότι ο Γιάννης χορεύει τσάμικο»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: A (διαφορετικό Υποκείμενο κύριας και δευτερεύουσας πρότασης)

Ζεύγος εικόνων 12

Πρόταση-στόχος: «Ελπίζει να αγοράσει ο Γιάννης το ποδήλατο»

Σωστή απάντηση ενηλίκων: A ή B

5.3 Υποθέσεις

Τρεις είναι οι Υποθέσεις που προκύπτουν σχετικά με την κατανόηση των ρημάτων Ελέγχου και των Υποκειμένων τους από τα παιδιά.

Κατά την **Υπόθεση 0**, τα παιδιά δεν έχουν κατακτήσει βασικές λεξικές και συντακτικές ιδιότητες των ρημάτων Ελέγχου και κατά συνέπεια επιλέγουν τυχαία το Υποκείμενο των προτάσεων.

Κατά την **Υπόθεση 1**, αναμένεται η συναναφορά του Υποκειμένου της δευτερεύουσας πρότασης με κάποιο από τα ορίσματα της κύριας ή το αντίστροφο, καθώς οι προτάσεις που συμπεριλαμβάνονται στην έρευνα έχουν κενό Υποκείμενο στην κύρια πρόταση και εμφανές Υποκείμενο στην δευτερεύουσα. Επομένως, τα παιδιά θα δυσκολεύονται να ταυτίσουν το εμφανές Υποκείμενο με μια εξωπροτασική οντότητα, όπως αναφέρουν και οι Goodluck, Terzi και Diaz (2001) (βλ. σελ. 24). Αυτό έχει διαπιστωθεί και για την υποχρεωτική συναναφορά αλλά και για την ελεύθερη αναφορά του κενού Υποκειμένου. Ως αποτέλεσμα, τα παιδιά θα προτιμούν ερμηνεύουν το κενό Υποκείμενο ως συναναφορά του Υποκειμένου που πραγματώνεται στην δευτερεύουσα πρόταση, όχι μόνο στις να-προτάσεις αλλά και σε αυτές που συμπεριλαμβάνουν τον Συμπληρωματικό Δείκτη ότι.

Μια άλλη εκδοχή, αφορά την **Υπόθεση 2**, σύμφωνα με την οποία τα παιδιά κατανοούν ότι στην περίπτωση των *ότι*-προτάσεων το Υποκείμενο διαφέρει από αυτό που εκφωνείται στην επιφανειακή δομή και στις να-προτάσεις οι απαντήσεις ποικίλουν καθώς και οι δύο ερμηνείες που μπορεί να πάρει το *pro* είναι αποδεκτές λόγω της προαιρετικής ιδιότητας των συγκεκριμένων ρημάτων Ελέγχου.

5.4 Αποτελέσματα

Οι απαντήσεις των παιδιών, δηλαδή η επιλογή της οντότητας που συναναφερόταν με το κενό Υποκείμενο του ρήματος Ελέγχου της κύριας πρότασης, σύμφωνα με το εκφώνημα που πραγματωνόταν από τον εξεταστή, καταγράφονταν σε έντυπη μορφή και οδήγησαν στα ακόλουθα αποτελέσματα.

Στον πίνακα 5, αποτυπώνονται αναλυτικά και με ηλικιακή ιεράρχηση οι προτιμήσεις των νεαρών υποκειμένων. Στην πρώτη στήλη αναγράφονται αριθμημένα το γένος, η ηλικία και η ημερομηνία γέννησης του κάθε παιδιού. Στην πρώτη γραμμή αναφέρονται τα ρήματα Ελέγχου που εξετάστηκαν καθώς και το μόριο *να* ή ο Συμπληρωματικός Δείκτης που ακολουθούσε. Η σειρά που παρουσιάζονται από αριστερά προς τα δεξιά είναι ακριβώς η ίδια με την οποία εκφωνήθηκαν και στα υποκείμενα που συμμετείχαν. Η ολοκληρωμένη μορφή των προτάσεων-στόχων εμφανίζονται και στον πίνακα 4, που προηγήθηκε. Στην συνέχεια, με μπλε χρώμα και με την ένδειξη *ΙΥ*, δηλώνεται η επιλογή του ίδιου Υποκειμένου στην κύρια και δευτερεύουσα πρόταση, ενώ με κόκκινο χρώμα και την ένδειξη *ΔΥ*, η επιλογή διαφορετικού Υποκειμένου μεταξύ των δύο προτάσεων. Σε κάποιες περιπτώσεις, ορισμένα παιδιά έδειχναν και τις δύο εικόνες, θεωρώντας πως και οι δύο απεικονίζουν την πρόταση που άκουγαν, γεγονός που καταγράφεται και με τις δύο ενδείξεις *ΙΥ/ΔΥ*. Ο συνολικός αριθμός των παιδιών που συμμετείχαν ήταν 47, όπως επιβεβαιώνεται και με τον

παρακάτω πίνακα, παρόλα αυτά δεν ολοκλήρωσαν όλα την διαδικασία του πειράματος, έτσι η έλλειψη απαντήσεων αποτυπώνεται με παύλα (-). Για να γίνουν πιο ευδιάκριτες οι δύο διαφορετικές δομές που τέθηκαν προς μελέτη: 1)ρήμα Ελέγχου + να και 2)ρήμα Ελέγχου + ότι, οι πρώτες παρουσιάζονται με φόντο ροζ ενώ οι δεύτερες με φόντο λευκό.

Πίνακας 5. Αναλυτικός πίνακας απαντήσεων παιδιών

	Ονειρεύεται να	Ελπίζει ότι	Σκέφτεται ότι	Θυμάται να	Φοβάται ότι	Αποφάσισε να	Σκέφτεται να	Ονειρεύεται ότι	Αποφάσισε ότι	Φοβάται να	Θυμάται ότι	Ελπίζει να
1.ΘΥΛΗ 2;7 (9/8/14)	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	IY
2.ΘΥΛΗ 3;1 (17/1/14)	IY	IY/ ΔY	ΔY	IY	IY	ΔY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY/ ΔY	IY
3.ΑΡΡΕΝ 3;3 (14/12/13)	ΔY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	IY/ ΔY	IY	IY	ΔY
4.ΘΥΛΗ 3;3 (9/12/13)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.ΘΥΛΗ 3;4 (30/11/13)	ΔY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	IY
6.ΘΥΛΗ 3;4 (24/10/13)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.ΘΥΛΗ 3;5 (30/10/13)	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	ΔY	ΔY
8.ΘΗΛΥ 3;5 (22/10/13)	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	ΔY
9. ΑΡΡΕΝ 3;5 (17/10/13)	ΔY	ΔY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY
10.ΘΗΛΥ 3;6 (24/9/13)	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	ΔY	ΔY
11.ΘΗΛΥ 3;6 (2/9/13)	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	-	-	-	-	-
12.ΘΗΛΥ 3;7 (30/8/13)	ΔY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	IY
13. ΑΡΡΕΝ 3;7 (2/7/13)	ΔY	IY	IY/ ΔY	IY	ΔY	IY	IY /ΔY	IY /ΔY	IY	ΔY	IY	IY/ ΔY
14.ΘΗΛΥ 3;8 (16/7/13)	ΔY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY
15.ΑΡΡΕΝ 3;8 (4/6/13)	ΔY	IY	IY/ ΔY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	IY
16.ΑΡΡΕΝ 3;9 (29/6/13)	ΔY	IY	IY/ ΔY	IY	ΔY	IY	IY /ΔY	IY /ΔY	IY	ΔY	IY	ΔY
17.ΘΗΛΥ 3;10 (31/5/13)	IY	IY	IY/ ΔY	ΔY	IY	IY	IY	IY /ΔY	IY	IY	ΔY	ΔY
18.ΑΡΡΕΝ 3;10 (24/5/13)	IY/ ΔY	IY/ ΔY	IY/ ΔY	IY/ ΔY	ΔY	IY	IY/ ΔY	IY/ ΔY	IY	ΔY	IY	IY/ΔY

	Ονειρεύεται να	Ελπίζει ότι	Σκέφτεται ότι	Θυμάται να	Φοβάται ότι	Αποφάσισε να	Σκέφτεται να	Ονειρεύεται ότι	Αποφάσισε ότι	Φοβάται να	Θυμάται ότι	Ελπίζει να
19.ΘΗΛΥ 3;10 (25/4/13)	IY	IY	IY/ ΔY	IY	IY	IY	IY/ ΔY	IY/ ΔY	IY	IY	IY/ΔY	IY/ΔY
20.ΘΗΛΥ 3;10 (24/4/13)	ΔY	IY	ΔY	ΔY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	ΔY
21.ΘΗΛΥ 3;11 (25/4/13)	ΔY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	ΔY
22.ΘΗΛΥ 3;11 (12/4/13)	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY
23.ΘΗΛΥ 3;11 (11/4/13)	ΔY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY
24.APPEEN 4;0 (24/2/13)	ΔY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	IY
25.APPEEN 4;0 (22/2/13)	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	IY
26.APPEEN 4;0 (9/2/13)	IY	IY	IY/ ΔY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	ΔY	ΔY	ΔY
27.ΘΗΛΥ 4;1 (13/2/13)	IY/ ΔY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY/ ΔY	IY	ΔY	IY	IY
28.APPEEN 4;1 (23/1/13)	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY
29.ΘΗΛΥ 4;2 (28/12/12)	IY/ ΔY	IY/ ΔY	IY/ ΔY	IY/ ΔY	ΔY	IY	IY/ ΔY	IY/ ΔY	IY	ΔY	IY/ ΔY	IY/ ΔY
30.APPEEN 4;2 (12/12/12)	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY
31.APPEEN 4;3 (20/11/12)	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	ΔY	ΔY
32.ΘΗΛΥ 4;3 (8/11/12)	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY	IY/ ΔY	IY	ΔY	IY	IY/ ΔY
33.APPEEN 4;5 (19/9/12)	ΔY	IY	IY	ΔY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY/ΔY	IY/ΔY
34.APPEEN 4;5 (18/9/2012)	IY	IY	IY	IY	IY	IY	ΔY	ΔY	IY	IY	IY	ΔY
35.ΘΗΛΥ 4;5 (9/9/12)	IY/ΔY	IY/ΔY	IY/ΔY	IY/ΔY	IY/ΔY	IY	IY	IY/ΔY	IY	ΔY	IY	IY
36.ΘΗΛΥ 4;5 (5/9/12)	ΔY	IY	ΔY	ΔY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	ΔY
37.ΘΗΛΥ 4;6 (26/9/12)	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY/ΔY	IY/ΔY	IY	ΔY	IY/ΔY	IY/ΔY
38.ΘΗΛΥ 4;7 (19/8/12)	ΔY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY
39. ΘΗΛΥ 4;8 (24/7/12)	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY/ΔY
40.ΘΗΛΥ 4;9 (2/5/12)	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	ΔY
41.ΘΗΛΥ	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY

	Ονειρεύεται να	Ελπίζει ότι	Σκέφτεται ότι	Θυμάται να	Φοβάται ότι	Αποφάσισε να	Σκέφτεται να	Ονειρεύεται ότι	Αποφάσισε ότι	Φοβάται να	Θυμάται ότι	Ελπίζει να
4;10 (6/4/12)												
42.ΘΗΛΥ 4;11 (20/4/12)	ΔΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ
43.ΑΡΡΕΝ 5;0 (20/3/12)	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ
44.ΑΡΡΕΝ 5;0 (25/2/12)	ΔΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΔΥ
45.ΑΡΡΕΝ 5;0 (13/2/12)	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ
46.ΘΗΛΥ 5;1 (23/1/12)	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ
47.ΑΡΡΕΝ 5;2 (14/1/12)	ΔΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ/ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 5, η πλειοψηφία των παιδιών θεωρούσε ότι, στις περισσότερες προτάσεις που άκουγαν, το κενό Υποκείμενο (pro) συναναφερόταν με το εμφανές Υποκείμενο (ο Γιάννης), το οποίο πραγματωνόταν εντός της δευτερεύουσας πρότασης. Τέσσερα μόνο από αυτά (οι αριθμοί 20, 21, 24 και 36) επέλεξαν πιο πολλές φορές την ταύτιση του κενού Υποκειμένου με μια εξωπροτασική οντότητα, που στην συγκεκριμένη περίπτωση η οντότητα αυτή ήταν 'η Μαίρη'. Υπήρχαν όμως και αρκετά υποκείμενα, (οι αριθμοί 13, 15, 16, 17, 18, 19, 26, 27, 29, 32, 33, 35, 37, 39, 45, 46, 47) τα οποία επέλεξαν και τις δύο εικόνες, πιστεύοντας ότι και στις δύο αντιπροσωπευόταν το άκουσμα. Επίσης, μόνο ένα από τα παιδιά επιλέγει σε όλες τις δομές και ρήματα το ίδιο Υποκείμενο (ο αριθμός 41).

Παρατηρώντας τα αποτελέσματα δεν εμφανίζεται κάποια διαφοροποίηση ως προς την επιλογή του ίδιου ή διαφορετικού Υποκειμένου μεταξύ των δύο φύλων, αντιθέτως οι απαντήσεις τους ποίκιλλαν εξίσου το ίδιο. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι στην πρόταση που εμπεριείχε το ρήμα *αποφάσισε* και το υποτακτικό μόριο *να* όλα τα παιδιά εκτός από δύο (οι αριθμοί 2 και 46) θεώρησαν ότι υπήρχε συναναφορά του pro με το εμφανές Υποκείμενο. Οι πιθανοί λόγοι για τους οποίους συνέβη αυτό θα αναφερθούν στο επόμενο κεφάλαιο των Συμπερασμάτων. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο που προκύπτει είναι ότι τα παιδιά δεν φαίνεται να ανταποκρίνονται διαφορετικά στις *να*-προτάσεις σε σύγκριση με τις *ότι*-προτάσεις, αλλά και στις δύο δομές δίνουν την ερμηνεία ίδιου ή διαφορετικού Υποκειμένου. Από την άλλη, παρουσιάζεται μια τάση να δίνουν την ίδια επιλογή Υποκειμένου (ΙΥ ή ΔΥ) για το ίδιο ρήμα και στις δύο δομές. Όπως για παράδειγμα, το κορίτσι με τον αριθμό 1 επιλέγει ΙΥ για το ρήμα *ονειρεύεται*, ΙΥ για το *ελπίζει*, ΔΥ για το *σκέφτεται*, ΙΥ για το *θυμάται*, ΙΥ για το *φοβάται* και ΙΥ για το *αποφάσισε*. Στο σύνολό τους,

- 25 παιδιά, κάνουν την ίδια επιλογή Υποκειμένου στο ίδιο ρήμα, με το πολύ ένα ρήμα να έχει διαφορετικό Υποκείμενο στις δύο διαφορετικές δομές
- 13 παιδιά, με δύο ρήματα με διαφορετική επιλογή Υποκειμένου και
- 6 παιδιά, με πάνω από τρία ρήματα με διαφορετική επιλογή Υποκειμένου

Παράλληλα, το πείραμα έγινε με ακριβώς τα ίδια δεδομένα και συγκυρίες και σε ενήλικες, οι οποίοι αποτελούσαν και την ομάδα ελέγχου. Οι απαντήσεις που έδωσαν παρουσιάζονται εξίσου αναλυτικά στον πίνακα 6, με μόνη διαφορά ότι στην αριστερή, πρώτη στήλη αναγράφεται και το μορφωτικό του επίπεδο κάθε υποκειμένου, το οποίο κυμαινόταν μεταξύ και των τριών ακαδημαϊκών βαθμίδων.

Πίνακας 6. Αναλυτικός πίνακας απαντήσεων ενηλίκων

	Ονειρεύεται να	Ελπίζει ότι	Σκέφτεται ότι	Θυμάται να	Φοβάται ότι	Αποφάσισε να	Σκέφτεται να	Ονειρεύεται ότι	Αποφάσισε ότι	Φοβάται να	Θυμάται ότι	Ελπίζει να
1. APPEΝ 29 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙ Α	IY	ΔY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY
2. ΘΗΛY 24 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙ Α	IY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY
3. ΘΗΛY 26 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙ Α	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY
4. ΘΗΛY 26 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙ Α	IY	IY	ΔY	ΔY	ΔY	ΔY	IY	IY/ ΔY	ΔY	IY/ ΔY	ΔY	IY
5. ΘΗΛY 26 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙ Α	IY	IY	ΔY	ΔY	IY	IY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY	IY
6. ΘΗΛY 54 ΕΤΩΝ Β'ΒΑΘΜΙ Α	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY
7. APPEΝ 55 ΕΤΩΝ Β'ΒΑΘΜΙ Α	ΔY	ΔY	ΔY	ΔY	IY	ΔY	IY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	ΔY
8. ΘΗΛY 27 ΕΤΩΝ Β'ΒΑΘΜΙ Α	IY	ΔY	ΔY	ΔY	ΔY	ΔY	ΔY	ΔY	ΔY	IY	ΔY	ΔY
9. APPEΝ 26 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙ Α	IY	IY	ΔY	ΔY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	ΔY
10. APPEΝ 41 ΕΤΩΝ Β'ΒΑΘΜΙ Α	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY	IY
11. ΘΗΛY 26 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙ Α	IY	IY	IY/ ΔY	IY/ ΔY	ΔY	IY	ΔY	ΔY	IY/ ΔY	IY	ΔY	ΔY
12. APPEΝ 30 ΕΤΩΝ Β'ΒΑΘΜΙ Α	ΔY	IY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY
13. ΘΗΛY 25 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙ Α	ΔY	IY	ΔY	ΔY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY	IY	ΔY	IY

	Ονειρεύεται να	Ελπίζει ότι	Σκέφτεται ότι	Θυμάται να	Φοβάται ότι	Αποφάσισε να	Σκέφτεται να	Ονειρεύεται ότι	Αποφάσισε ότι	Φοβάται να	Θυμάται ότι	Ελπίζει να
14. APPEL 53 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙΑ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΔΥ
15. ΘΗΛΥ 50 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙΑ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ	ΙΥ
16. ΘΗΛΥ 31 ΕΤΩΝ Γ'ΒΑΘΜΙΑ	ΔΥ	ΙΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΔΥ	ΙΥ

Και στην περίπτωση των ενηλίκων, οι προτιμήσεις ποικίλλουν, παρόλα αυτά παρουσιάζεται μια κλίση για συναναφορά του κενού Υποκειμένου με το Υποκείμενο της κύριας πρότασης, αφού οι περισσότεροι εξεταζόμενοι επέλεξαν τον ίδιο τον Γιάννη ως το άτομο που υλοποιούσε την ενέργεια του εκφωνήματος. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ενήλικες συμμετέχοντες ήταν λιγότεροι, και πιο συγκεκριμένα 16, τα υποκείμενα που επέλεξαν εδώ το ίδιο Υποκείμενο σε όλα τα εκφωνήματα αυξήθηκαν στα τρία (οι αριθμοί 6, 10 και 15), ενώ εκείνα που θεώρησαν ότι σε κάποιες προτάσεις-στόχους η ερμηνεία του pro έχει την δυνατότητα συναναφοράς και με το εμφανές Υποκείμενο αλλά και με την εξωπροτασική οντότητα (ΙΥ/ΔΥ) μειώθηκαν. Αν και τα παιδιά δύσκολα επέλεξαν διαφορετικό Υποκείμενο στην πλειοψηφία των προτάσεων, στους ενήλικες κάτι τέτοιο είναι πιο αισθητό. Οι συμμετέχοντες με τους αριθμούς 7, 8, 14 και 16 προτιμούσαν ως Υποκείμενο του κύριου ρήματος ένα άλλο πρόσωπο, αφού από τις δώδεκα προτάσεις-στόχους έδιναν την ερμηνεία ίδιου Υποκειμένου σε λιγότερες από τέσσερις. Μια επίσης παρατήρηση που προκύπτει από τον πίνακα 6 είναι ότι από τις επιλογές των υποκειμένων δεν φαίνεται κάποια διαφορά ανάλογα το μορφωτικό τους επίπεδο, αφού παρόμοιες απαντήσεις δόθηκαν από άτομα διαφορετικής ακαδημαϊκής μόρφωσης. Αυτό που δημιουργεί ιδιαίτερη εντύπωση είναι ότι παρόλο μιλάμε για ενήλικες που έχουν ως μητρική γλώσσα την Νέα Ελληνική και την έχουν κατακτήσει επαρκώς, η δομή με τις ότι-προτάσεις οι οποίες έχουν υποχρεωτικά διαφορετικό Υποκείμενο στην κύρια και διαφορετικό στην δευτερεύουσα πρόταση, αντιμετωπίζεται στην πλειοψηφία των ενηλίκων όπως την δομή με τις να-προτάσεις. Εκτός από δύο άτομα (οι αριθμοί 8 και 16), όλοι οι υπόλοιποι έδωσαν έστω και μια απάντηση που ερμήνευαν το κενό Υποκείμενο των του ρήματος της κύριας πρότασης με το εμφανές Υποκείμενο των ότι-προτάσεων.

Στην συνέχεια θα επακολουθήσουν οι πίνακες 9 και 10, στους οποίους παρουσιάζεται μια συγχώνευση των αποτελεσμάτων με σκοπό την αποτύπωση των προτιμήσεων Υποκειμένου των παιδιών και των ενηλίκων, ως σύνολο. Προηγουμένως όμως, θα μπορούσε να γίνει ένας διαχωρισμός, όσον αφορά τα αποτελέσματα των παιδιών από ηλικία 2;7 έως 3;10 και των παιδιών ηλικίας 3;11 έως 5;2. Ο διαχωρισμός αυτός είχε ως στόχο να παρατηρηθεί εάν υπάρχει διαφορά προτιμήσεων Υποκειμένου, έχοντας ως κριτήριο την ηλικία. Έτσι λοιπόν χωρίστηκαν τα παιδιά περίπου στην μέση, σύμφωνα με την ηλικιακή κλίμακα των συμμετεχόντων, που είχε δημιουργηθεί. Όπως αναφέρουν και οι Goodluck, Terzi & Diaz (2001, σσ. 164-165), τα δεδομένα του πειράματός τους, το οποίο

αφούσε την Ισπανική γλώσσα, έδειξαν ότι τα παιδιά ηλικίας 4-5 χρονών εκφωνούσαν περισσότερο προτάσεις όπου υπήρχε συναναφορά Υποκειμένου, ενώ τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας, 4-5 ετών αύξησαν τα ποσοστά της συναναφοράς του Υποκειμένου με μια εξωπροτασική πρόταση. Με αφορμή αυτή την αύξηση των ποσοστών, θα ήταν εύλογο να παρατηρηθούν και οι ανάλογες ηλικίες παιδιών, για τα Ελληνικά, με τη διαφορά ότι η έρευνα της παρούσας εργασίας είχε ως αντικείμενο μελέτης την κατανόηση και όχι την παραγωγή των δομών αυτών.

Στον πίνακα 7, αναγράφονται τα ποσοστά των προτιμήσεων των παιδιών, από την ηλικία των 2;7 ετών έως την ηλικία των 3;10 ετών. Στην πρώτη στήλη παρουσιάζονται τα δομικά σχήματα και τα ρήματα Ελέγχου που μελετήθηκαν και στις επόμενες τρεις στήλες γίνεται διαχωρισμός ως προς την συναναφορά του κενού Υποκειμένου.

Πίνακας 7. Αποτελέσματα παιδιών 2;7 - 3;10

ΔΟΜΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ		Ίδιο Υποκείμενο	Διαφορετικό Υποκείμενο	Ίδιο και διαφορετικό Υποκείμενο
Ρήμα Ελέγχου + να + P + Υποκ				
1	Σκέφτεται να +P +Υποκ	41,1%	35,2%	23,5%
2	Φοβάται να +P +Υποκ	35,2%	64,7%	0%
3	Αποφάσισε να +P +Υποκ	94,1%	5,8%	0%
4	Ονειρεύεται να +P +Υποκ	41,1%	52,9%	5,8%
5	Θυμάται να +P +Υποκ	76,4%	17,6%	5,8%
6	Ελπίζει να +P +Υποκ	41,1%	41,1%	17,6%
Ρήμα Ελέγχου + ότι + Υποκ + P				
1	Σκέφτεται ότι + Υποκ + P	35,2%	29,4%	35,2%
2	Φοβάται ότι + Υποκ + P	41,1%	58,8%	0%
3	Αποφάσισε ότι + Υποκ + P	88,2%	11,7%	0%
4	Ονειρεύεται ότι + Υποκ + P	41,1%	29,4%	29,4%
5	Θυμάται ότι +Υποκ + P	47%	41,1%	11,7%
6	Ελπίζει ότι + Υποκ + P	76,4%	11,7%	11,7%

Τα ποσοστά του πίνακα δείχνουν ότι τα παιδιά της ηλικίας αυτής προτιμούν και για τις *να*-προτάσεις αλλά και για τις *ότι*-προτάσεις το ίδιο Υποκείμενο, εκτός από την περίπτωση του ρήματος *φοβάμαι*. Πολύ μικρά είναι τα ποσοστά όπου επέλεξαν και τις δύο ερμηνείες του κενού Υποκειμένου. Εστιάζοντας στο δομικό σχήμα: ρήμα Ελέγχου + να + P + Υποκείμενο, κατά την οποία ο Έλεγχος είναι Προαιρετικός, φαίνεται ότι για τα ρήματα *σκέφτομαι*, *αποφασίζω* και *θυμάμαι* η προσωπική προτίμηση της πλειοψηφίας είναι η συναναφορά του *pro* με το εμφανές Υποκείμενο στην δευτερεύουσα πρόταση, για τα ρήματα *φοβάμαι* και *ονειρεύομαι* είναι η διαφορετική επιλογή Υποκειμένου μεταξύ των δύο προτάσεων (κύριας και δευτερεύουσας) και για το ρήμα *ελπίζω* οι προτιμήσεις του Υποκειμένου διχοτομούνται ακριβώς στην μέση. Η δυνατότητα και για τις δύο ερμηνευτικές εκδοχές του *pro* δόθηκε για τα τέσσερα από τα έξι ρήματα-στόχοι: τα *σκέφτομαι*, *ονειρεύομαι*, *θυμάμαι* και *ελπίζω*. Σε αυτό το τελευταίο στοιχείο πρέπει να διερευνηθεί το αν έπαιξε ρόλο η αποτύπωση των ρημάτων Ελέγχου στις εικόνες του πειράματος και αν αυτό θα μπορούσε να διαφοροποιηθεί σε μελλοντικές έρευνες. Η σκέψη αυτή θα σχολιαστεί περαιτέρω στο υποκεφάλαιο 5.6.

Στον ακόλουθο πίνακα 8, αποτυπώνονται οι απαντήσεις των μεγαλύτερων παιδιών που ξεκινούν από την ηλικία των 3;11 ετών έως την ηλικία των 5;2 ετών.

Πίνακας 8. Αποτελέσματα παιδιών 3;11 έως 5;2

ΔΟΜΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ		Ίδιο Υποκείμενο	Διαφορετικό Υποκείμενο	Ίδιο και διαφορετικό Υποκείμενο
Ρήμα Ελέγχου + να + P + Υποκ				
1	Σκέφτεται να +P +Υποκ	62,9%	25,9%	11,1%
2	Φοβάται να +P +Υποκ	55,5%	44,4%	0%
3	Αποφάσισε να +P +Υποκ	96,2%	0%	3,7%
4	Ονειρεύεται να +P +Υποκ	51,8%	33,3%	14,8%
5	Θυμάται να + P +Υποκ	70,3%	14,8%	14,8%
6	Ελπίζει να + P +Υποκ	48,1%	25,9%	25,9%
Ρήμα Ελέγχου + ότι + Υποκ + P				
1	Σκέφτεται ότι + Υποκ + P	59,2%	22,2%	18,5%
2	Φοβάται ότι + Υποκ + P	33,3%	62,9%	3,7%
3	Αποφάσισε ότι + Υποκ + P	92,5%	3,7%	3,7%
4	Ονειρεύεται ότι + Υποκ + P	37%	37%	25,9%
5	Θυμάται ότι +Υποκ + P	62,9%	18,5%	18,5%
6	Ελπίζει ότι + Υποκ + P	70,5%	18,5%	11,1%

Τα παιδιά των συγκεκριμένων ηλικιών φαίνεται να αυξάνουν τα ποσοστά του ίδιου Υποκειμένου, στις να-προτάσεις αλλά και της επιλογής και των δύο ερμηνευτικών εκδοχών.

Στην πρώτη δομή (να-προτάσεις) η προτίμηση του ίδιου Υποκειμένου υπερτερεί για όλα τα ρήματα, σε αντίθεση με τα μικρότερα παιδιά. Όσον αφορά το ρήμα *αποφασίζω*, δεν δίνεται από κανένα παιδί η διπλή ερμηνευτική εκδοχή και ταυτόχρονα μηδενίζεται το ποσοστό της ερμηνείας διαφορετικού Υποκειμένου μεταξύ των δύο προτάσεων. Επίσης, στα ρήματα *φοβάμαι* (από 35,2% σε 55,5%) και *ονειρεύομαι* (από 41,1% σε 51,8%) τα ποσοστά του ίδιου Υποκειμένου αυξήθηκαν, αποτελώντας έτσι την επιλογή αυτή ως κύρια προτίμηση για όλα τα παιδιά της ομάδας αυτής.

Αντίστοιχα, και στις *ότι*-προτάσεις οι προτιμήσεις ποίκιλλαν εφόσον το ίδιο Υποκείμενο επιλέχθηκε πλειοψηφικά για τα ρήματα *σκέφτομαι*, *αποφασίζω*, *θυμάμαι* και *ελπίζω*, διαφορετικό για το ρήμα *φοβάμαι* και ίσα ποσοστά των δύο εκδοχών για το ρήμα *ονειρεύομαι*. Όπως φαίνεται και στην συγκεκριμένη περίπτωση, τα παιδιά επιλέγουν να συναναφέρουν το κενό Υποκείμενο με το Υποκείμενο που ακούν εντός της δευτερεύουσας πρότασης. Κατά συνέπεια, τα ποσοστά του ίδιου Υποκειμένου αυξάνονται για την πλειοψηφία των ρημάτων Ελέγχου που μελετήθηκαν και στα δύο δομικά σχήματα. Η παρατήρηση, λοιπόν, των Goodluck, Terzi & Diaz δεν φαίνεται να ισχύει εδώ, λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις των ελληνόγλωσσων παιδιών που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα.

Τέλος, επακολουθούν τα ποσοστά απαντήσεων, όλων των παιδιών στον πίνακα 9 και όλων των ενηλίκων στον πίνακα 10, συνολικά. Με κόκκινο χρώμα επισημαίνονται τα μεγαλύτερα ποσοστά, ώστε να είναι πιο ευδιάκριτες οι προσωπικές προτιμήσεις.

Πίνακας 9. Συνολικά ποσοστά απαντήσεων παιδιών

ΔΟΜΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ		Ίδιο Υποκείμενο	Διαφορετικό Υποκείμενο	Ίδιο και διαφορετικό Υποκείμενο
Ρήμα Ελέγχου + να + P + Υποκ				
1	Σκέφτεται να +P +Υποκ	54,5%	29,5%	15,9%
2	Φοβάται να +P +Υποκ	50%	50%	0%
3	Αποφάσισε να +P +Υποκ	95,4%	2,2%	2,2%
4	Ονειρεύεται να +P +Υποκ	50%	38,6%	11,3%
5	Θυμάται να + P +Υποκ	72,7%	15,9%	11,3%

6	Ελπίζει να + P +Υποκ	45,4%	31,8%	22,7%
Ρήμα Ελέγχου + ότι + Υποκ + P				
1	Σκέφτεται ότι + Υποκ + P	50%	25%	25%
2	Φοβάται ότι + Υποκ + P	36,3%	61,3%	2,2%
3	Αποφάσισε ότι + Υποκ + P	90,9%	4,5%	4,5%
4	Ονειρεύεται ότι +Υποκ + P	36,3%	36,3%	27,2%
5	Θυμάται ότι +Υποκ + P	56,8%	27,2%	15,9%
6	Ελπίζει ότι + Υποκ + P	72,7%	15,9%	11,3%

Τα παιδιά στο σύνολό τους, όπως δείχνει και ο παραπάνω πίνακας, προτιμούν την συναναφορά του pro με το Υποκείμενο που εκφωνείται στην επιφανειακή δομή. Εξάιρεση αποτελεί η πρόταση «Φοβάται ότι ο Γιάννης θα ανέβει στην τσουλήθρα», στην οποία θεωρούν ότι το Υποκείμενο του ρήματος *φοβάμαι* είναι διαφορετικό από αυτό που εμφανίζεται στην δευτερεύουσα πρόταση (*ο Γιάννης*) και οι προτάσεις «Φοβάται να ανέβει ο Γιάννης στην τσουλήθρα» και «Ονειρεύεται ότι ο Γιάννης θα αγοράσει το τρενάκι», όπου τα ποσοστά ίδιου και διαφορετικού Υποκειμένου είναι ακριβώς ίσα. Παρόλα αυτά, η διπλή εκδοχή στις *ότι*-προτάσεις σε σύγκριση με τις *να*-προτάσεις έχει μεγαλύτερα ποσοστά, γεγονός που δείχνει ότι τα παιδιά κλίνουν να συναφέρουν το κενό Υποκείμενο και με μια εξωπροτασική οντότητα πιο εύκολα στο δεύτερο δομικό σχήμα. Μια επίσης παρατήρηση είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό (95,4% και 90,9%) ίδιου Υποκειμένου έχουν οι προτάσεις που συμπεριλάμβαναν το ρήμα *αποφασίζω*. Δύο λόγοι μπορούν να επιχειρηματολογήσουν για την προτίμηση αυτή, είτε οι εικόνες που αναπαριστούσαν τις συγκεκριμένες προτάσεις επηρέαζαν προς αυτήν την επιλογή είτε το ρήμα *αποφασίζω* έχει κατακτηθεί από τα παιδιά αυτής της ηλικίας ως ρήμα Υποχρεωτικού Ελέγχου.

Έχοντας ως δεδομένα για τα παιδιά τα παραπάνω, σημαντικό θα ήταν να παρατηρηθούν και οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους ενήλικους συμμετέχοντες, ως σύνολο.

Πίνακας 10. Συνολικά ποσοστά απαντήσεων ενηλίκων

ΔΟΜΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ	Ίδιο Υποκείμενο	Διαφορετικό Υποκείμενο	Ίδιο και διαφορετικό Υποκείμενο
Ρήμα Ελέγχου + να + P + Υποκ			
1	Σκέφτεται να +P +Υποκ	18,7%	0%
2	Φοβάται να +P +Υποκ	75%	18,7 %
3	Αποφάσισε να +P +Υποκ	75%	25%
4	Ονειρεύεται να +P +Υποκ	68,7%	31,2%
5	Θυμάται να + P +Υποκ	37,5%	56,2%
6	Ελπίζει να + P +Υποκ	68,7%	31,2%
Ρήμα Ελέγχου + ότι + Υποκ + P			
1	Σκέφτεται ότι + Υποκ + P	37,5%	56,3%
2	Φοβάται ότι + Υποκ + P	37,5%	62,5%
3	Αποφάσισε ότι + Υποκ + P	75%	18,7%
4	Ονειρεύεται ότι + Υποκ + P	25%	68,7%
5	Θυμάται ότι +Υποκ + P	25%	75%
6	Ελπίζει ότι + Υποκ + P	43,7%	56,2%

Εδώ τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά, εφόσον οι προτιμήσεις του Υποκειμένου αλλάζουν. Πιο συγκεκριμένα, η διπλή ερμηνευτική εκδοχή του pro επιλέχθηκε για ελάχιστες προτάσεις και από ελάχιστους συμμετέχοντες, σε αντίθεση με τα παιδιά που είχαν φτάσει έως και 27,2% στην πρόταση «Ονειρεύεται ότι ο Γιάννης θα αγοράσει το τρενάκι». Επίσης,

στο δομικό σχήμα ρήμα Ελέγχου + ότι + Υποκειμένο + ρήμα, όπου η μόνη γραμματική ερμηνεία που μπορεί να δοθεί στο pro είναι αυτή της συναναφοράς με εξωπροτασική οντότητα, η πλειοψηφία των ενηλίκων προτίμησε αυτή την εκδοχή. Όμως παρά την αντιγραμματικότητα της άλλης εκδοχής υπήρξαν άτομα που την επέλεξαν σε αρκετά μεγάλο ποσοστό, όπως στο ρήμα *ελπίζω*, 43,7%, αλλά και στο ρήμα *αποφασίζω*, στο οποίο η επιλογή του ίδιου Υποκειμένου (75%) ξεπέρασε κατά πολύ αυτήν του διαφορετικού (18,7%). Η προτίμηση κοινού Υποκειμένου για τις να-προτάσεις, φαίνεται ότι και στους ενήλικες, υπερσχύει εκτός από την περίπτωση του ρήματος *θυμάμαι*.

Από τους πίνακες 9 και 10 προκύπτει ότι και οι ενήλικες και τα παιδιά των προαναφερόμενων ηλικιών προτιμούν την συναναφορά του κενού Υποκειμένου με το εμφανές Υποκειμένο της δευτερεύουσας πρότασης, για τις να-προτάσεις. Διαφοροποιούνται όμως όσον αφορά την επιλογή Υποκειμένου του ρήματος Ελέγχου αλλά και στην δυνατότητα απόδοσης και των δύο ερμηνευτικών εκδοχών. Το βασικό ερώτημα που δημιουργείται είναι: Πώς μπορούν να αιτιολογηθούν οι προτιμήσεις αλλά και οι διαφορές αυτές;

5.5 Συμπεράσματα

Όπως όλα δείχνουν τα παιδιά προτιμούσαν την ταύτιση του κενού Υποκειμένου με την εκπεφρασμένη οντότητα (*ο Γιάννης*), αποφεύγοντας την συναναφορά με ένα δεύτερο πρόσωπο, που δεν βρίσκεται εντός της πρότασης. Αυτό ισχύει και για τις να-προτάσεις αλλά και για τις ότι-προτάσεις, παρά τις σημασιολογικές και συντακτικές διαφορές τους. Ένας από τους λόγους για τους οποίους μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβαίνει αυτό είναι ότι τα παιδιά επηρεάζονται από την ύπαρξη του Υποκειμένου στην δευτερεύουσα πρόταση και την παράλειψή του από την κύρια. Όπως αναφέρουν οι McDaniel και Cairns (1990, «Language processing and Language Acquisition»), το PRO επιτάσσεται από την πιο κοντινή Ονοματική Φράση που μπορεί να το επιτάξει, αναφερόμενοι στο Αντικείμενο της κύριας πρότασης. Κάτι αντίστοιχο φαίνεται να συμβαίνει και για την κατάκτηση του φαινομένου στα Νέα Ελληνικά. Αν και στις προτάσεις-στόχους της έρευνας δεν υπήρχε κάποιο Αντικείμενο, η πιο κοντινή Ονοματική Φράση στο pro των Ελληνικών ήταν το Υποκειμένο της δευτερεύουσας πρότασης, για αυτό και τα παιδιά προτιμούσαν να το συναφέρουν με τον *Γιάννη*. Αυτό παρατηρείται για τα ρήματα Ελέγχου που συνοδεύονταν με το Συμπλήρωμά τους, παρόλα αυτά το ίδιο συμβαίνει και στις δομές που συμπεριλάμβαναν δευτερεύουσες προτάσεις με τον Συμπληρωματικό Δείκτη *ότι*.

Πολλά ήταν τα παιδιά που έδειχναν με το δάκτυλό τους ακριβώς το σημείο που γινόταν η πράξη της δευτερεύουσας πρότασης, όπως στις εικόνες με τα ρήματα *φοβάμαι* και *αποφασίζω*. Δηλαδή εστίαζαν στην κίνηση του Γιάννη που προσπαθεί να ανέβει στην τσουλήθρα ή να σκαρφαλώσει στο δέντρο, σαν να απομόνωναν και λάμβαναν υπόψη τους μόνο το Υποκειμένο και το ρήματα της δευτερεύουσας από την πρόταση-στόχο. Το ίδιο συνέβαινε και με το ρήμα *ελπίζω*, καθώς τα περισσότερα παιδιά επέλεξαν και στα δύο δομικά σχήματα την εικόνα στην οποία ο Γιάννης βρισκόταν πιο κοντά στο αντικείμενο που δημιουργούσε το συναίσθημα της ελπίδας (δηλαδή στο ποδήλατο). Και σε αυτή την περίπτωση υπήρχαν παιδιά που ενώ επέλεξαν την εικόνα που φαίνεται να ελπίζει η Μαίρη

και να είναι πιο κοντά στο ποδήλατο, έδειχναν συγκεκριμένα με το δάκτυλό τους τον Γιάννη και στην συνέχεια το ποδήλατο. Καταλάβαιναν λοιπόν ότι ο Γιάννης είναι αυτός που ήλπιζε να αγοράσει το ποδήλατο αλλά δεν κατανοούσαν την διαφορά μεταξύ των δύο εικόνων. Στις εικόνες που αποτύπωναν τα υπόλοιπα ρήματα Ελέγχου, ο σχεδιασμός ήταν λίγο διαφορετικός, υπήρχε μια φούσκα σκέψης όπου απεικόνιζε την ενέργεια της δευτερεύουσας πρότασης που εκφωνούταν και στην πρώτη εικόνα κάθε ζεύγους η φούσκα αυτή προερχόταν από το κεφάλι της Μαίρης ενώ στην άλλη από το κεφάλι του Γιάννη. Τα παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας έδειχναν τον Γιάννη (από τον οποίο προερχόταν η φούσκα), εφόσον ήταν το πρόσωπο που άκουγαν στο εκφώνημα και για αυτό επέλεξαν αυτή την εικόνα. Τα μικρότερα κυρίως παιδιά δεν αντιλαμβάνονταν ότι η φούσκα προερχόταν από διαφορετικά άτομα και έτσι δεν ταύτιζαν την ενέργεια της κύριας πρότασης με αυτή της δευτερεύουσας. Έτσι εστίαζαν μόνο στην απεικόνιση της δευτερεύουσας πρότασης δείχνοντας, για άλλη μια φορά, πολύ συγκεκριμένα ότι το πρόσωπο που κάνει την ενέργεια της δευτερεύουσας πρότασης είναι ο Γιάννης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, τα παιδιά μοιάζει να μην έχουν κατακτήσει τις διαφορές των δύο δομικών σχημάτων καθώς δίνουν την εντύπωση ότι τα αντιλαμβάνονται σαν να είναι σημασιολογικά ίδια. Αν και στην βαθεία δομή υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές, όπως δείχνουν και τα δενδροδιαγράμματα 9 (για τις *ότι*-προτάσεις) και 10 (για τις *να*-προτάσεις), στην επιφανειακή αυτές μειώνονται αισθητά. Παίρνοντας για παράδειγμα τις προτάσεις:

- [Ονειρεύεται] [να] [αγοράσει] [ο Γιάννης] [το τρενάκι]

και

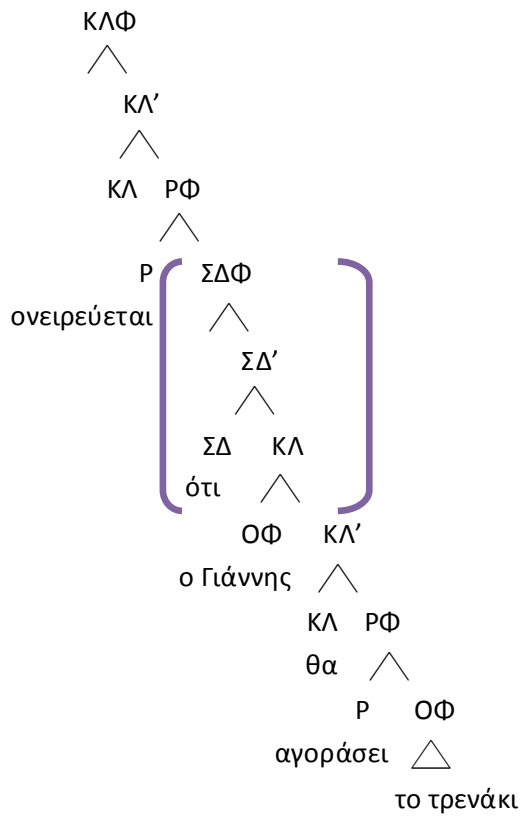
- [Ονειρεύεται] [ότι] [ο Γιάννης] [θα αγοράσει] [το τρενάκι]

η μόνη διαφορά είναι η θέση του εμφανούς Υποκειμένου, που έγκειται στο γεγονός ότι το υποτακτικό μόριο *να* και το ρήμα με το οποίο συνδέεται δεν μπορούν να διασπαστούν από κάποιο άλλο στοιχείο (με ελάχιστες εξαιρέσεις). Κατά τα άλλα, η δομή και των δύο έχει ως εξής:

⇒ **Ρήμα Ελέγχου + (Υποκείμενο) + σύνδεσμος/μόριο + (Υποκείμενο) + Αντικείμενο**

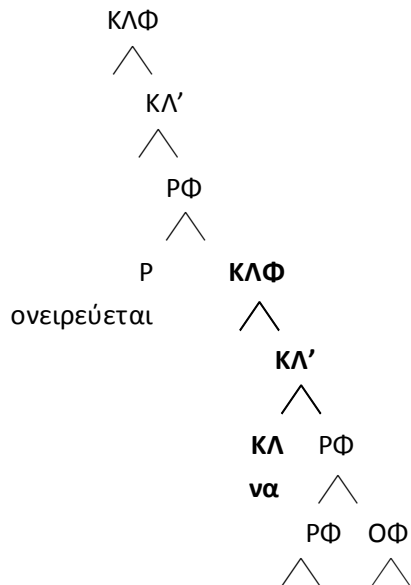
Αυτό που φαίνεται να συμβαίνει στα παιδιά αυτών των ηλικιών (από 3 έως 5 ετών), όσον αφορά τις *ότι*-προτάσεις, είναι η περικοπή των στοιχείων που ακολουθούν την ρηματική φράση και η διατήρηση της συνέχειας των δευτερευουσών προτάσεων από την Φράση Κλίσης και μετά. Το σημείο της περικοπής αποτυπώνεται στο δενδροδιάγραμμα 10:

Δενδροδιάγραμμα 10:

Στις *να*-προτάσεις προτάσεις αυτό δεν μπορεί να συμβεί εφόσον το *να* αποτελεί μέλος της Κλίσης Φράσης και έτσι απουσιάζει η Φράση Συμπληρωματικού Δείκτη, όπως φαίνεται και στο δενδροδιάγραμμα 11:

Δενδροδιάγραμμα 11

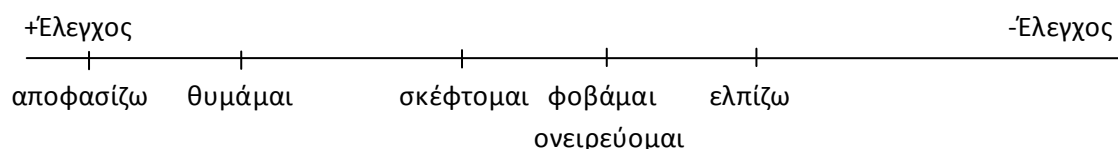

P' ΟΦ το τρενάκι
 | △
 Ρ ο Γιάννης
 αγοράσει

Επομένως, τα παιδιά αντιλαμβάνονται την ενέργεια της δευτερεύουσας πρότασης, σαν να διατηρούν στην μνήμη εργασίας τους (working memory) κυρίως το σκέλος του εκφωνήματος, που ακούν τελευταίο. Αυτά οδηγούν στην επιβεβαίωση της **Υπόθεσης 1**, κατά την οποία η πλειοψηφία των επιλεγμένων Υποκειμένων δείχνει την προτίμηση της συναναφοράς του pro με το εμφανές Υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης από τα παιδιά και παράλληλα την δυσκολία συναναφοράς του κενού Υποκειμένου με εξωπροτασικές οντότητες.

Αν και η έρευνα αφορούσε την κατανόηση του φαινομένου, τα παιδιά φαίνεται να έχουν κατακτήσει την δομική σχέση της επίταξης εφόσον συναναφέρουν το pro με ένα όρισμα της κύριας πρότασης, αν και στις συγκεκριμένες προτάσεις το όρισμα αυτό πραγματωνόταν μέσα στην δευτερεύουσα πρόταση. Κατά συνέπεια έχουν κατακτήσει και τις ιδιότητες των ρημάτων Ελέγχου αφού αποδίδουν την ανάλογη ερμηνεία στο κενό Υποκείμενο. Ακόμη και στην περίπτωση των ρημάτων που εξετάστηκαν, τα οποία ήταν ρήματα προαιρετικού ελέγχου, η ερμηνεία αυτή προτιμήθηκε παρά την δυνατότητα συναναφοράς με εξωπροτασική οντότητα. Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι τα παιδιά δυσκολεύονται να δώσουν την δεύτερη ερμηνευτική εκδοχή (συναναφορά με εξωπροτασική οντότητα). Ένας από τους λόγους τους οποίους μπορεί να συμβαίνει αυτό είναι η δομική θέση του εμφανούς Υποκειμένου, δηλαδή η ύπαρξή του δίπλα στο ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης. Έτσι τα παιδιά εστιάζουν στο Υποκείμενο και το ρήμα του Συμπληρώματος, θεωρώντας ως Δράστη της ενέργειας στην κύρια αλλά και στην δευτερεύουσα πρόταση τον Γιάννη. Για να επιβεβαιωθεί το αν η δομική σχέση του Υποκειμένου επηρεάζει την συναναφορά του pro, θα μπορούσε σε μελλοντική έρευνα να μελετηθούν προτάσεις που σημασιολογικά είναι ίδιες αλλά το εμφανές Υποκείμενο πραγματώνεται σε διαφορετικές θέσεις, όπως για παράδειγμα στην ακόλουθη πρόταση: (ο Γιάννης) Ελπίζει (ο Γιάννης) να αγοράσει (ο Γιάννης) το τρενάκι (ο Γιάννης).

Η τάση των παιδιών που παρατηρείται είναι ότι επιλέγουν είτε ίδιο είτε διαφορετικό Υποκείμενο και για τα δύο δομικά σχήματα των προτάσεων-στόχων για την πλειοψηφία των ρημάτων. Πιο συγκεκριμένα, τα 38 από τα 44 παιδιά κάνουν την ίδια επιλογή Υποκειμένου για τα τέσσερα έως και τα έξι ρήματα Ελέγχου της έρευνας. Αυτό δείχνει ότι ταυτίζουν τις δύο δομές και έχουν καταχωρήσει στο μυαλό τους το κάθε ρήμα είτε ως ρήμα Ελέγχου είτε ως ρήμα μη Ελέγχου. Σύμφωνα με τα ποσοστά του πίνακα 9, που προκύπτουν από τις προτιμήσεις Υποκειμένου των παιδιών, δημιουργείται η παρακάτω κλίμακα +/- Ελέγχου, η οποία κατατάσσει τα εξεταζόμενα ρήματα των να-προτάσεων:

Από όλα τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι για την Ελληνική γλώσσα, η γνώση των παιδιών σε αυτήν την ηλικία αποτελείται από ένα συνονθύλευμα στοιχείων, τα οποία έχουν παρατηρηθεί σε παλαιότερες έρευνες. Τα στοιχεία αυτά είναι η Υπόθεση της κοντινότερης Ονοματικής Φράσης των Mc Daniel και Cairns (1990) και η παρατήρηση των Goodluck, Terzi και Diaz (2001) που αφορά την δυσκολία της συναναφοράς του κενού Υποκειμένου με εξωπροτασική οντότητα. Και τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας καταλήγουν στην κοινή θεώρηση και των προηγούμενων μελετητών (Haegenman, 1994, Cohel, Sherman, Lust, 1995) του φαινομένου, ότι τα παιδιά αργούν να κατακτήσουν τις δομές Ελέγχου, άρα και όλες τις λεξικές, συντακτικές και σημασιολογικές ιδιότητες που το αποτελούν, ακόμη και αν από μικρά έχουν κατακτήσει το *pro* ή το *PRO*. Τι συμβαίνει όμως στην περίπτωση των ενηλίκων οι οποίοι έχουν κατακτήσει την μητρική τους γλώσσα καθώς και τις ιδιότητες και τις παραμέτρους της; Η ανταπόκρισή τους στα ρήματα Ελέγχου είναι ανάλογη με τις γνώσεις τους;

Οι ενήλικες όπως φαίνεται στον πίνακα 10, προτιμούν στην πλειοψηφία τους την συναναφορά με το ίδιο Υποκείμενο για τις να-προτάσεις, φτάνοντας με τις απαντήσεις τους, κατά μέσο όρο, το 75%. Αυτό που κάνει ιδιαίτερη όμως εντύπωση είναι ότι αν και αναμενόταν μόνο η επιλογή διαφορετικού Υποκειμένου για το ρήμα της κύριας στις ότι-προτάσεις, οι προτιμήσεις των ενηλίκων συμμετεχόντων ποίκιλλαν. Η επιλογή ίδιου Υποκειμένου ανήλθε μέχρι και 43,7% στο ρήμα *ελπίζω*. Επομένως, φαίνεται ότι και οι περισσότεροι ενήλικες όπως και τα παιδιά συγχέουν την δομή με το ρήμα Ελέγχου και το Συμπλήρωμά του με την δομή που εμπεριέχει το ρήμα Ελέγχου και μια δευτερεύουσα πρόταση. Και οι δύο ομάδες (ενήλικες και παιδιά), προτιμούν να συναναφέρουν το κενό Υποκείμενο με το όρισμα της δευτερεύουσας πρότασης που πραγματώνεται στην επιφανειακή δομή. Παρόλα αυτά, στην περίπτωση των ενηλίκων δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάρχει άγνοια συντακτικών και λεξικών ιδιοτήτων που λαμβάνουν μέρος στο φαινόμενο, η ποικιλία των επιλογών τους βασίζεται σε σημασιολογικούς παράγοντες. Η σύγχυση αυτή εμφανίζεται στους ενηλίκους συμμετέχοντες ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου και μορφωτικού επιπέδου.

5.6 Συζήτηση

Η πρωτοτυπία της έρευνας, όπως έχει προαναφερθεί, είναι η μελέτη ελληνικών ρημάτων Ελέγχου, οι δομές αυτών και η σύγκρισή τους με δομές που συμπεριλαμβάνουν Συμπληρωματικό Δείκτη και αποτρέπουν την Υποχρεωτική συναναφορά του Υποκειμένου. Τα συμπεράσματα των αποτελεσμάτων ταυτίστηκαν με αυτά των προηγούμενων μελετών, πράγμα που σημαίνει ότι η Γραμματική την οποία έχουν κατακτήσει μέχρι στιγμής τα παιδιά ηλικίας 3;0-5;0 ετών είναι όμοια αλλά διαφοροποιείται σε συντακτικά, λεξικά και

μορφολογικά σημεία.

Καθώς η έρευνα αφορούσε παιδιά μικρής ηλικίας οι επιλογές μεθόδου μειώθηκαν και περιορίστηκαν σε δύο, την επιλογή εικόνας ανάλογα το εκφώνημα (picture selection task) και του παιχνιδιού (act out). Η επιλεγόμενη πρώτη μέθοδος, διευκόλυνε στην όσο το δυνατόν καλύτερη αποτύπωση των συγκεκριμένων ρημάτων Ελέγχου, στον μειωμένο χρόνο υλοποίησης της διαδικασίας και τέλος στην συμμετοχή παιδιών που είτε δεν μιλούσαν είτε δεν επιθυμούσαν να μιλήσουν για προσωπικούς λόγους. Παρόλα αυτά, πρακτικά, αντιμετωπίστηκαν κάποια προβλήματα, τα οποία μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να τα λάβουν υπόψη τους. Ένα από αυτά ήταν η αδυναμία των χώρων διεξαγωγής, να απομονώσουν τα εξωτερικά ακουστικά ερεθίσματα αλλά και να αποτρέψουν εντελώς την είσοδο τρίτων ατόμων. Αυτά τα στοιχεία αποσπούσαν πολλές φορές την προσοχή των παιδιών και χανόταν η ροή του διαλόγου.

Όσον αφορά, τα ρήματα που επιλέχθηκαν, άλλα αποτυπώθηκαν στις εικόνες με την παρουσία μιας φούσκα, στην οποία απεικονιζόταν η ενέργεια της δευτερεύουσας πρότασης ως νοητική εικόνα των προσώπων και άλλα χωρίς την ύπαρξή της, εφόσον δεν ήταν αναγκαίο. Όπως αποδείχθηκε τα παιδιά αλλιώς δρούσαν στα μεν και αλλιώς στα δε, αφού δεν είχαν την ίδια μορφή και εστίαζαν κάθε φορά σε διαφορετικό σημείο (βλ.σελ 43). Συγκεκριμενοποιώντας, όταν υπήρχε φούσκα τα περισσότερα παιδιά εστίαζαν σε αυτή και όταν δεν υπήρχε εστίαζαν στην πράξη που πραγματοποιούσε ο Γιάννης. Έτσι λοιπόν η χρήση ή της μίας μορφής εικόνων ή της άλλης πιθανόν να οδηγούσαν σε πιο ευδιάκριτα συμπεράσματα για το φαινόμενο. Γενικότερα, η εικονική αποτύπωση των συγκεκριμένων ρημάτων Ελέγχου ήταν ιδιαίτερος δύσκολη, καθώς σημασιολογικά σχετίζονταν με νοητική αντίληψη, κρίση και ψυχικό πάθος. Οι εικόνες έπρεπε να πλησιάζουν το νόημα, όσο το δυνατόν περισσότερο, ώστε να γίνουν οι ενέργειες/ καταστάσεις πιο κατανοητές από τα παιδιά. Ένα από τα ζεύγη εικόνων της έρευνας, το οποίο οι συμμετέχοντες δυσκολεύτηκαν να κατανοήσουν ήταν αυτό του ρήματος *ελπίζω*, όπου οι περισσότεροι δεν μπορούσαν να διακρίνουν τις διαφορές των εικόνων, πράγμα που φάνηκε αφού μετά το εκφώνημα έδειχναν με τον δάκτυλό τους τον Γιάννη και το ποδήλατο ακόμα και στην εικόνα που η Μαίρη φαινόταν να ελπίζει και βρισκόταν πιο κοντά στο αντικείμενο (ποδήλατο). Επίσης, στο ρήμα *αποφασίζω*, το ποσοστό επιλογής ίδιου Υποκειμένου ήταν αρκετά υψηλό, γεγονός που πιθανόν οφείλεται στην μη καλή αποτύπωση της εικόνας που αναπαριστούσε την συναναφορά του pro με εξωπροτασική οντότητα. Η αποτύπωση των ρημάτων αυτών, λόγω της δυσκολίας τους, θα μπορούσε σε μελλοντική έρευνα να πάρει την μορφή κινούμενης εικόνας, έτσι ώστε τα παιδιά να αντιλαμβάνονται μέσω της κίνησης ότι το κενό Υποκείμενο έχει την δυνατότητα να ταυτίζεται με ένα άλλο πρόσωπο από αυτό που εκφωνείται. Έτσι το βλέμμα και η σκέψη των παιδιών θα συμπεριλαμβάνει και την εξωπροτασική οντότητα (όπως είναι η Μαίρη, η μητέρα και η δασκάλα στις συγκεκριμένες προτάσεις).

Το πιο σημαντικό στοιχείο των αποτελεσμάτων, το οποίο βρίσκει σύμφωνους και τους προηγούμενους μελετητές, ακόμη και άλλων γλωσσών, είναι ότι τα παιδιά προτιμούν την συναναφορά του κενού Υποκειμένου με το εμφανές όρισμα για τα ρήματα της κύριας και δευτερεύουσας πρότασης. Ενώ αρχική σκέψη αποτελούσε η απόκλιση των διπλών επιλογών, αλλά καθώς το ποσοστό των επιλογών ήταν μεγάλο λήφθηκαν υπόψη. Αυτό όμως που δεν μπορεί να διαπιστωθεί, λόγω της δομής και τους στόχους του πειράματος, είναι το εάν κάνουν αυτές τις επιλογές επειδή δίνουν την δυνατότητα και των δύο

ερμηνευτικών εκδοχών ή δεν αντιλαμβάνονται την διαφορά τους. Στην έρευνα αποδείχτηκε ότι η προτίμηση ίδιου Υποκειμένου ισχύει ακόμη και στις δομές με ότι όπου αποτρέπεται η συναναφορά. Ενώ μέχρι στιγμής οι έρευνες αφορούσαν ίδιες δομές, η θέση του εμφανούς Υποκειμένου διέφερε, καθώς ήταν ο Χαρακτηριστής της Κλίσης του ρήματος της κύριας, ενώ εδώ ο Χαρακτηριστής της Κλίσης του ρήματος της δευτερεύουσας πρότασης. Από αυτό επιβεβαιώνεται ότι τα παιδιά δεν επηρεάζονται από την θέση του αλλά από την φωνητική πραγμάτωσή του μέσα στην πρόταση.

Παρόλα αυτά, θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να υπάρξει μια μελλοντική έρευνα, η οποία θα ήταν διαχρονική και όχι συγχρονική, έτσι ώστε να μελετηθεί η εξέλιξη της κατάκτησης του φαινομένου και η κατά προσέγγιση ηλικία της ολοκληρωτικής κατάκτησής του.

6. Παραρτήματα

Έντυπα συγκατάθεσης¹

<p>ΕΝΤΥΠΑ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ για συμμετοχή σε συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου (Τα έντυπα αποτελούνται συνολικά από 4 σελίδες)</p>

Καλείστε να συμμετάσχετε σε έρευνα συλλογής δεδομένων παιδικού λόγου. Πιο κάτω (βλ. «Πληροφορίες Εθελοντές») θα σας δοθούν εξηγήσεις σε απλή γλώσσα σχετικά με τις συνθήκες της έρευνας και με το τι θα σας ζητηθεί εάν συμφωνήσετε να συμμετάσχετε σε αυτή τη συλλογή δεδομένων. Θα σας εξηγηθεί με κάθε λεπτομέρεια τι θα ζητηθεί από εσάς και ποιος ή ποιοι θα έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες ή/και άλλο υλικό που εθελοντικά θα δώσετε. Θα σας δοθεί η χρονική περίοδος για την οποία οι υπεύθυνοι της συλλογής δεδομένων παιδικού λόγου θα έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες ή/και υλικό που θα δώσετε. Θα σας εξηγηθεί τι ελπίζουμε να μάθουμε από τη συλλογή δεδομένων σαν αποτέλεσμα και της δικής σας συμμετοχής. Επίσης, θα σας δοθεί μία εκτίμηση για το όφελος που μπορεί να υπάρξει για τους ερευνητές που θα αξιοποιήσουν τα δεδομένα. **Εάν δεν επιθυμείτε ή εάν έχετε οποιουσδήποτε ενδοιασμούς για την συμμετοχή σας σε αυτό το εγχείρημα, δεν θα θέλαμε να θεωρήσετε υποχρεωτική την συμμετοχή σας. Τέλος, θα θέλαμε να σας διαβεβαιώσουμε, ότι είστε ελεύθεροι να αποσύρετε οποιαδήποτε στιγμή εσείς επιθυμείτε την συγκατάθεση για την συμμετοχή σας.**

Πρέπει όλες οι σελίδες των εντύπων συγκατάθεσης να φέρουν το ονοματεπώνυμο και την υπογραφή σας.

<p>Σύντομος Τίτλος της έρευνας στην οποία καλείστε να συμμετάσχετε</p>
<p>Συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου.</p>
<p>Υπεύθυνη της έρευνας στην οποία καλείστε να συμμετάσχετε</p>
<p>Μαίρη Κολοβούρη, μεταπτυχιακή φοιτήτρια Γλωσσολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης, υπό τη εποπτεία της κ^ας Βίνας Τσακάλη, λέκτορας Γλωσσολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης.</p>

Επίθετο γονέα:	Όνομα:
Υπογραφή:		Ημερομηνία:	

ΕΝΤΥΠΑ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ για συμμετοχή σε συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου (Τα έντυπα αποτελούνται συνολικά από 4 σελίδες)
Σύντομος Τίτλος της έρευνας στην οποία καλείστε να συμμετάσχετε Συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου.

Δίδετε συγκατάθεση για τον εαυτό σας ή για κάποιο άλλο άτομο;	Για κάποιο άλλο άτομο
Εάν πιο πάνω απαντήσατε για κάποιον άλλο, τότε δώσατε λεπτομέρειες και το όνομά του.	
Για το παιδί μου: _____, με ημερομηνία γεννήσεως:	
Ημερομηνία διεξαγωγής (συμπληρώνεται από τον ερευνητή):	

Ερώτηση	ΝΑΙ ή ΟΧΙ
Συμπληρώσατε τα έντυπα συγκατάθεσης εσείς προσωπικά;	
Τους τελευταίους 12 μήνες έχετε συμμετάσχει σε οποιαδήποτε άλλη έρευνα για τη συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου;	
Διαβάσατε και καταλάβατε τις πληροφορίες για εθελοντές;	
Είχατε την ευκαιρία να ρωτήσετε ερωτήσεις και να συζητήσετε τη διαδικασία-;	
Δόθηκαν ικανοποιητικές απαντήσεις και εξηγήσεις στα τυχόν ερωτήματά σας;	
Καταλαβαίνετε ότι μπορείτε να αποσυρθείτε, όποτε θέλετε;	
Καταλαβαίνετε ότι, εάν αποσυρθείτε, δεν είναι αναγκαίο να δώσετε οποιεσδήποτε εξηγήσεις για την απόφαση που πήρατε;	
Συμφωνείτε να συμμετάσχετε στη διαδικασία συλλογή δεδομένων παιδικού	

λόγου;	
Με ποιόν υπεύθυνο μιλήσατε;	

Επίθετο γονέα:	Όνομα:
Υπογραφή:		Ημερομηνία:	

ΕΝΤΥΠΑ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ για συμμετοχή σε συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου (Τα έντυπα αποτελούνται συνολικά από 4 σελίδες)
Σύντομος Τίτλος της έρευνας στην οποία καλείστε να συμμετάσχετε
Συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου.

ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ

Σκοπός της έρευνας-συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου.

Η έρευνα θα καταγράψει τις προφορικές απαντήσεις μικρών παιδιών, ηλικίας 3-6 ετών που μεγαλώνουν στην Αθήνα, ώστε στη συνέχεια να διερευνηθεί η παραγωγή και κατανόησή τους σε προτάσεις με Ρήματα Ελέγχου, για παράδειγμα: *Η Μαρία μαθαίνει τον Νίκο να χορεύει*. Η προτεινόμενη έρευνα-συλλογή δεδομένων είναι πρωτοποριακή, διότι δεν έχει μελετηθεί ξανά η κατανόηση και παραγωγή των προτάσεων αυτών και έχει ως στόχο την καταγραφή των σταδίων στην ανάπτυξη του παιδικού λόγου. Η έρευνα δεν κάνει καμία ποιοτική ανάλυση.

Μεθοδολογία / Διαδικασία της έρευνας-συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου.

Οι συναντήσεις με το παιδί θα είναι δύο και η κάθε μια θα έχει διάρκεια 15-20 λεπτά. Κατά την διάρκεια της συνάντησης το παιδί θα έχει μπροστά του από δύο έως τρεις εικόνες (ζωγραφιές) και έτσι θα επιλέγει μια από αυτές, αναλόγως την κρίση του, μετά από ερωτήσεις που θα του γίνουν και που σχετίζονται άμεσα με αυτές τις εικόνες. Οι επιλογές αυτές θα καταγράφονται. Η συγκεκριμένη έρευνα δεν θα προκαλέσει οποιοδήποτε κίνδυνο ή ταλαιπωρία στη σωματική ή ψυχική υγεία του παιδιού. Σε περίπτωση που το παιδί δείξει δυσφορία/ενόχληση ή άρνηση για συνεργασία θα διακόπτεται η διαδικασία για τη συγκεκριμένη ημέρα. Οι συναντήσεις θα πραγματοποιούνται στο παιδικό σταθμό που επισκέπτεται το παιδί τα πρωινά, σε ώρες που θα υποδείξει και επιτρέψει η διευθύντρια του σταθμού, ώστε να μην εμποδιστεί το πρόγραμμα του παιδιού.

Η υλοποίηση της συλλογής δεδομένων θα γίνει από τη μεταπτυχιακή φοιτήτρια Γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, υπό την εποπτεία της υπεύθυνης καθηγήτριας Βίνας Τσακάλη. Τα προφορικά δεδομένα της ομιλίας του παιδιού θα καταγραφούν ώστε να

αποτελέσουν σημαντικό κομμάτι διπλωματικής- μεταπτυχιακής εργασίας και θα μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς.

Επίθετο γονέα:	Όνομα:
Υπογρα φή:		Ημερομη νία:	

ΕΝΤΥΠΑ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ για συμμετοχή σε συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου (Τα έντυπα αποτελούνται συνολικά από 4 σελίδες)
Σύντομος Τίτλος του της έρευνας στην οποία καλείστε να συμμετάσχετε
Συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου.

ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ, συνέχεια:

Όφελος για το παιδί

Η εμπειρία μας στη συγκεκριμένη έρευνα έχει δείξει ότι συνήθως επωφελούνται και τα παιδιά, διότι εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους και μέσω της περιγραφής των εικόνων μαθαίνουν σταδιακά να εκφράζουν όλο και περισσότερο σύνθετες προτάσεις.

Άρνηση ή απόσυρση

Εσείς ή το παιδί σας έχετε το δικαίωμα να αρνηθείτε να συμμετάσχετε στην έρευνα. Αν δώσετε τη συγκατάθεσή σας και το παιδί σας πάρει μέρος στην έρευνα, μπορείτε να αποσυρθείτε όποια στιγμή θελήσετε.

Απόρρητο

Διαβεβαιώνεται ότι θα διαφυλαχθεί στο έπακρο η ανωνυμία του παιδιού και δεν θα γίνει διάχυση των προφορικών του απαντήσεων. Κανένα προσωπικό στοιχείο του παιδιού σας δεν θα αναφερθεί καθώς ακόμη και το όνομά του θα αντικατασταθεί με έναν κωδικό που θα γνωρίζουν μόνο το άτομο που θα διεξάγει την έρευνα και η αρμόδια καθηγήτρια.

Περισσότερες πληροφορίες

Οποτεδήποτε χρειαστείτε περισσότερες πληροφορίες ή διευκρινήσεις για την έρευνα, παρακαλώ να απευθυνθείτε είτε στην μεταπτυχιακά φοιτήτρια είτε στην επόπτρια καθηγήτρια. Οποιαδήποτε ερώτηση έχετε θα απαντηθεί πλήρως.

Υπεύθυνη της έρευνας για τη συλλογή δεδομένων παιδικού λόγου:

Μαίρη Κολοβούρη,
Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Γλωσσολογίας,
Τμήμα Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
τηλ.6983758991
e-mail: mary_phil91@hotmail.com

Επόπτρια καθηγήτρια για την παρούσα έρευνα:

Βίνα Τσακάλη
Λέκτορας Γλωσσολογίας

Επίθετο γονέα:	Όνομα:
Υπογραφή:		Ημερομηνία:	

Fillers²

- Τι προτιμάς; Παγωτό ή γλυκό;
- Ποιο ανθρωπάκι είναι χαρούμενο; Εσύ τι είσαι τώρα;
- Ποιο από τα δύο σχήματα είναι το τρίγωνο;
- Ποια ζώα είναι αυτά; Ποιο από τα δύο ζει στην θάλασσα;
- Ποιο σπίτι είναι το πιο μεγάλο; Εσένα ποιο σου αρέσει περισσότερο;

7.Βιβλιογραφία

7.1 Ελληνική βιβλιογραφία

-**Αναγνωστοπούλου, Ε.** Σημειώσεις μαθήματος Σύνταξης: ΓΛΩΦ 236. Πανεπιστήμιο Κρήτης

-**Βελούδης, Γ. & Φιλιππάκη-Warburton, Ε.** (1983). 'Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα' 4. *Η υποτακτική στα νέα ελληνικά*. (σσ. 151-165)

-**Σουμελίδου, Σ.** (2008). *Η Θεωρία Ελέγχου στην Ελληνική Γλωσσολογία*. (σσ. 113-125). Sborník prací filozofické fakulty brněnské university studia minora facultatis philosophicae universitatis brunensis

-**Φιλιππάκη-Warburton, Ε.** (2004). *Παρεμφατικότητα και Υποτακτική: Αναζητώντας το χαμένο Απαρέμφατο σε Δομές Ελέγχου*. The University of Reading

-**Ρούσσου, Α.** (2015). 'Σύνταξη'. Γραμματική και Μινιμαλισμός. *Αριστερή περιφέρεια Ι: Συμπληρωματικές προτάσεις* (Κεφάλαιο 7). [ηλεκτρ. βιβλ.]. Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

7.2 Ξένη βιβλιογραφία

-**Ambridge, B. & Rowland., C.F.** (2013). *Experimental methods in studying child language acquisition*. Advanced review

-**Beys, M.** (2009). *Subject-to-Object Raising Constructions in Modern Greek*. University of Cyprus

-**Carnie, A.** (2006). 'Syntax'. *Raising, Control, and Empty Categories*. Chapter 10. (253-274). Blackwell Publishing

-**Fiotaki, A., Tzortzi, K.** (on-line publication 2015). *Obligatory Object Control constructions in Greek: an LFG/XLE treatment*. University of Ioannina, University of Crete

-**Goodluck, H., Terzi, A., Diaz, G.C.** (2001). 'Journal of Child Language'. *The acquisition of control crosslinguistically: structural and lexical factors in learning to licence PRO** (σσ. 153-172) . Printed in the United Kingdom, Cambridge University Press

-**Guasti, M.T.,** (2004). 'Language Acquisition' The Growth of Grammar. *Acquisition of Control* (σσ. 347-373). MIT Press, Cambridge, Massachusetts Institute of Technology, London, England

-**Iatridou, S.** (1993). *On Nominative Case Assignment and a Few Related Things*. (σσ. 175-196). University of Pennsylvania

-**Hornstein, N.** (1999). 'Linguistic Inquiry' Volume 30, Number 1. *Movement and Control*. (σσ. 69-96). Massachusetts Institute of Technology

-**Kapetangianni, K.** (2010). *The Minimalist Syntax of Control in Greek*. University of Michigan

-**Landau, I.** (2004). *Movement- Resistant Aspects of Control*. Ben Gurion University

-**Marinis, T.** (2010). 'Experimental Methods in Language Acquisition Research'. *Using on-line processing methods in language acquisition research*, University of Reading. (σσ. 139-162). John Benjamins Publishing Company

-**McDaniel, D., Cairns, H. S.** (1990). 'Language Processing and Language Acquisition'. *The Processing and Acquisition of Control Structures by young children*. (σσ. 313-325). Kluwer Academic Publishers

-**Pinker, S.** (1984). 'Language Learnability and Language Development'. *Complementation and Control*. (σσ. 209-242). Cambridge, MA: Harvard University Press

-**Philippaki-Warbuton, I., Catsimali, G.** (1999). 'Studies in Greek Syntax'. *On Control in Greek* (153-168). Edited by Alexiadou A., Horrocks G. and Stavrou M.. Printed: Kluwer Academic Publishers, Netherlands

-**Roussou, A.** (2009). *In the mood of control*. Department of Philology. University of Patras, 26504 Rion, Patras, Greece

-**Spyropoulos, V., Philippaki-Warbuton, I.** (2001). 'Journal of Greek Linguistics. *'Subject' and EPP in Greek*. (σσ. 149-180). John Benjamins Publishing Company

-**Tapio, S.** (2003). *Obligatory Control and Raising in Modern Greek Subjunctive Complements*

-**Terzi, A.** (1997). 'The Linguistic Review 14'. *PRO and null Case in finite clauses*. (σσ. 335- 359). Walter de Gruyter